

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV INFORMAČNÍCH STUDIÍ A KNIHOVNICTVÍ

STUDIJNÍ PROGRAM: INFORMAČNÍ STUDIA A KNIHOVNICTVÍ
STUDIJNÍ OBOR: INFORMAČNÍ STUDIA A KNIHOVNICTVÍ

Lucie Marková

Judikáty jako specifické informační
prameny a jejich komunikace
ve společenské praxi

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2007-04-19

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Eva Bratková

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 19. dubna 2007

.....
podpis studenta

Identifikační záznam

MARKOVÁ, Lucie. *Judikáty jako specifické informační prameny a jejich komunikace ve společenské praxi/Judgments as a specific information sources and their communication in social practice*. Praha, 2007-04-19. 95 s., 9 s. příl. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce Eva Bratková.

Abstrakt

Diplomová práce definuje a vykládá pojem judikát a vymezuje jeho roli v oblasti právní informatiky. Práce uvádí historické a právní souvislosti, které vedly k současnému problematickému stavu v oblasti zpřístupňování tohoto informačního pramene. Hlavní část diplomové práce tvoří analýza tradičních i elektronických zdrojů judikatury a pokus o zmapování současné nabídky těchto zdrojů. Mezi nimi jde v první řadě o systémy ASPI a LexData, pak také rozhodnutí zpřístupněná na webových prezentacích nejvyšších soudů, např. Nejvyššího soudu ČR. Z tradičních zdrojů jsou analyzovány oficiální sbírky, např. *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*. Nejvyšší soud ČR. 2004, roč. 1, č. 1-. Praha : Lexis Nexis CZ, 1971-. 10x ročně. ISSN 0036-522X). Aby byla analýza komunikace judikátů ve společnosti úplná, jsou uvedeny způsoby citování judikátů v Evropě, ve světě i v České republice, spolu s návrhem na zavedení jiných metod citování judikátů u nás.

[Autorský abstrakt]

Klíčová slova

judikát, judikatura, soudní rozhodnutí, právní informatika, informační zdroje, elektronické informační zdroje, právní informační systémy, citace

Obsah

PŘEDMLUVA	8
1. VÝZNAM JUDIKÁTU	11
1.1. Úvod do právní informatiky	11
1.2. Výklad pojmu judikát	12
1.3. Historie	15
2. PRÁVNÍ VYMEZENÍ	20
2.1. Judikatura v kontinentálním právu	20
2.2. Judikatura v angloamerickém právu	21
2.3. Rozdíl v pojetí soudního rozhodnutí jako precedentu v angloamerickém a kontinentálním právu	23
2.4. Normativní síla judikátu v ČR	24
2.4.1. Závaznost judikatury Ústavního soudu	26
2.4.2. Závaznost judikatury Nejvyššího soudu	28
2.4.3. Závaznost rozhodnutí Nejvyššího správního soudu	29
2.4.4. Závaznost stanovisek nejvyšších soudů	29
3. PUBLIKOVÁNÍ SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ	30
3.1. Hlavní problémy zveřejňování soudních rozhodnutí	30
3.2. Autorské právo	33
3.3. Právo na informace	35
3.4. Pravidla publikování rozhodnutí ve vnitřních předpisech soudů	37
3.4.1. Ústavní soud ČR	37
3.4.2. Nejvyšší soud ČR	38
3.4.3. Nejvyšší správní soud ČR	40
3.5. Centrální evidence soudních rozhodnutí	41
4. TIŠTĚNÉ ZDROJE	42
4.1. Judikatura v letech 1918 – 1989	42
4.2. Oficiální sbírky rozhodnutí	43
4.2.1. Sbíрка nálezů a usnesení Ústavního soudu	43
4.2.2. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR	44

4.2.3. Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR	45
4.3. Ostatní sbírky judikatury	46
4.4. Judikatura v časopisech	48
5. ELEKTRONICKÉ ZDROJE JUDIKATURY	50
5.1. Právní informatika a judikáty	50
5.2. Právní informační systémy	51
5.2.1. ASPI	53
5.2.2. LexData	59
5.2.3. Ostatní právní informační systémy	63
5.3. Ostatní elektronické zdroje judikatury	66
5.3.1. Databanka judikatury	66
5.3.2. Salvia	67
5.4. Webové prezentace nejvyšších soudů	68
5.4.1. Ústavní soud ČR	69
5.4.2. Nejvyšší soud ČR	70
5.4.3. Nejvyšší správní soud ČR	72
5.5. Portály právních informací	73
6. CITOVÁNÍ JUDIKATURY	75
6.1. Citační praxe v Evropě	75
6.1.1. Pravidla citace soudních rozhodnutí v Anglii a Walesu	75
6.1.2. Citace judikátů v Německu	76
6.1.3. Citace judikátů v Rakousku	77
6.1.4. Citace judikátů soudů Evropské unie	78
6.2. Citační praxe ve světě	79
6.2.1. Pravidla citace soudních rozhodnutí v USA	79
6.2.2. Pravidla citace soudních rozhodnutí v Austrálii	80
6.3. Současná citační praxe v České republice	83
ZÁVĚR	87
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	90
SLOVNÍČEK	93
PŘÍLOHY	94

Předmluva

Oblast právních informací je specifická svým zaměřením na široký okruh uživatelů, odborníků z oblasti práva i laiků. Znalost práva, obeznámení se s okruhem právních předpisů, doporučení a nařízení, je předpokladem pro dostatečné právní vědomí společnosti a následné fungování společnosti v rámci konkrétního právního řádu. Dalším specifikem právních informací je jejich obecná srozumitelnost. Obor práva sice používá formalizovaný jazyk, ten se však blíží přirozenému jazyku a na rozdíl od odborného jazyka z oblasti chemie či lékařství je a musí být každému srozumitelný. Informovanost o právu se uskutečňuje prostřednictvím právních předpisů, které předepisují, jak by se jedinec ve společnosti měl chovat a jednat a jak bude potrestán, nebude-li tato nařízení dodržovat. Informaci o praktické aplikaci dodržování a nedodržování těchto předpisů přinášejí soudní rozhodnutí. Souborně se rozhodování soudů nazývá judikatura. Ta by měla ukazovat cestu ke spravedlnosti, být praktickou ukázkou chování po právu a následků chování v rozporu s ním, být zdrojem poznání právního myšlení.

Během tříleté praxe na pozici informačního specialisty v advokátní kanceláři jsem zjistila, jak významným informačním pramenem judikatura a jednotlivé judikáty jsou. Bohužel jsem také mohla poznat, jaký chaos na tomto poli vládne, jak je těžké nalézt relevantní judikaturu k určitému případu, jak je zastoupení jednotlivých typů dokumentů nevyvážené (například judikatura nižších soudů není téměř vůbec zastoupená v elektronických zdrojích), jak je často nemožné nalézt text odkazovaného soudního rozhodnutí. Hledala jsem pomoc v odborné literatuře, určitý návod, který by mi ukázal, jaké judikáty nalézt lze a jaké ne, jak takové informace hledat, jaký druh klasických i elektronických informačních zdrojů poskytuje informace o judikátech. Žádnou takovou informaci jsem však nenašla, oblast judikatury budila zdání, že existuje izolovaně od ostatních právních informačních dokumentů, takříkajíc sama pro sebe. Z hlediska informační vědy byl tento informační pramen komunikován nahodile, s časovým zpožděním a po nepřijatelných edičních zásazích. Rozhodla jsem

se tedy shromáždit a zpracovat veškeré dostupné informace o problematice soudních rozhodnutí. Hlavním cílem této diplomové práce je nalézt východiska ze současné alarmující situace, kdy informační profesionál, odborník z oblasti práva ani laik nemůže předpokládat, jaký judikát nalezne a jaký ne.

Jak jsem již zmínila, odborná literatura judikaturu v převážné míře opomíjela. Tato situace se začala měnit ve stejné době, kdy jsem vypracovávala tuto diplomovou práci, takže bibliografickou rešerši jsem vypracovávala raději průběžně. O tom, že stav v oblasti zpřístupňování judikatury je již neúnosný, hovoří všechny aktuálně publikované práce. Z důvodu malého podchycení tématu v odborné literatuře, jsem se rozhodla získat informace přímo od odborníků z oblasti práva a právních informačních systémů. Sešla jsem se se zástupci producentů právních informačních systémů u nás, šéfredaktory systému ASPI a LexData. I přes značnou snahu se mi nepodařilo sejít se zástupci systému LexGalaxy. Informace o tomto systému jsem proto čerpala z webové prezentace firmy. Ostatní zástupce producentů elektronických zdrojů jsem kontaktovala prostřednictvím elektronické pošty.

Významným odborníkem a nejméně aktivním autorem publikací o judikatuře u nás je Zdeněk Kühn, docent Katedry teorie práva a právních učeních na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. S ním jsem konzultovala především otázky závaznosti judikatury a ostatní otázky z teorie práva, na něž se mi nepodařilo nalézt odpověď v odborné literatuře. S pohledem Zdeňka Kühna na problematiku judikátů jsem se v převážné míře mohla ztotožnit, považuji ho za moderní a progresivní.

Dalším odborníkem z oblasti teorie práva, s nímž jsem se sešla, je Vladimír Kindl, docent Katedry právních dějin na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. S ním jsem se radila o historickém pohledu na výklad problematiky. Pan docent Kindl se mimojiné věnuje studiu historických pramenů judikátů a informace, jež mi poskytl, považuji za velmi cenné. Na tomto místě bych jemu a ostatním konzultantům za vstřícnost a důležité připomínky ráda poděkovala.

Největší problém terminologické povahy představuje sám termín judikát. Výkladem tohoto pojmu se zabývá část první kapitoly. Ostatní použité právní termíny jsou vyloženy ve slovníčku terminologie na konci této práce.

První část této diplomové práce je částí teoreticko-právní. V první kapitole se zabývám výkladem pojmu judikát a pohledem na historii zpřístupňování soudních rozhodnutí. Druhá kapitola se věnuje vývoji normativní role judikatury v oblasti kontinentálního a angloamerického práva a hlavním rozdílům v pojetí těchto dvou právních systémů. Je nastíněna také nejasná role judikátu v oblasti českého právního řádu.

Další část této práce je věnována otázce publikování judikátů. Ve třetí kapitole poukazuji na problémy a překážky bránící systematickému zveřejňování výsledků rozhodovací činnosti soudů. Třetí kapitola se také dotýká – v oblasti informační vědy častého – střetu autorského práva a práva na přístup k informacím. Čtvrtá a pátá kapitola popisují a analyzují klasické a elektronické zdroje judikatury. Tyto kapitoly by měly tvořit páteř mé diplomové práce.

Poslední část analyzuje citování judikatury v Evropě a ve světě. Šestá kapitola popisuje problematiku situací u nás a snaží se z této situace nalézt východiska návrhem dvou možných způsobů citací judikátů. Navrhovanou strukturu bibliografické citace používám i pro judikáty citované v seznamu použité literatury.

V závěru se prostřednictvím srovnání získaných a zpracovaných informací a původního záměru pokouším o zhodnocení celé práce.

Na zdroje myšlenek a informací parafrázovaných v textu odkazuji prostřednictvím tzv. Harvardské citace, tj. podle prvního údaje bibliografického záznamu a data vydání. Jednotlivé záznamy jsou citovány dle normy ISO 690 a ISO 690-2.

1. Význam judikátu

1.1. Úvod do právní informatiky

V této kapitole budu vycházet především z publikace Jiřího Cejpeka *Úvod do právní informatiky*, kde se pokusil stanovit základní východiska pro tvorbu právních informačních systémů [CEJPEK, 1997].

„Právní informaci označujeme jako deontickou, tj. informaci nikoli o tom, co jest, ale o tom co by podle práva být mělo. Právo jako soustava právních norem svým adresátům ukládá povinnosti a stanoví jejich subjektivní práva (oprávnění), přikazuje tedy nebo zakazuje, popř. výslovně dovoluje určité chování lidí. Lidé ovšem, aby se mohli po právu chovat, resp. aby se mohli zdržet chování protiprávního, musí vědět, co je po právu a co je proti právu, a také jaké nepříznivé následky (sankce) je stihnou, budou-li se chovat protiprávně.“

Příkazy, zákazy a dovození mají však nejen relevanci normativní, ale též informační. Právní informace může být informací podávanou samotnou právní normou, ale také informací o právu. Informaci o právu člověk může začlenit do svého dosavadního poznání, které je ryze individuální. Zejména na struktuře a obsahu tohoto individuálního poznání záleží, zda je informace přeměněna v poznatek a ten pak uložen v paměti. Poznání určité právní normy jako pravidla chování může tedy vést k respektování této normy a to zejména tehdy, když se s ní uživatel ztotožní. Poznání právní normy může však vést za určitých okolností i k jejímu vědomému porušení jednotlivcem nebo ke hledání způsobu, jak nerespektovat tuto právní normu a přitom se nevystavit nebezpečí postihu. Z toho můžeme vyvodit, že samotné šíření právních informací ještě vůbec nemusí vést k rozšíření nebo upevnění právního vědomí, k vnitřnímu ztotožňování se s touto právní normou a k jejímu plnému respektování ve vlastním chování recipienta. Nicméně lze předpokládat, že možnosti získání právních informací jsou prvním předpokladem k tomu, aby se právní normy v životě společnosti respektovaly.

Jiří Cejpek rozlišuje jako potenciální zdroje informačního fondu systémů právních informací:

1. dokumenty podávající informaci o právu, tj. (z hlediska informační vědy) právně relevantní dokumenty, jimiž jsou především:

- právní normy, resp. právní předpisy
- **aplikační dokumenty, zejména publikovaná rozhodnutí soudů a stanoviska nejvyšších soudů, publikovaná rozhodnutí arbitráže, rozhodnutí správních orgánů apod.**
- právní literatura

2. faktografické údaje, tj. údaje o právně relevantních skutečnostech nebo čerpané z nich, k nimž z jednoho svého aspektu patří i výše zmíněné dokumenty aplikační.

Problém informovanosti v oboru práva není ani tak v nedostatku informací o právu vůbec, ale spíše v jejich značném a stále rostoucím množství a nepřehlednosti. Nejčastěji potřebuje právní informaci uživatel – právník či laik – k řešení konkrétního právního případu.

Nemá-li k tomuto účelu dostatečně úplnou informaci, musí případ řešit v podmínkách neúplnosti a neurčitosti informací, tedy nedokonale. V oblasti aplikačních dokumentů – především soudních rozhodnutí – panuje velká nepřehlednost a nejasnost, posílená zvyklostmi z totalitní minulosti naší země. Tato práce by se měla stát součástí současných snah o odstranění této objektivní entropie.

1.2. Výklad pojmu judikát

Na rozdíl od precedentu je pojem judikátu veřejnosti téměř neznámý. Přestože role precedentu v oblasti angloamerického práva také není zcela bez nejasností, stanovit, co to přesně je **judikát** a jakou roli v oblasti kontinentálního práva hraje, je velmi obtížné.

V právnických slovnících lze nalézt následující definice: „Judikát je rozhodnutí soudu, které je v právní moci“ [HENDRYCH, 2003] nebo „Judikát je rozsudek, rozhodnutý, rozsouzený spor, res iudicata, věc pravomocně rozsouzená“ [MADAR, 1995].

Docent Katedry teorie práv a právních učeních na Právnické fakultě Univerzity Karlovy Zdeněk Kühn uvedl při rozhovoru následující definici: „Judikát je soudní rozhodnutí řešící právní otázku, která přesahuje pouhou individuální kauzu. Jde o rozhodnutí, které není zajímavé pouze pro své adresáty.“¹ Tato definice již více přibližuje, co dělá ze soudního rozhodnutí judikát. Proč je v oblasti práva tento informační pramen tak významný.

Internetová encyklopedie *Wikipedie* uvádí: „Judikát v širším smyslu znamená soudní rozhodnutí, ve smyslu užším pak rozhodnutí vyššího soudu, které má význam pro další rozhodování obdobných věcí – je precedentem“ [Judikát, 2006]. Vzhledem k tomu, že do Wikipedie může přispívat kdokoliv a obsah hesel není možné kontrolovat, není tato encyklopedie příliš vhodným zdrojem pro odbornou práci. Zdejší definice judikátu je však výstižná, přestože vychází z definice precedentu.

Sama bych se pokusila definovat judikát jako soudní rozhodnutí, které má nějakou normativní sílu a argumentační váhu při dalším rozhodování soudů v obdobných případech.

Pro vyhledávání je důležité znát dobře strukturu vyhledávaných dokumentů. Požadavky na podobu soudních rozhodnutí a jejich skladbu upravuje u civilních rozhodnutí § 157 občanského soudního řádu [Česko, 1963, s. 401], u trestních rozhodnutí § 120 trestního řádu [Česko, 1961, s. 532-533] a u správních rozhodnutí § 54 soudního řádu správního [Česko, 2002c, s. 3317].

¹ Rozhovor s Doc. JUDr. Zdeňkem Kühnem, Ph.D. uskutečněný 6. prosince 2006 na Právnické fakultě.

Civilní, trestní i správní rozsudek by v písemném vyhotovení měl obsahovat po sousloví „jménem republiky“ označení soudu, jména a označení soudců a přísedících, přesné označení účastníků a jejich zástupců, a označení projednávané věci. Poté následuje znění výroku – tedy výsledek rozsudku vyjádřený jednou či více větami. Po výroku následuje nejobsáhlejší část rozsudku – odůvodnění. Zde se uvede, čeho se žalobce domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný. Je stručně a jasně vyloženo, které skutečnosti jsou prokázány a které nikoli, o které důkazy soud opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce. Na konci rozsudku je uvedeno poučení o tom, zda je přípustný opravný prostředek a poučení o možnosti výkonu rozhodnutí a den a místo vyhlášení. Ze soudního rozhodnutí lze získat i informace o tom, jaká byla délka soudního řízení, až po skutečnost, jak se soud vypořádal s případnou ustálenou judikaturou a právními názory nejvyšších soudů nebo soudu Ústavního.

Soudní rozhodnutí publikovaná v jedné z oficiálních sbírek jsou vždy opatřena tzv. právní větou. Právní věta je stručně vyjádřené shrnutí obsahu rozhodnutí. Říká, jaké právní otázky se rozhodnutí týká a jakým způsobem ji řeší. Autorem právní věty je nejčastěji rozhodující soudce – tedy autor rozhodnutí, ale často také jiný soudce téhož soudu nebo soudu vyššího. Právní věta je ve zdrojích judikatury důležitou přidanou hodnotou, jejíž role je však v očích mnohých uživatelů přeceňována. Například šéfredaktor právního informačního systému LexData Vratislav Chaloupek považuje právní větu za to, co dělá z běžného soudního rozhodnutí judikát². To je samozřejmě pohled z právního hlediska nesprávný a z informačního hlediska velmi zjednodušující. Ukazuje však, jaký význam je úloze právní věty přikládán.

² Rozhovor s šéfredaktorem právního informačního systému LexData Mgr. Vratislavem Chaloupkem, vedený 22. listopadu 2006, v sídle firmy C. H. Beck v Praze.

Společně se judikáty vydané určitým soudem nebo dotýkající se určité společné otázky označují jako judikatura. Protože vydávané soubory judikátů málokdy obsahují plné texty rozhodnutí, můžeme také říci, že judikatura je zdroj informací o judikátech.

Nejvýznamnější vlastností judikátu je jeho závaznost. V oblasti současného kontinentálního práva je situace komplikovaná a je těžké jasně určit, v jaké míře jsou soudní rozhodnutí toho kterého soudu závazná. Stávající právní řád přiznává přímé precedenční působení pouze judikátům Ústavního soudu, avšak v praxi je jako pramen práva využívána i publikovaná judikatura Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu, vrchních soudů a v některých případech rovněž krajských soudů.

Dalším atributem judikátu je, zda byl publikován či ne. Publikovaný judikát je zveřejněn v oficiálním či neoficiálním periodiku, sbírce. Nepublikovaný judikát je možné získat po podání písemné žádosti u rozhodujícího soudu. Ještě je možné uvést polopublikovaný judikát – jedná se o soudní rozhodnutí, jehož text je dostupný na internetových stránkách rozhodujícího soudu, bez edičních zásahů a úprav.

Judikát je informační pramen, který je vedle právních předpisů pro oblast práva zásadní. Pro práci advokátů, při volbě řešení právních případů, při přípravě argumentace, pro pochopení souvislostí. Pro odborníky z oblasti teorie práva, kteří sledují vývoj práva a aplikaci právních předpisů. Pro soudce, kteří musí rozhodovat s ohledem na předchozí judikaturu. Cílem potřebným k zajištění právní jistoty je jednotné rozhodování soudů. To je důvodem, proč se judikáty publikují ve sbírkách a proč jsou právníky pečlivě studovány. Odpověď na mnohé otázky lze totiž nalézt pouze v judikatuře.

1.3. Historie

Ve střední Evropě již přinejmenším sto padesát let neexistují žádné pochyby o nutnosti publikovat právní předpisy tak, aby se každá právním předpisem dotčená

osoba mohla s kodexem včas a náležitě seznámit. Ve středoevropském prostoru 19. století panovala naivní představa, že právo lze v jeho úplnosti vyjádřit obecnými normami zákona a soudcovské rozhodnutí není ničím jiným než logickou dedukcí normy obsažené v textu zákona na individuální případ [KÜHN et al., 2006].

Soustavná publikace judikatury proto původně nepředstavovala závazek či úkol, na který by byla rakouská monarchie nucena legislativně reagovat. Není však možné, jak uvádí Lon L. Fuller ve své knize *Morálka práva*, úspěšně zavést právní systém, který bude vyžadovat povinnosti, s nimiž se jejich adresáti nemohou seznámit [FULLER, 1998].

Tento problém se s liberalizací monarchie v 50. letech 19. století nakonec vyřešil jinou cestou – judikatura začala být publikována iniciativou soukromých osob. Šlo zejména o iniciativu Josefa Ungera, profesora práv na univerzitě ve Vídni. Spolu s Juliem Glaserem, rovněž profesorem práv na vídeňské univerzitě a Josephem V. Waltherem, vysokým sekretářem u C.K. Nejvyššího soudního dvora, začali v roce 1859 vydávat *Sbírku civilních rozhodnutí vyšších soudů*, označovanou GIU (Glaser/Unger – Zivilrechtliche Entscheidungen des obersten Gerichtshofes in Wien). Zpětně zde byla publikována také rozhodnutí od roku 1851.

Po přijetí veškerých zákonů říšských, zemských a vládních nařízení rakouských a uherských se v nově vzniklé Československé republice v roce 1918 na úseku judikatury vytvořila zvláštní situace. Soudci celé soudní soustavy, tedy včetně nově utvořeného nejvyššího soudu a nejvyššího správního soudu, pokračovali v harmonickém souznění v dosavadních mezích rozhodovací praxe. V odůvodněných podporovali své vývody odvoláváním se na starší rozhodnutí učiněná v rakousko-uherském státním rámci. Současně autoři, pořadatelé a vydavatelé právnícké literatury, zejména přehledů platných předpisů, dospěli k všeobecně přijímanému, ale nijak neformalizovanému konsensu, že při publikaci převzatých právních norem budou k nim pravidelně připojovat i rozhodnutí rakouských a uherských nejvyšších respektive samostatných soudních stolic. Přispěli tak i oni k vytvoření, prosazení

a rozšíření představy o jakémsi zcela samozřejmém zohledňování vedle právních předpisů také judikatury. Dostupných rakouských (a částečně i uherských) judikátů bylo k dispozici značné množství, kdežto počet československých rozhodnutí rostl pomalu a jejich tisk se opožďoval.

Z rakouských tradic vycházely československé polooficiální *prvorepublikové sbírky Vážného a Bohuslavova* (viz kapitola 4.1.). V roce 1918 začalo uveřejňování judikatury nejvyššího správního soudu (*Bohuslavova sbírka*). První svazek rozhodnutí nejvyššího soudu, jak trestních, tak civilních, byl uveřejněn až roku 1921 (*Vážného sbírka*).

Ve formálně jednotné československé „*Sbírce rozhodnutí nejvyšších stolic soudních*“ docházelo od léta 1945 k otiskování judikatury z doby svobody, která započala dnem 5. května 1945. Vybrané trestněprávní judikáty nejvyššího soudu, včetně rozhodnutí kárných, byly zveřejňovány ve „*Sbírce rozhodnutí nejvyššího soudu ve věcech trestních*“, vybrané občanskoprávní rozsudky ve „*Sbírce rozhodnutí nejvyššího soudu ve věcech občanských*“. Obě řady pořádala na příkaz prezidia nejvyššího soudu redakční komise.

Ač nejvyšší správní soud byl soudem samostatným, také „*Sbírka nálezů nejvyššího soudu ve věcech administrativních*“ tvořila součást společně číslovaných svazků *Sbírky rozhodnutí nejvyšších stolic soudních*. Jako jediná si však podržela i v poválečných letech tradiční prvorepublikový název „*Bohuslavova sbírka nálezů nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních*, založená Judrem Jos. V. Bohuslavem, t. č. senátním presidentem nejvyššího správního soudu v. v.“.

Rok obsahující rozhodnutí vyslovená v kalendářním roce 1948 byl ve všech třech shora zmíněných řadách sbírky označen za ročník dvacátý devátý. Odpovědným redaktorem, vydavatelem a majitelem autorských práv všech tří řad byl JUDr. V. Tomsa.

Tradice nezávislé publikace rozhodnutí nejvyšších soudů byla násilně ukončena teprve zásahem komunistické moci v roce 1949. Požadavek centralizace soudcovského rozhodování byl totiž v bytostném rozporu s publikací všech nebo převážné většiny rozhodnutí nejvyšších soudů. Judikatura také zmizela na sklonku 40. let z většiny právnických časopisů a například na stránky časopisu Právník se již nikdy nevrátila. Soukromé sbírky soudních rozhodnutí byly v roce 1949 nahrazeny sbírkou, jejíž obsah byl sestavován editory centrálně, za spolupráce ministerstev, právnických fakult a prokuratury.

Nová *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (původně *Sbírka rozhodnutí československých soudů*) vykročila na cestu totální diskontinuity soudcovského rozhodování, a to jak formou a stylem, tak způsobem citace. Dosud oddělené vydávání judikatury v relativně samostatných sbírkových řadách občanskoprávní a trestněprávní bylo sloučeno ve sbírku jedinou, s názvem „*Sbírka rozhodnutí československých soudů*“. Titulní list jejího prvního svazku dával najevo, že nemá být považována za pokračování sbírek předchozích. Přinášel jen údaj, že obsahuje „Ročník 1949“, přičemž tato zamlžující kontaminace zamlčeného pořadového čísla svazku sbírky a kalendářního roku, z něhož zařazená judikatura pochází, byla „napravena“ teprve od „Ročníku 1971“, kdy se na titulním listu poprvé objevilo také pořadové číslo svazku (XXIII). Daleko závažnějším dokladem o snaze neprodyšně oddělit rozhodování soudů na přelomu let 1948/49, je absence srovnávacích odkazů v rozhodnutích nové sbírky. Odkazy na jakoukoliv starší prejudikaturu (tj. předchozí judikaturu) vydanou před 1. 1. 1949 se v ní přestaly vyskytovat.

Vydávání sbírky rozhodnutí nejvyššího správního soudu nepokračovalo vůbec. Publikace správní judikatury byla fakticky ukončena, i když soud sám – byť od nabytí účinnosti Ústavy 9. května s upřením přídomku nejvyšší – ještě čtyři roky existoval (do 31. 12. 1952), část z tohoto období ještě judikoval a o vydávání svých rozhodnutí usiloval, avšak bez výsledku. Dále se změnil vydavatel sbírky. Za léta 1949 a 1950 ji vydávalo ministerstvo spravedlnosti, za léta 1951 a 1952 přešlo její vydávání na

spolupracující generální prokuraturu a nejvyšší soud. Až od roku 1953 se vydávání vrátilo do rukou nejvyššího soudu. V době federálního uspořádání státu, kdy existovaly nejvyšší soudy republik a nejvyšší soud federace, tuto činnost (od r. 1970) prováděl soud posledně jmenovaný. Tento stav setrval až do konce r. 1989 [KINDL, 2004].

Myšlenka nové „lidově demokratické“ Sbírky byla postavena na centralizujícím a autoritativním modelu aplikace práva, který měl být plně kontrolován z centra. Nově mělo být publikováno jen několik málo rozhodnutí soudů, která prošla ideologicko-mocenským sítím, a která vskutku zachycovala „správnou“ interpretaci práva. Uvažovat o judikatuře v kategoriích ne/správnosti však není možné. Vybrané rozhodnutí říká: takto daný případ rozhodl soud; poselství rozhodnutí zní; podobné případy by měly být rozhodnuty v analogické linii. Nic více, nic méně [BAŇOUC, 2005].

Takže zatímco v demokratických státech západní Evropy bylo třibení „správné“ interpretace produktem komplexního diskursu zahrnujícího jak autoritativní a v jistém smyslu též normativní působení judikatury vyšších soudů, tak silou přesvědčivosti působících názorů právní doktríny a soudů nižších, v sovětzované Evropě střední a východní byla „správná“ aplikace práva monopolizována editory nově pojatých sbírek judikatury. Těch několik málo publikovaných soudních rozhodnutí bylo pro publikaci různě upravováno a modifikováno. A toto nakládání s rozhodnutími bohužel zapustilo natolik hluboké kořeny, že přetrvalo v Česku dodnes [KŮHN et al., 2006].

Po roce 1989 se tradice publikování soudcovských rozhodnutí, jako nenahraditelného prvku právního diskursu, vrací do střední Evropy jen pozvolna. Po roce 1989 zůstala ze zdrojů oficiálních (tedy vydávaných přímo soudy) judikatura publikovaná v oficiálních sbírkách. Ze začátku tradiční *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu* a *Sbírka nálezů a usnesení* nově ustaveného Ústavního soudu. Od roku 2003 potom jako oficiální sbírka Nejvyššího správního soudu začala vycházet *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. Po dlouhé době se obnovila rovněž

soukromá publikace judikatury v právnických časopisech a různě tématicky tříděná judikatura vydávaná soukromými právníckými nakladatelstvími. Z těchto zdrojů se judikatura dostala i do automatizovaných systémů právních informací a ke konci 90. let minulého století i na internetové stránky.

2. Právní vymezení

2.1. Judikatura v kontinentálním právu

Význam judikatury jako prostředku k dotváření práva, tedy její normativní role, se v posledních dvou stoletích v Evropě měnil. Následovat precedent (respektovat závaznost judikátu) bylo v osmnáctém století v kontinentální Evropě i v Anglii přirozené, přestože precedentní doktrína nebyla nikde přesně formulována. Význam precedentu se v Evropě mění až v průběhu 19. století. Zatímco v Anglii a dalších zemích britského impéria je v té době poprvé výslovně formulována povinnost soudců následovat precedenty, na vývoj kontinentální právní kultury měly zcela určující vliv události přelomu 18. a 19. století. Revoluční změny na kontinentu teoreticky postulovaly exkluzivitu právního předpisu jako jediného pramene práva, vyloučily normativní působení judikatury, a v původním pojetí dokonce zakázaly soudcům interpretovat zákon. V případě, kdy zákon byl nejasný, musel se soudce pro legální výklad normy obrátit na zákonodárce – princip dělby moci mezi soudce a zákonodárce v jeho původním doslovném pojetí tak byl doveden do extrému. Tato fáze však musela být vývojem překonána a záhy začíná být každý kodex soudcovským právem doplňován, modifikován a přetvářen.

Vyloučení jakékoliv normativní funkce judikatury a vysoký stupeň formalismu při výkladu zákona jsou znaky zákonného pozitivismu. Ten považuje za jediný korektní přístup k aplikaci práva argumenty formální povahy (doslovný výklad textu zákona) a odmítá současně argumenty z textu zákona bezprostředně nevyplývající [KÜHN, 2005a].

V průběhu 20. století a zejména po roce 1945 role soudcovské právo tvorby posiluje. Počet zákonů a nařízení v poválečné západní Evropě narůstal a s nimi se zvětšoval i význam soudcovské moci. Uzavřenost právního myšlení zákonného pozitivismu není kompatibilní s širokým uvážením, kterého se veřejné správě a soudnictví dostává v moderních zákonech. Oproti zákonnému pozitivismu posiluje v Evropě srovnávací právo, demonstrující relativitu právních závěrů, zpochybňující zdánlivě nezpochybnitelná právní řešení a schémata. Je mocným nástrojem proti dogmatickému pojmání práva.

V současné době je situace v kontinentálním právu taková, že judikatura je citována tehdy, když je považována za souladnou či naopak rozpornou s aktuálním rozhodnutím, její normativní síla je tedy hlavně argumentační. Soudce se může od ustálené judikatury odchýlit, musí však toto odchýlení přesvědčivě odůvodnit [KÜHN et al., 2006, s. 1–11].

2.2. Judikatura v angloamerickém právu

Angloamerické právo – původně „common law“ (v této práci používám oba termíny, stejně jako tak činí právní věda) – vzniklo v Anglii ve 12. století a prostřednictvím kolonizace se rozšířilo a nyní je platné ve Velké Británii (kromě Skotska), Kanadě (kromě Quebecu), Austrálii, Novém Zélandu a dalších bývalých koloniích.

Na vrcholu právního systému skoro každé země systému common law stojí ústava, která má největší právní sílu. V důsledku existence soudcovského práva mají ovšem zákony v systému common law specifickou povahu ve srovnání se zákony v kontinentálním systému, přičemž soudy s těmito zákony zacházejí specifickým způsobem. V překladu je „common law“ obyčejové právo – v raném stádiu rozvoje common law královské soudy v Anglii vskutku aplikovaly obyčejová pravidla, ale dnes to již neplatí. Anglický právní systém byl obdařen názvem „common law“, protože královské soudy proměnily tehdejší anglický právní řád, který byl směsicí různých místních zvyků, v systém, v němž převážilo obecné a jednotné právo, tedy „common“ – obecné nebo společné.

Charakteristickým znakem právního systému common law je, že soudní rozhodnutí (precedenty) tvoří jeden z formálních pramenů práva (soudcovské právo). Systém precedentního práva je založen na principu „stare decisis“, tj. na povinnosti setrvat na dřívějších precedentech. Podle principu „stare decisis“ právní názor, který je vyložen soudem v jeho rozsudku, by měl být respektován v pozdějších obdobných případech. To znamená, že při řešení sporu si musí být soudce vědom precedentů, které jsou relevantní pro jeho případ a vzít je v úvahu.

Povinnost soudců respektovat precedent má různé stupně síly a je podmíněná řadou podmínek. Co se týče stupně síly, lze v podstatě říci, že jde o závazný precedent (soud má povinnost se jím řídit), přesvědčivý precedent (soudce by měl anebo může se jím řídit) a příkladný precedent (precedent, který může být vzorem a inspirovat soud).

To, že je precedent závazný (v nejsilnějším smyslu slova), znamená, že soud je v zásadě povinen se tímto precedentem řídit (tedy rozhodnout věc stejným způsobem), a to bez ohledu na argumenty, které proti danému precedentu stojí. Soudce precedent musí respektovat, i kdyby kauzu rozhodl sám jinak, nebyl-li by precedentem vázán.

Precedent je považován za závazný tehdy, když jsou dány dvě podmínky – soud, který vydal precedent, a soud který je precedentem vázán, musí být součástí jednoho soudního systému, a soud, který vydal precedent, stojí v justiční hierarchii výše než soud vázaný precedentem nebo na stejné úrovni.

Pokud soud, který vytvořil precedent, není součástí téhož justičního systému jsou jeho rozhodnutí sice stále precedentem, ale mají menší argumentační sílu. Pokud jde o rozhodnutí nižšího soudu v rámci téhož systému nebo rozhodnutí z jiného právního řádu téže země (např. rozhodnutí skotských soudů ve vztahu k soudům anglickým), hovoříme o přesvědčivých precedentech, příp. precedentech působících silou přesvědčivosti (persuasive precedents) [KÜHN, 2006a, s. 12-19].

2.3. Rozdíl v pojetí soudního rozhodnutí jako precedentu v angloamerickém a kontinentálním právu

Rozdíl v pojetí soudního rozhodnutí charakterizuje i hlavní rozdíl v podstatě pojetí angloamerického a kontinentálního práva – v anglosaských zemích se od počátku 19. století setrvává na doktríně závazného precedentu, v kontinentální Evropě již dvě stě let panuje názor, že soudní rozhodnutí nejsou a nemohou být závazná. Původně radikálně odlišná pojetí těchto dvou systémů se postupem doby značně přiblížila, viditelné rozdíly v chápání precedentu však stále zůstávají.

K vyjádření rozdílu se používá i jiného označení soudních rozhodnutí – zatímco v zemích common law se používá termín precedent, v kontinentálním právu se nejčastěji odkazuje na ustálenou nebo konstantní judikaturu (v Německu „gesicherte Rechtsprechung“, ve Francii „jurisprudence établie“, v Itálii „giurisprudenza costante“) [KÜHN et al., 2006, s. 25].

Dalo by se říci, že sblížování obou systémů je pozitivní, protože pojetí judikátu, není v obou systémech zcela správné. V ideologii aplikace kontinentálního práva je role precedentu podceňována, v systému common law je naopak role precedentu přeceňována.

Protože je na evropském kontinentu právo nahlíženo pouze jako soubor zákonů, judikatura není tradičně analyzována. Potřeba určit hranice práva a právně relevantních zdrojů použitelných pro aplikační a argumentační činnost soudů vyvstává až v okamžiku, kdy se před soudce dostává kauza, která není řešitelná pouhým jednoduchým výkladem zákonného ustanovení na bázi sylogismu.

Právní myšlení v common law přistupuje na druhou stranu i k jednoduchým případům výkladu zákona tak, že skutečným pramenem práva je vždy soudní precedent. Je charakteristické, že i v těch případech, kde bude výklad zákona jednoznačný, bude soud svou argumentaci podpírat relevantními precedenty: ty,

a ne zákon sám, totiž podle angloamerické ideologie s konečností určují, že výklad zákona je vsutku jednoznačný. [KÜHN et al., 2006, s. 25-26]

2.4. Normativní síla judikátu v ČR

V českém právním řádu, obdobně jako v jiných kontinentálních systémech, lze vyloučit, že by judikatura vyšších soudů působila v podobě formálně závazného precedentu. Stejně tak v českém systému neplatí, že by nižší soudy byly povinny bezvýhradně respektovat judikaturu vyšších soudů. Naopak český systém připouští, že nižší soudy mají možnost se od judikatury vyšších soudů odchýlit a tím případně iniciovat změnu této judikatury.

Na druhou stranu nelze zastávat názor o normativní irelevanci judikatury vyšších soudů. Judikatura českých nejvyšších soudů tedy sice není formálně závazná, má ale normativní sílu, která se projevuje tak, že soudce zvažuje aplikovatelnost relevantní judikatury vyšších soudů se zřetelem na jiné faktory, jako jsou právní principy, ekonomické dopady judikatury, vývoj společenských podmínek, eventuálně může zvážit správnost interpretace práva v judikatuře obsažené z jiných důvodů. Pokud soudce dovodí aplikovatelnost judikatury, musí právní názor v judikatuře vyslovený ve svém rozhodnutí použít.

Dále je možné, že judikatura není formálně závazná, ani nedisponuje normativní silou, ale poskytuje soudci sílu podpůrného argumentu pro jeho rozhodnutí (rozhodnutí, které neužije precedent sice není protiprávní a je dokonce možné, že je dobře odůvodněno, ale argument precedentem by poskytl tomuto odůvodnění větší váhu). Judikatura může mít v rozhodnutí také pouze ilustrativní nebo obdobný význam (soudce např. cituje judikaturu z doby komunistického režimu jako „odstrašující“ příklad).

A konečně je možné, že užití určité judikatury je v právní argumentaci nepřijatelné. Na prvním místě nelze citovat ani jinak v soudní argumentaci užívat judikaturu nikde nepublikovanou.

Dále pak nelze argumentovat judikaturou, která s ohledem na svou funkci nemůže dost dobře jakkoliv potvrzovat závěry obecného soudu. Významným příkladem je judikatura Ústavního soudu, která řeší ústavnost: pokud určitá ústavní stížnost je usnesením Ústavního soudu odmítnuta jako zjevně neopodstatněná, nelze takovátो usnesení používat jako podpůrný argument pro zákonnost rozhodnutí obecného soudu, protože judikatura Ústavního soudu o zákonnosti rozhodnutí obecných soudů nevyovídá vůbec nic.

Nakonec není možné se zásadně odvolávat ani na judikaturu, která byla judikaturou pozdější překonána (nejlépe sjednocujícím názorem velkého senátu Nejvyššího soudu, rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu nebo plénem Ústavního soudu), eventuálně na judikaturu, která má nižší normativní sílu než judikatura s ní rozporná.

V českém právu je možné se setkat s následujícími druhy závaznosti:

1. obecná závaznost výroku nálezu Ústavního soudu, kterým je zrušen právní předpis – pokud Ústavní soud zruší právní předpis nebo jeho část, je výrok takového nálezu obecně závazný. Zrušení právního předpisu je v kontinentálním prostředí vždy vyjádřeno ve výroku nálezu ústavního soudu a působí obdobně jako zákonná derogační norma (obdobná zrušení právního předpisu právním předpisem pozdějším)

2. závaznost soudního rozhodnutí v individuální kauze – tím se rozumí, že rozsudek zakládá pro své adresáty účinky, které založit má, a adresáti rozsudku jsou povinni se těmito účinky řídit. Takto chápaná závaznost se týká jen výroku rozsudku, nikoliv jakékoliv jiné části, zejména pak odůvodnění, které závazné v tomto smyslu být nemůže (neukládá adresátům rozhodnutí žádné povinnosti)

3. závaznost kasačního rozhodnutí – bylo-li rozhodnutí odvolacím soudem zrušeno a byla-li věc vrácena k dalšímu řízení, je soud prvního stupně vázán právním názorem odvolacího soudu

4. precedentní závaznost – má jinou povahu než předchozí závaznosti – na jedné straně závaznost rozhodnutí v individuální kauze míří zásadně na účastníky řízení a pomine pouze na základě zrušení příslušného rozhodnutí (což se v případě pravomocného rozhodnutí může stát na základě mimořádných opravných prostředků). Naopak základními znaky precedentní závaznosti je, že tato závaznost:

- přesahuje individuální kauzu a působí obecně: vztahuje se na blíže neurčené zásadně obdobné kauzy,
- předpokládá obecný princip nebo normu soudem generovanou, popřípadě zobecnitelnou interpretaci a apriori neurčitého principu nebo normy: relevantní pasáž nemusí být formálně vůbec nijak zvýrazněna nebo od vlastního rozhodnutí oddělena,
- připouští různý stupeň své intenzity – slabší formu závaznosti a normativní sílu judikatury.

2.4.1. ZÁVAZNOST JUDIKATURY ÚSTAVNÍHO SOUDU

Ústavní soud ČR disponuje pravomocí v oboru abstraktní a konkrétní kontroly norem, pravomocí přezkoumávat ústavnost zásahů orgánů veřejné moci do základních práv a svobod, jejímž nejdůležitějším komponentem je pravomoc přezkoumávat ústavnost soudních rozhodnutí, dále pravomocí rozhodovat kompetenční spory mezi státními orgány i orgány územní samosprávy, působí i jako odvolací instance ve věcech volebního soudnictví, a konečně v takových věcech, jakými je impeachment proti prezidentu republiky.

Dle ustanovení článku 89 odst. 2 Ústavy [Česko, 1993, s. 14] jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány a osoby. Interpretace tohoto ustanovení se v oblasti právní teorie, judikatury obecných soudů a judikatury Ústavního soudu výrazně liší. Dle Pavla Holländera [HOLLÄNDER, 2003] lze kritéria posuzování problematiky závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu odvinout od rozlišení mezi rozhodnutími ve věcech kontroly norem a ve věcech ústavních

stížností a dále od rozlišení mezi výrokem a odůvodněním, respektive mezi jednotlivými částmi odůvodnění nálezů Ústavního soudu.

Závaznost rozhodnutí ve věcech kontroly norem – dle ustanovení čl. 87 odst. 1 písm. a), b) Ústavy [Česko, 1993, s. 12] je Ústavní soud pověřen pravomocí rušit zákony, ostatní právní předpisy, respektive jejich jednotlivá ustanovení, a to z důvodu rozporu s ústavním pořádkem.

Závaznost rozhodnutí ve věcech ústavních stížností:

- a) závaznost kasačních nálezů pro další soudní řízení v téže věci
- b) precedenční působení nálezů Ústavního soudu pro rozhodování obecných soudů v obdobných případech

Povinnost respektovat rozhodnutí Ústavního soudu v pozdějších obdobných věcech je stále ještě velmi rozporuplná. Hovoří se o „de facto závaznosti nálezů ÚS“ [KÜHN et al., 2006, s. 218], ale Ústavní soud nikdy výslovně nedeklaroval, že existuje systém závazných precedentů a že jeho rozhodnutí jsou závazná pro všechny státní orgány v obdobných pozdějších věcech. Ve svých rozhodnutích Ústavní soud konstatoval, že je vlastními rozhodnutími vázán podmíněně, nikoliv však absolutně [Česko, Ústavní soud, 2004].

V hodnocení závaznosti nálezů ÚS pro obecné soudy při řešení obdobných věcí se Ústavní soud od dřívějších náznaků, že obecné soudy nejsou striktně vázány jeho dřívějšími nálezy, posunuje k celkem striktní závaznosti. To dokumentují tvrzení poslední doby: „Pokud (obecný) soud ústavněprávní výklad vyložený v nálezu Ústavního soudu nereflektoval, porušil tím maximu plynoucí z čl. 89 odst. 2 Ústavy“ [Česko, Ústavní soud, 2005]. Tato praxe odpovídající systému common law, kde jedno jediné rozhodnutí nese s sebou povinnost nižších soudů rozhodovat podle něho, není v prostředí kontinentálního práva ničím sporným [KÜHN et al., 2006, s. 221].

2.4.2. ZÁVAZNOST ROZHODNUTÍ NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Nejvyšší soud České republiky je nejvyšším stupněm soudní soustavy. Jeho rozhodování zajišťuje kontrolu správnosti rozhodnutí nižších soudů (retrospektivní judikování) a tvorbu nových precedentů, tedy nových právních názorů, či modifikace právních názorů starých (prospektivní judikování). V průběhu 20. století posiluje příklon k prospektivnímu rozhodování, s výjimkou oblasti trestní justice, kde je základní funkcí rozhodování Nejvyššího soudu funkce retrospektivní a funkce prospektivní je spíše vedlejším důsledkem některých rozhodnutí.

Judikatura Nejvyššího soudu není formálně závazná – její závaznost není daná zákonem, má ale normativní sílu – ovlivňuje další rozhodování soudů v podobných případech. Například podle Ústavního soudu [Česko, Ústavní soud, 1997] bezdůvodné opomenutí rozhodnutí Nejvyššího soudu může mít „rysy jurisdikční libovůle“. Proto může být protiústavní, pokud se obecné soudy odchýlí od ustálené rozhodovací praxe nadto usměrněné opakovanými rozhodnutími Nejvyššího soudu. Obdobně nedávno rozhodl též samotný Nejvyšší soud ČR [Česko, Nejvyšší soud, 2006]: „Skutečnost, že soud bez vysvětlení pomine pro účastníka řízení příznivou judikaturu uveřejněnou ve *Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek*, na kterou byl tímto účastníkem výslovně upozorněn, sama o sobě významně oslabuje přesvědčivost písemného vyhotovení jeho rozhodnutí. Jde též o jev, který oslabuje předvídatelnost soudního rozhodování a zejména v rozhodovací praxi odvolacích soudů jej nelze tolerovat“.

Právní názor vyslovený Nejvyšším soudem má v hierarchii českého soudního systému větší normativní sílu než právní názor některého z obou vrchních soudů a než právní názor Nejvyššího správního soudu. Názory publikované ve *Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek* mají v našem právní řádu největší argumentační sílu (vyjma nálezů a usnesení Ústavního soudu).

2.4.3. ZÁVAZNOST ROZHODNUTÍ NEJVYŠŠÍHO SPRÁVNÍHO SOUDU

Nejvyšší správní soud je vrcholným soudním orgánem ve věcech patřících do pravomocí soudů ve správním soudnictví. Zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o kasačních stížnostech v případech stanovených soudním řádem správním. Dále sleduje a vyhodnocuje pravomocná rozhodnutí soudů ve správním soudnictví a na jejich základě v zájmu jednotného rozhodování soudů přijímá stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu. Závaznost jeho rozhodnutí je shodného typu jako závaznost rozhodnutí Nejvyššího soudu.

2.4.4. ZÁVAZNOST STANOVISEK NEJVYŠŠÍCH SOUDŮ

Podle § 12 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního [Česko, 2002c, s. 3307], Nejvyšší správní soud sleduje a vyhodnocuje pravomocná rozhodnutí soudů ve správním soudnictví a na jejich základě v zájmu jednotného rozhodování soudů přijímá stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu. Podle ustanovení § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích [Česko, 2002a, s. 163] Nejvyšší soud sleduje a vyhodnocuje pravomocná rozhodnutí soudů v občanském soudním řízení a v trestním řízení a na jejich základě v zájmu jednotného rozhodování soudů zaujímá stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu.

V historickém rámci byl požadavek centralizované publikace soudcovského rozhodování invencí socialistických režimů. Bezprostředně po komunistickém převratu tak byla v Československu přetržena decentralizovaná publikace soudních rozhodnutí. Soukromě vydávané sbírky soudních rozhodnutí z 1. republiky, navazující na staré rakouské tradice, byly nahrazeny sbírkami, jejichž obsah byl sestavován centrálně za spolupráce nejrůznějších institucí (původně včetně Generální prokuratury ČSR), čímž měla být eliminována rozhodnutí „špatná“.

Současně s tím se v komunistické střední Evropě objevil fenomén v západních zemích neznámý. Ve všech střeoevropských zemích, které následovaly sovětský model a jeho důraz na centralismus, začaly nejvyšší soudy vydávat směrnice (někde dokonce

formálně závazné), které měly podávat „správný“ význam práva ve sporných právních otázkách. Takovouto pravomoc měly nejvyšší soudy zcela nezávisle na tom, zda otázka dospěla k soudu řádnou procesní formou. V Československu se institut stanovisek, tehdy pojmenovaných „směrnice pro správný výklad zákonů a jiných právních předpisů“ (viz § 26 odst. 1 zákona č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů), objevil poprvé v roce 1953 [Česko, 1952, s. 298]. **Od 60. let se pak používá termínu „stanoviska k zajištění jednotného výkladu zákona“** – stanoví zákon č. 156/1969 Sb., novelizující zákon č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a volbách soudců [Česko, 1969, s. 515].

Po roce 1989 všechny postkomunistické systémy výkladová stanoviska nejvyšších soudů zachovaly i přesto, že jde v západních zemích o instituci zcela neznámou. Stanoviska lze popsat tak, že jde o jakýsi abstraktní výklad zákona, podávaný bez ohledu na určitou kauzu, byť vycházející ze zkušeností soudů při řešení věcí v minulosti. Jak totiž vyplývá ze zákonných definicí uvedených shora, předpokladem vydání stanoviska je sledování předchozí judikatury v určitých věcech.

Hlavním pozitivem jednotnicích stanovisek se zdá být možnost nejvyššího soudu sjednocovat ty věci, které se k němu nedostanou běžnou procedurou. Současně se ovšem tato stanoviska zdají být v rozporu jak s kontinentální, tak s angloamerickou představou soudce, který sice v obou kulturách právo dotváří či vytváří, vždy však jen v souvislosti s jím rozhodovanou kauzou a se zřetelem na jedinečná životní fakta mu touto kauzou poskytnutá [KÜHN, 2005b].

3. Publikování soudních rozhodnutí

3.1. Hlavní problémy zveřejňování soudních rozhodnutí

Soudní rozhodnutí jsou v České republice publikována buď oficiálně nebo soukromě, a to na různých nosičích a v různých podobách. Za prvé jde o oficiální publikaci v zákonem určených, tištěných sbírkách – jedná se o rozhodnutí

Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. Výběr a zpracování těchto rozhodnutí, jež mají reprezentovat rozhodovací činnost našich nejvyšších justičních orgánů, je upraven v jednacích (nebo kancelářských) řádech jednotlivých soudů (viz kapitola 4.5. této práce). Mezi oficiální sbírky patří:

- Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR [*Sbírka nálezů a usnesení ÚS ČR*, 1994]
- Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR [*Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*, 2001]
- Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR [*Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*, 2003]

Vzhledem k tomu, že dosavadním formám publikace, tj. sbírkám rozhodnutí vybraným evidenčními orgány nejvyšších soudů, byl zákonem udělen status legálních publikací (obdobný jako mají legální publikace sbírky zákonů nebo sbírky mezinárodních smluv), zůstaly dalšími oficiálními zdroji informací o judikatuře v podstatě jen zdroje netříděných dat poskytované soudy prostřednictvím sítě Internet. Takovou bází již disponují Ústavní soud ČR, Nejvyšší soud ČR i Nejvyšší správní soud ČR. Žádný z nižších soudů nemá své webové prezentace.

Dále vycházejí soukromé publikace v nejrůznějších formách vydávané a distribuované soukromoprávními subjekty. Jedná se o součásti velkých právních informačních systémů, tematicky zaměřené a periodicky vydávané sbírky, specializované časopisy nebo jejich části, výběrové monografie apod.

Prvkem nežádoucího omezení je fakt, že publikace rozhodnutí vrchních, krajských i okresních soudů stále zůstává omezena jen na nahodilou a malou aktivitu právnických časopisů, případně soukromých internetových portálů. Velká část zajímavých rozhodnutí těchto soudů zůstává nepublikována. Zřejmě není možné požadovat tiskovou publikaci všech rozhodnutí, rozhodně však je možné publikovat principiální, otevřenou a transparentní metodou výběru ta důležitá rozhodnutí.

Současná situace je taková, že právník, informační specialista či jiný uživatel nemůže na základě jasně daných pravidel a zvyklostí předpokládat, zda rozhodnutí nalezne nebo ne.

Nelze přitom pomíjet, že podle dostupných informací [KÜHN et al., 2006, s. 137] přibližně od podzimu 2003 funguje tzv. Centrální evidence soudních rozhodnutí, obsahující rozhodnutí vybraná evidenčními senáty vrchních a krajských soudů, přičemž má jít o rozhodnutí těchto soudů, ale mohou zde být i zajímavá rozhodnutí okresních soudů (na okresních soudech evidenční senáty nefungují, takže tyto soudy samy publikaci neprovádějí). Centrální evidence není osobám mimo resort spravedlnosti (ministerstvo, soudy, státní zastupitelství) přístupná. Není jasné, co brání zpřístupnění této evidence veřejnosti prostřednictvím internetu. Taková praxe nemůže např. v trestních věcech obstát z hlediska principu rovnosti zbraní, neboť státní zástupce má přístup k právním informacím, k nimž obžalovaný přístup nemá.

Širší publikaci judikatury českých soudů pravděpodobně brání několikero důvodů. Je to např. velmi široce a nepružně pojatá povinnost **anonymizace** soudních rozhodnutí, která se ovšem stává dosti archaickou, zejména s ohledem na soudobé evropské trendy. Evropský soudní dvůr svá rozhodnutí zásadně neanonymizuje. Stejně tak neanonymizuje (mimo zanedbatelné výjimky) svá rozhodnutí ani Evropský soud pro lidská práva. Pokud jsou osobní údaje následně zahlazovány, vede to ke kognitivnímu znehodnocení textu (např. pak již není možné tvořit ve světě nejobvyklejší tvar citace začínající jmény stran). Český standard anonymizace, stejně jako necitlivé úpravy publikovaných rozhodnutí, navíc často ztěžují jejich srozumitelnost stejně jako jistotu (která se snižuje například při krácení textu odůvodnění) při použití těchto rozhodnutí jako argumentů v soudním řízení. Označování rozhodnutí jmény obou stran v angloamerickém stylu, či přinejmenším jménem žalobce, by zásadně usnadnilo práci s judikaturou, její vyhledávání i citování.

Anonymizace navíc zatěžuje soudy, resp. pomocný personál, zcela zbytečnou prací. Soudní řízení je zásadně veřejné a možnost zveřejnění údajů všech účastníků je s ním spojena. Běžně se totiž stává, že je anonymizováno soudní rozhodnutí, o kterém předtím v detailech informovaly sdělovací prostředky včetně jmen všech účastníků a jejich fotografií. Ochrana osobních údajů je pochopitelná, ale žádná jednotná pravidla pro anonymizaci, která by z této ochrany vycházela, neexistují.

Argumentace, která prohlašuje výsledek soudního procesu, jenž je z Ústavy veřejný, za veřejnosti nepřípustný, je velmi problematická. Z hlediska teorie demokratické moci nutno poznamenat, že je naprosto legitimní a nanejvýš žádoucí, aby odůvodnění aktů, jimiž se vykonává spravedlnost, bylo veřejně přístupné. Zásadně nutno vycházet z toho, že občan, který se spravedlnosti domáhá, musí respektovat, že se mu spravedlnosti, z důvodů souvisejících s principem kontroly každé z mocí, může dostat pouze na veřejném fóru. Soudy, jako instituce otevřené společnosti, musí dbát i o svou důvěryhodnost, což vyžaduje maximální otevřenost a komunikaci s veřejností. Publikace rozhodnutí v uživatelsky přívětivé formě hraje při budování příznivého obrazu justice nezastupitelnou roli [DERKA, 2005].

3.2. Autorské právo

Podle § 3 písm. a) autorského zákona [Česko, 2000, s. 1658] se ochrana podle autorského práva nevztahuje na „úřední dílo, jímž je právní předpis, rozhodnutí, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, jakož i úřední návrh úředního díla a jiná přípravná úřední dokumentace, včetně úředního překladu takového díla...“. Toto ustanovení je naprosto jasné a plyne z něj, že soudní rozhodnutí nejsou autorským dílem. Znamená to, že každý je může kopírovat, opisovat, citovat a zveřejňovat. Nikdo k tomu nemusí dávat svůj souhlas, ten je dán jednou provždy výše uvedeným ustanovením autorského zákona [TULÁČEK, 2005].

Oficiální sbírky v souladu s těmito vymezeními neuvádějí žádná autorskoprávní omezení týkající se šíření jejich textu. Některé soukromé sbírky to však činí. Např. v tiráži sbírky

Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu [*Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu*, 2004], vydávané nakladatelstvím C. H. Beck je uvedeno: „Upozornění: Všechna práva vyhrazena. Přetisk a jiná užití díla nebo jeho části, včetně zařazení do elektronické databáze, jsou zakázány. Ochrana autorského práva k dílu platí i pro jeho části, jakož i pro právní věty odvozené ze soudních rozhodnutí a pro autorsky upravená soudní rozhodnutí. Autorské právo k Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR jako dílu soubornému a k dílům do něj zařazeným vykonává nakladatel. Právo na ochranu před nekalou soutěží zůstává nedotčeno“. Toto upozornění zčásti anebo zcela odporuje výše uvedenému ustanovení § 3 autorského zákona [Česko, 2000, s. 1658]. Přesto se v obdobném znění objevuje i u právnických časopisů nakladatelství C. H. Beck, které rovněž publikují judikaturu.

Je třeba rozlišovat přetištění textu rozhodnutí a sestavení a uspořádání díla souborného, tedy výběr těchto textů a jejich seřazení podle určitých kritérií, či případně jejich okomentování. Je evidentní, že na text několika soudních rozhodnutí, vydaných knižně a na vlastní náklad, se automaticky nevztahuje autorské právo.

Trochu jiná je situace, pokud se jedná o dílo jako celek. Ustanovení § 2 odst. 5. autorského zákona (tento paragraf pojednává o tom, co je to dílo) [Česko, 2000, s. 1658] uvádí následující: „Sborník, jako je časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava nebo jiná databáze, je-li souborem nezávislých děl nebo jiných prvků, který je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, je dílem souborným.“ Ustanovení § 5, odst. 2 autorského zákona [Česko, 2000, s. 1659] dále uvádí: „Autorem díla souborného jako celku je fyzická osoba, která je tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala, tím nejsou dotčena práva autorů děl do souboru zařazených“.

Výběr (určení, že se jedná o významné rozhodnutí) a získání např. ještě nikde nepublikovaného rozhodnutí vyžaduje jistý intelektuální počín a na takový výběr jako celek se podle předchozích ustanovení může autorské právo vztahovat. Na

samotné výňatky textu rozhodnutí však ne, ty zůstávají tzv. jinými prvky a nestávají se dílem autorským.

3.3. Právo na informace

Volný přístup k informacím je považován za jeden z předpokladů nutných pro správné fungování každé demokratické společnosti. Velký význam mají informace pro samotnou orientaci jednotlivce ve společnosti. Jen informovaná osoba je schopna účinně realizovat svá práva, na základě získaných informací činit svá každodenní rozhodnutí a zejména chovat se v souladu s normami sociálními a normami právními. Právo na informace patří v demokratické společnosti, kde je veškerá státní moc odvozována od lidu, mezi základní politická práva. Lid propůjčuje moc státním orgánům, aby ji ve prospěch všech vykonávaly. Propůjčené jsou však i nástroje moci včetně informací, které stát z vůle jeho občanů shromažďuje, disponuje jimi a uchovává je. Široký přístup k informacím je pro veřejnost prostředkem, jak výkon moci kontrolovat. Nejen reálné poskytování informací, ale už jenom právní stav umožňující v zásadě každému získat informace o činnosti státních orgánů, vede k růstu odpovědnosti při výkonu státní moci, ke zvyšování její kvality a transparentnosti. Jednoduchý a rychlý přístup veřejnosti k informacím má rovněž příznivý vliv na důvěru občanů v demokratické instituce. Naplnění ústavního práva na informace je tak klíčovým prvkem vztahu mezi státní mocí a občanem.

V obecné rovině je hlavním pramenem upravujícím právo na informace Listina základních práv a svobod, která je jako jedno ze základních politických práv (v kontextu práva na svobodu projevu) upravuje v čl. 17 [Česko, 1993b, s. 20]. Povinnost státních orgánů a orgánů územní samosprávy poskytovat přiměřeným způsobem informace o své činnosti stanoví Listina v čl. 17 odst. 5.

Soudy jsou v důsledku svého ústavního poslání povolány být nejen strážci práva na informace, tedy těmi, kdo hlídají, zda orgány veřejné moci v roli povinných subjektů

plní své ústavně a zákonem zakotvené povinnosti k šíření informací o své činnosti, ale ve smyslu zákona o informacích jsou soudy rovněž subjekty povinnými, tedy státními orgány, které informace o své činnosti povinně poskytují. Soudy mají povinnost poskytovat údaje vztahujících se k jejich působnosti.

Typickou informací, která může být tedy po soudech požadována, je informace o rozhodovací činnosti soudů, tedy o rozsudcích, případně probíhajících řízeních. Právě rozhodnutí jsou nesporně informace, které se vztahují k působnosti soudů. Limitem pro poskytování informací je však probíhající řízení. Po poslední novele zákona o svobodném přístupu k informacím již soudy a ostatní povinné subjekty nejsou povinny poskytovat informace o řízeních probíhajících [Česko, 2006, s. 2050]. Účelem tohoto omezení je bezesporu snaha o zajištění nerušeného průběhu řízení a ochrany zájmů osob na řízení zúčastněných.

Na poskytování informací o probíhajícím trestním řízení se vztahuje § 8a trestního řádu [Česko, 1961, s. 515], který je v tomto smyslu k obecné úpravě zákona o svobodném přístupu k informacím předpisem speciálním. Orgány činné v trestním řízení jsou sice povinny informovat veřejnost o své činnosti, ale zároveň jsou povinny odepřít takové informace, vyžaduje-li to účel trestního řízení, zájem na ochraně dobré pověsti osob, které dosud nebyly pravomocně odsouzeny, zájem na bezpečnosti svědků a jiné. Důvodem pro odepření informací tak bude zejména existence obavy, že by mohlo dojít k ohrožení objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, skutečnost, že se jedná o informace o osobách zúčastněných na řízení, které však s trestním řízením nesouvisejí a tehdy, když by zveřejněním informací mohlo dojít k porušení zásady presumpce nevinny.

Soudy jsou povinny poskytovat informace o skončených pravomocných řízeních. To odpovídá i ústavní zásadě veřejnosti soudního řízení (v trestních, civilních i správních věcech). Právě tato zásada je výraznou zárukou kontroly výkonu soudní moci ze strany veřejnosti. **Nic tak již nebrání tomu, aby soudy na straně jedné**

poskytly žadateli kopii pravomocného rozsudku na žádost a na straně druhé je samy v co nejširší míře aktivně zpřístupnily veřejnosti.

Právo na informace není právem neomezeným. Již Listina [Česko, 1993b, s. 20, čl. 17] stanoví, že „Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti“. Jejím odrazem v zákonné rovině je potom omezení práva na informace ve prospěch ochrany utajovaných skutečností, ochrany obchodního tajemství a v neposlední řadě ochrany osobních údajů [ŽANTOVSKÝ, 2002].

3.4. Pravidla publikování rozhodnutí ve vnitřních předpisech soudů

3.4.1. ÚSTAVNÍ SOUD ČR

Podle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, § 59 o Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu se všechny nálezy (tedy závazná rozhodnutí) Ústavního soudu zveřejňují po skončení kalendářního roku ve *Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu* [Česko, 1993c, s. 920]. Nálezy jsou uspořádány podle dne jejich přijetí Ústavním soudem a tak se v rámci každého kalendářního roku průběžně číslovají. Z každého nálezu se uveřejňuje jeho výrok a taková část odůvodnění, ze které je zřejmé, jaký je právní názor Ústavního soudu a jaké důvody k němu vedly.

Ve Sbírce mohou být uveřejněna i usnesení, jestliže se na tom plénem Ústavního soudu usnese. Důležitou informací je, že dokud nebyly nálezy nebo usnesení určené k uveřejnění zveřejněny ve Sbírce rozhodnutí, může do jejich vyhotovení určeného pro Sbírku rozhodnutí u Ústavního soudu každý nahlédnout.

Dále v § 66 Kancelářského a spisového řádu Ústavní soud předepisuje pracovníkům ÚS postup zpracování nálezů a usnesení určených k publikaci [Česko, Ústavní soud, 2007]:

- Nálezy Ústavního soudu určené k vyhlášení ve *Sbírce zákonů* pracovníci pověřeni vedením jednotlivých rejstříků předají v jednom vyhotovení předsedovi, případně pověřenému místopředsedovi Ústavního soudu (§ 57 odst. 4 zákona o Ústavním soudu)
- Všechny nálezy přijaté Ústavním soudem v kalendářním roce se uveřejňují ve *Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu* (§ 59 odst. 1 zákon o Ústavním soudu), vydávané Ústavním soudem pro veřejnou potřebu (dále jen „sbírka rozhodnutí“). Sbírka rozhodnutí je vydávána po částech v průběhu následujícího roku. Předání spisu pracovníku rejstříku k doručení nálezu (§ 7 odst. 2 KSR) lze učinit s vyznačením částí odůvodnění rozhodnutí, které jsou pokládány za právní větu
- Pro účely publikace rozhodnutí Ústavního soudu se předkládají pracovníku pověřenému předsedou Ústavního soudu všechna rozhodnutí, jimiž se věc končí; nálezy předkládá soudní kancelář bezprostředně po jejich vypravení
- Údaje o totožnosti účastníků a vedlejších účastníků, jejich zástupců, svědků a znalců se nezveřejňují (§ 59 odst. 3 ZÚS)
- Soudci do konce každého kalendářního měsíce, popř. v jiné určené lhůtě, navrhnou předsedovi, popř. pověřenému místopředsedovi Ústavního soudu, usnesení určená k publikaci ve sbírce rozhodnutí; u těchto usnesení vyznačí zároveň právní věty. Navržená usnesení předloží předseda, popř. pověřený místopředseda Ústavního soudu se svým stanoviskem k vyslovení souhlasu plénu Ústavního soudu
- Usnese-li se plénum Ústavního soudu, že navržené usnesení má být do sbírky rozhodnutí zařazeno, provede soudce zpravodaj jeho redakční úpravu a předá je pracovníkovi pověřenému redakcí sbírky rozhodnutí
- V § 67 Kancelářského a spisového řádu je určeno, že nerozhodne-li předseda, popř. pověřený místopředseda Ústavního soudu jinak, vydává se *Sbírka rozhodnutí* čtvrtletně.

3.4.2. Nejvyšší soud ČR

Pravidla publikace rozhodnutí Nejvyššího soudu upravuje § 24 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích [Česko, 2002a, s. 165]. Nejvyšší soud vydává *Sbírku*

soudních rozhodnutí a stanovisek, ve které se v zájmu jednotného rozhodování soudů uveřejňují

- stanoviska Nejvyššího soudu zaujatá kolegií nebo plénem podle § 14 odst. 3 [Česko, 2002a, s. 163],
- vybraná rozhodnutí Nejvyššího soudu a ostatních soudů.

Výběr rozhodnutí provádí příslušná kolegia (občanskoprávní, obchodní a trestní). Před provedením výběru si Nejvyšší soud může vyžádat vyjádření správních úřadů a jiných orgánů, předsedů vrchních a krajských soudů a jiných fyzických nebo právnických osob. Vydávání *Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek* řídí předseda, popř. místopředseda Nejvyššího soudu.

Postup při vydávání *Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek* dále podrobně upravuje Jednací řád Nejvyššího soudu [Česko, Nejvyšší soud, 2004]. Předepisuje pravidla pro výběr členů redakční rady (nejméně pětičlenná, zastoupena všechna kolegia). V každém kolegiu je soudce pověřený vedením evidence judikatury – tzv. Evidenční senát, jehož úkolem je zejména evidovat poznatky o výkladu a používání zákonů a jiných právních předpisů, shromažďovat soudní rozhodnutí určená k uveřejnění ve Sbírce, upozorňovat na rozdílnosti v rozhodování senátů kolegia a nižších soudů a evidovat tato rozhodnutí ve vnitřní počítačové síti Nejvyššího soudu. Rozhodnutí předložená k uveřejnění ve Sbírce evidenční senát připraví k jednání kolegia. Především dbá, aby byla opatřena právní větou obsahující podstatu v rozhodnutí řešeného právního problému (právní otázky). Přípravu rozhodnutí spočívající dále v úpravě zejména jeho odůvodnění (např. zkrácení textu, anonymizace, ujednocení používaných zkratk) s ohledem na rozsah a povahu provedených úprav projedná se soudci (senáty), kteří jeho publikaci navrhli.

Dále podle čl. 43 Jednacího řádu v určené lhůtě mohou výběr rozhodnutí připomínkovat též další fyzické či právnické osoby, zejména předsedové vrchních a krajských soudů, ministerstva či jiné správní orgány, instituce a právnické fakulty.

O výběru každého jednotlivého rozhodnutí pro uveřejnění do Sbírký se hlasuje veřejně tak, že se hlasuje o předloženém návrhu. Jsou-li však v průběhu rozpravy uplatněny pozměňovací návrhy ohledně právní věty předloženého rozhodnutí, hlasuje se nejprve o těchto změnách. O provedení drobných úprav textu předloženého rozhodnutí (např. úprav jazykových, formulačních) není třeba hlasovat, pokud to žádný ze členů kolegia nenavrhne. Jestliže příslušné kolegium rozhodlo o zařazení předloženého rozhodnutí do Sbírký, pak určený člen evidenčního senátu zajistí prostřednictvím redakční rady jeho uveřejnění.

Rozhodnutí se zpravidla uveřejňují v časové návaznosti na dobu jejich schválení, pokud kolegium nerozhodne o přednostním uveřejnění vybraného rozhodnutí s ohledem na naléhavost či aktuálnost jeho publikace. Redakční rada dbá při zařazování vybraných rozhodnutí do Sbírký na rovnoměrné zastoupení rozhodnutí, jež vybrala jednotlivá kolegia.

3.4.3. NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR

Pravidla pro publikování *Sbírký rozhodnutí Nejvyššího správního soudu* upravuje Jednací řád NSS [Česko, Nejvyšší správní soud, 2007]. Ve Sbírci rozhodnutí se uveřejňují především vybraná rozhodnutí soudu, vybraná rozhodnutí krajských soudů ve věcech správního soudnictví, stanoviska, zásadní usnesení, rozhodnutí, o jejichž uveřejnění se usnesl rozšířený senát podle § 72 Jednacího řádu [Česko, Nejvyšší správní soud, 2007, s. 26] a vybraná usnesení zvláštního senátu rozhodujícího podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů [Česko, 2002b].

Vydávání Sbírký rozhodnutí řídí redakční rada složená ze zástupců všech kolegií (finančně-správní a sociálně-správní), v čele s předsedou, příp. místopředsedou soudu. Rada určuje, které z právních vět předložených odděleními evidence judikatury mají být upraveny do podoby, v níž se uveřejňují ve Sbírci rozhodnutí, sestavuje z judikátů schválených k uveřejnění, zaujatých stanovisek a zásadních

usnesení obsah čísla Sbírký rozhodnutí a zajiřtýje ve spolupráci s nakladatelstvím její vydávání.

Postup při výběru rozhodnutí uveřejňovaných ve Sbírci rozhodnutí je následující. Oddělení evidence judikatury každý měsíc zpřístupní prostřednictvím vnitřní počítačové sítě soudcům a asistentům soudců právní věty předložené za uplynulý měsíc do oddělení evidence judikatury. Zároveň stanoví lhůtu, v níž soudci předkládají elektronickou formou své připomínky. Po uplynutí lhůty svolá předseda redakční rady její zasedání. Redakční rada projedná právní věty a k nim došlé připomínky. Právní věty, které nejsou vhodné ke zveřejnění ve Sbírci rozhodnutí redakční rada vyřadí; ostatní postoupí oddělení evidence judikatury a zároveň určí, které právní věty upraví oddělení evidence judikatury do podoby judikátů. Plénum (shromáždění všech soudců) postupně projedná každý judikát a připomínky k němu došlé a rozhodne o jeho uveřejnění ve Sbírci rozhodnutí. Plénum též rozhodne o konečné podobě, v níž bude judikát zveřejněn ve Sbírci rozhodnutí.

Judikát, na jehož uveřejnění se plénum usneslo, upraví do konečné podoby v souladu s jeho usnesením oddělení evidence judikatury. Judikáty, na jejichž uveřejnění se usneslo plénum, se průběžně uveřejňují ve Sbírci rozhodnutí v pořadí určeném redakční radou; redakční rada přitom vychází především z jejich významu pro sjednocení rozhodovací činnosti a z jejich aktuálnosti pro právní praxi. Judikáty, stanoviska a zásadní usnesení uveřejněná ve Sbírci rozhodnutí se následně uveřejňují na internetových stránkách soudu.

3.5. Centrální evidence soudních rozhodnutí

Podle dostupných informací³ od roku 2003 existuje v rámci resortu Ministerstva spravedlnosti tzv. Centrální evidence soudních rozhodnutí, přístupná pouze

³ Rozhovor s Doc. JUDr. Zdeňkem Kühnem, Ph.D. uskutečněný 6. prosince 2006 na Právnické fakultě.

zaměstnancům soudů a ministerstva. Jakékoliv další informace o evidenci je však těžké získat. Pravděpodobně jde o elektronickou databázi. Dokument o informační politice Ministerstva spravedlnosti z roku 2001 hovoří v bodu č. 4.1.2.6. o systému sběru a zpřístupnění soudních rozhodnutí [Česko, Ministerstvo spravedlnosti, 2001]. Plán předpokládá, že v roce 2001 bude navržen způsob tvorby informačního systému pro sběr, zpracování a zpřístupnění soudních rozhodnutí pro resort justice a posléze i pro veřejnost. Dále jsou zde informace o tom, že řešení systému ověřuje firma IFEC s. r. o. Jedním ze základních požadavků na chod systému je zmiňován přístup do centrální databáze z internetu. Zda byly tyto plány uskutečněny se mi však nepodařilo ověřit.

4. Tištěné zdroje

4.1. Judikatura v letech 1918 –1989

Tzv. Vážného sbírka – František Vážný (1895 – 1953) pořádal sbírku Rozhodnutí nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských. Ta vycházela od roku 1919 do roku 1932 v edici Sbírka rozhodnutí nejvyšších stolic soudní republiky Československé v právnickém vydavatelství JUDr. V. Tomsa v Praze. Kompletní sbírka by podle šéfredaktorky ASPI měla být zařazena v právním informačním systému ASPI.

Tzv. Bohuslavova sbírka – Josef Václav Bohuslav (1863 – 1952), senátní prezident Nejvyššího správního soudu, vydával Bohuslavovu sbírku nálezů Nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních. Vycházela rovněž u JUDr. V. Tomsy – právnickém vydavatelství v Praze, od roku 1918 až do roku 1948. Ve dvou řadách (administrativní, označované Boh. A., a finanční, označované Boh. F.) zde za třicet let vyšlo několik desítek tisíc nálezů. Z nich je podle webových stránek NSS přinejmenším šestina dodnes aktuální [Nejvyšší správní soud ČR, 2003]. Kompletní sbírka by podle šéfredaktorky ASPI měla být zařazena v právním informačním systému ASPI.

Od roku 1945 vycházela *Sbírka rozhodnutí nejvyšších stolic soudních* byla rozdělena podle tradice do dvou částí – trestní a civilní. Trestní judikatura nejvyššího soudu vycházela ve *Sbírce rozhodnutí nejvyššího soudu ve věcech trestních*, občanskoprávní judikatura ve *Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech občanských*.

Od roku 1949 vycházela *Sbírka rozhodnutí československých soudů*. Tu již můžeme najít v České národní bibliografii. Oddělené občanskoprávní a trestněprávní řady byly sloučeny v jednu sbírku. Poté v průběhu let sbírka několikrát změnila název – v roce 1961 začala vycházet pod názvem *Sbírka rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR* a pod tímto názvem vycházela do roku 1969. V roce 1970 se sbírka na dobu jednoho roku přejmenovala na *Sbírku soudních rozhodnutí*. Od roku 1971 vycházela pod názvem *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* a tento název si podržela dodnes.

4.2. Oficiální sbírky rozhodnutí

4.2.1. SBÍRKA NÁLEZŮ A USNESENÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU ČR

Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR vychází ze zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. V § 59 je uvedeno, že všechny nálezy přijaté Ústavním soudem v kalendářním roce se uveřejňují ve *Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu* [Česko, 1993c, s. 920-921].

Sbírka obsahuje v chronologickém pořadí všechny přijaté nálezy a vybraná usnesení Ústavního soudu. Zdrojem poučení jsou nejen odůvodnění výroků nálezů a usnesení, ale i tzv. dissenty – odlišná stanoviska soudců, kteří nesouhlasí s většinovým názorem Ústavního soudu. Každý název je opatřen názvem a právní větou. V každém čísle sbírky je uveden seznam právních předpisů použitých v textu a rejstřík.

Sbírku vydává nakladatelství C. H. Beck v knižní podobě v edici Beckova edice Judikatura. Rozhodnutí jsou publikována za předchozí kalendářní rok a svazky vycházejí čtvrtletně. První díl vyšel v září 1994 a obsahuje nálezy a usnesení za rok

1993 a 1994. Jde o reprezentativní publikaci, která svou úpravou odpovídá svému významu [*Sbírka nálezů a usnesení ÚS ČR*. 1994.].

4.2.2. SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR
Sbírka rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu vychází z ustanovení § 24 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích [Česko, 2002a, s. 165]. V této podobě vychází od roku 1971, od roku 1949 do roku 1960 vycházela pod názvem *Sbírka rozhodnutí československých soudů*, od roku 1961 do roku 1969 pod názvem *Sbírka rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR* a v roce 1970 jako *Sbírka soudních rozhodnutí*. Ročně vyjde deset sešitů a rejstřík. Judikatura je rozdělena do části civilní (resp. občanskoprávní, obchodní a správní) a části trestní, ale obě části vycházejí v rámci jednoho sešitu. Vydávání této sbírky zajišťuje nakladatelství LexisNexis CZ s. r. o., dříve Nakladatelství ORAC s. r. o.

Každý sešit obsahuje seznam právních vět přeložených do německého a anglického jazyka. Rozhodnutí jsou číslována vždy od počátku nového roku zvlášť část trestní a zvlášť část civilní.

Na poslední stránce obálky je uvedeno: „Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené předpisem, jenž se opírá o zákonné zmocnění. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazení do Sbírky rozhodují kolegia Nejvyššího soudu. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírci nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.“

Sbírka je zpracována běžným způsobem a její úprava celkem odpovídá jejímu významu. Kriticky bych hodnotila krácení textu rozhodnutí a příliš široký, obecný výběr předmětových hesel v rejstříku. Sbírka neexistuje v elektronické podobě, jednotlivá

rozhodnutí jsou přístupná na webových stránkách Nejvyššího soudu ČR, tam ovšem není jejich publikování nijak zohledněno – neuvádí se právní věta ani číslo ve Sbírce.

Velkou nevýhodu spatřuji v tom, že obsah čísla je řešen seznamem velmi obecných věcných hesel. Použití tohoto obsahu například pro službu content copy – distribuci namnoženého obsahu vybranému okruhu uživatelů – je tak neefektivní [*Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*, 2004].

4.2.3. SBÍRKA ROZHODNUTÍ NEJVYŠŠÍHO SPRÁVNÍHO SOUDU ČR

Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu obsahuje rozhodnutí a stanoviska NSS, výklad právních předpisů a rozhodnutí správních soudů. Cílem Sbírk je zajišťovat jednotu a zákonnost rozhodování ve věcech patřících do pravomoci soudů v oblasti správního soudnictví. Sbírka vychází z ustanovení § 22 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního [Česko, 2002c, s. 3309], postupem uvedeným v ustanovení § 75 a násl. Jednacího řádu Nejvyššího správního soudu [Česko, Nejvyšší správní soud ČR, 2007].

Vydávání zajišťuje od počátku (rok 2003) společnost ASPI a.s., vychází měsíčně, její obsah s právními větami je po 3 měsících od vydání zveřejňován na internetových stránkách Nejvyššího správního soudu. Jednotlivá rozhodnutí jsou číslována vzestupně vždy od začátku nového roku (např. v roce 2004 č. 1 – 421).

Každé rozhodnutí je uvedeno svým číslem ve Sbírce, dále následuje název rozhodnutí, dotčené předpisy, právní věta, odkaz na celý text rozhodnutí (např.: Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2004, čj. A 4/2003-53), někdy prejudikatura, věc (předmět řízení, např.: Anna S. v L. proti České správě sociálního zabezpečení o zvýšení důchodu) a dále samotný text rozhodnutí – výrok a odůvodnění.

Obsah každého čísla je tvořen seznamem názvů jednotlivých judikátů. Názvy se snaží stručně vystihnout podstatu soudního rozhodnutí a tak je toto řešení obsahu

rozhodně lepší než u sbírky Nejvyššího soudu ČR. Pominu-li prolistování sbírky stránku po stránce, není zde možné vyhledávat podle spisové značky (je uvedena až v textu samotných rozhodnutí), přestože v naší právní praxi je citování spisovou značkou nejčastější [*Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*, 2003].

4.3. OSTATNÍ SBÍRKY JUDIKATURY

Judikatura vychází také v neoficiálních sbírkách. Jednou z nich je *Soudní judikatura*. Ta dříve nahrazovala Sbírku rozhodnutí NSS ČR v tom smyslu, že publikovala správní rozhodnutí. Dnes v jejím podnázvu stojí: „Rozhodnutí soudů ČR z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva“, což ukazuje, jaký druh soudních rozhodnutí je zde zveřejňován. Od roku 1998 vychází měsíčně v nakladatelství ASPI a.s. *Soudní judikatura* publikuje vybraná rozhodnutí vrchních soudů a Nejvyššího soudu ČR. Rozhodnutí vybírají soudci NS ČR.

Judikáty jsou rozdělené do kapitol Občanské právo (hmotné a procesní), Pracovní právo, Obchodní právo, Konkursní právo a Exekuční právo. Judikáty jsou číslované vzestupně vždy od začátku nového roku, obsahují název složený z věcných hesel, dotčené předpisy, právní větu, informace o rozhodujícím soudu a spisovou značku a samotný text rozhodnutí. Každý sešit je opatřený přehledem uveřejněných judikátů podle právních předpisů a věcným rejstříkem. Opět zde chybí seznam spisových značek.

Záměrem je publikovat rozhodnutí, která „mají potenciál být respektována obecnými soudy“ (viz editorial v č. 1/2002) [*Soudní judikatura : rozhodnutí soudů ČR*, 2002]. Kompletní archiv ročníků 1997-2002 s možností vyhledávání vyšel na CD-ROM *Soudní judikatura 1997-2002* a archiv ročníků 2002-2003 na CD-ROM *Soudní judikatura 2002-2003*. Další archivy zatím nevyšly.

Mezi další neoficiální sbírku rozhodnutí patřil *Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu*. Soubor vycházel od roku 2001 v nakladatelství C. H. Beck a obsahoval téměř

všechna rozhodnutí Nejvyššího soudu z oblasti civilní, obchodní a trestní vydaná po 1. 1. 2001. Rozhodnutí vybírali a jako autoři byli uvedeni soudci Nejvyššího soudu ČR František Balák a František Púry a kolektiv. Vydávání bylo ukončeno svazkem č. 26 v únoru 2004. Soubor se rozdělil na část trestní a část civilní. Rozhodnutí jsou číslována vzestupně od prvního svazku – civilní jsou označena písmenem C a trestní písmenem T (např. C 2350 nebo T 165). Tento nepřetržitý způsob číslování judikátů mi přijde vhodnější než číslování vždy pouze v rámci jednoho roku jako u ostatních sbírek. Označení písmenem a pořadovým číslem je jednoduše vytvořený, ale jasný a dobře použitelný (pro citaci, v informačních systémech) identifikátor. Další předností tohoto souboru bylo zveřejňování celého textu rozhodnutí.

Civilní část souboru byla nahrazena *Souborem civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu*. Radikální změnou je odstranění textu odůvodnění příslušného rozhodnutí s tím, že úplné rozhodnutí v anonymizovaném znění lze v případě zájmu dohledat na internetových stránkách Nejvyššího soudu na adrese <http://www.nsoud.cz/> nebo (včetně právní věty) v databázi LexData. Jeden sešit informuje o zhruba 150 rozhodnutích Nejvyššího soudu z poslední doby a sestává z obsahu sešitu se zvýrazněním významných rozhodnutí, přehledu publikovaných rozhodnutí, právních vět přiřazených k jednotlivým heslům podle jejich abecedního pořadí a přehledu publikovaných právních vět podle právních předpisů. Tento soubor vychází čtvrtletně. U této podoby souboru se již nejedná o zdroj judikatury, ale zdroj o judikatuře, jde tedy o referenční pramen.

Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu byl zahájen číslem 1 v únoru 2004. V *Souboru trestních rozhodnutí* vyjde ročně 10 sešitů, každý s asi deseti vybranými rozhodnutími Nejvyššího soudu v trestních věcech, včetně podstatné části jejich odůvodnění. Uveřejňována zde jsou jen nejvýznamnější rozhodnutí, tzn. jednak rozhodnutí výrazně rozvíjející dosavadní judikaturu, jednak nově řešící určitou spornou otázku, případně i další rozhodnutí, jejichž znalost je pro právní praxi klíčovou. Číselné označení těchto rozhodnutí navazuje na dosavadní řadu již

publikovaných trestních rozhodnutí – tedy např. T 321. Každé z publikovaných rozhodnutí je uvozeno nadpisem – heslem vystihujícím podstatu řešeného právního problému. Text rozhodnutí je v části odůvodnění značně krácen. Úplný text každého rozhodnutí je rovněž dostupný na internetových stránkách Nejvyššího soudu a je stejně jako Soubor civilních rozhodnutí součástí právního systému LexData.

Mezi specializované neoficiální sbírky rozhodnutí patří **sbírky nakladatelství LexisNexis** (dříve Orac). Jedná se o sbírky:

- *Ústavní* – obsahuje rozhodnutí Ústavního soudu. Jedná se o měsíčník (vychází od dubna 2003). Judikáty jsou vybaveny právní větou a odkazy na dotčené právní předpisy
- *Daňovou* – dříve byla samostatnou sbírkou, nyní vychází jako příloha časopisu Daně a finance
- *Ekologickou* – tato sbírka vychází jako součást časopisu Ekologie a právo
- *Pracovní a sociální* – je součástí časopisu Právo pro podnikání a zaměstnání
- *Trestní* – jedná se o dříve samostatný časopis Sbírkou ORAC trestní, od čísla 1/2006 vychází jako součást časopisu Trestní právo
- *Zdravotnickou* – pravidelná příloha časopisu Zdravotnictví a právo

4.4. Judikatura v časopisech

Judikatura tvoří součást většiny právnických časopisů v rubrikách jako: Z rozhodování soudů, Z judikatury, Soudní rozhodnutí, Komentovaná judikatura, apod.

Jedním z nejvýznamnějších právnických časopisů jsou *Právní rozhledy*. Časopis vychází dvakrát měsíčně a vydává ho nakladatelství C. H. Beck. Každé číslo obsahuje čtyři až pět vybraných rozhodnutí nejvyšších soudů a dvě rozhodnutí evropských soudů nebo soudů cizích států. Každé rozhodnutí je opatřeno právní větou, odkazem na dotčené právní předpisy a spisovou značkou. Text odůvodnění je krácen. Rozhodnutí vybírají soudci či právníci spolupracující s nakladatelstvím. Z celkového obsahu časopisu je zde judikatuře věnována zhruba třetina textu [*Právní rozhledy*, 2005].

Jak již název napovídá, mnohem více je na publikování soudních rozhodnutí zaměřen další časopis nakladatelství C. H. Beck *Soudní rozhledy*. Tento měsíčník obsahuje rubriku K aktuálním otázkám judikatury, v níž odborníci z oblasti práva analyzují rozhodovací praxi našich soudů. Zbývající část časopisu je věnována publikaci soudních rozhodnutí rozdělených do rubrik: Rozhodnutí Ústavního soudu ČR, Rozhodnutí soudů ČR – část civilní, Rozhodnutí soudů ČR – část trestní, Rozhodnutí soudů ČR – část správní a Rozhodnutí evropských soudů a institucí. Rozhodnutí našich soudů jsou číslována vzestupně od počátku roku. Rozhodnutí vycházejí ve stejné úpravě jako v Právních rozhledech, skládají se tedy z názvu, právní věty, dotčených předpisů, spisové značky, výroku a zkráceného odůvodnění. Za velice pozitivní fakt považuji to, že Soudní rozhledy se jako jedny z mála (kromě Soudní judikatury) věnují publikaci rozhodnutí nižších soudů (krajských, vrchních, městských). Opět zde však chybí seznam spisových značek [*Soudní rozhledy*, 2005].

Bulletin advokacie vydává Česká advokátní komora. Tento právnícký časopis se také věnuje judikatuře – v rubrice Z judikatury. Způsob publikace soudních rozhodnutí je zde odlišný od předcházejících časopisů. Rozhodnutí jsou komentována, text jejich odůvodnění i právní věta jsou podrobeny analýze odborníků z oblasti práva. Časopis uvádí spisové značky a den usnesení soudu a cituje rozhodnutí z oficiálních i neoficiálních sbírek [*Bulletin advokacie*, 2007].

Odlišným způsobem publikuje judikaturu časopis *Právní zpravodaj* nakladatelství C. H. Beck. Tento měsíčník publikuje úvahy soudců či právníků nad českou judikaturou. Z evropské judikatury vybírá nejdůležitější rozhodnutí soudních orgánů Evropské unie za dané období. Tato rozhodnutí uvádí v přehledné tabulce s údaji o předmětu sporu a podstatných částech rozhodnutí či vztahu k právu České republiky. Tento způsob publikace odpovídá celkovému charakteru časopisu, jenž se snaží o přehledné informování o nové legislativě a aktuálních tématech v oblasti práva [*Právní zpravodaj*, 2005].

Přímo na judikaturu se zaměřuje časopis *Jurisprudence : specialista na komentování judikatury*. Časopis vychází osmkrát ročně ve vydavatelství EMP Stichting. Jde o rozsáhlý výběr soudních rozhodnutí komentovaný jednotlivými redaktory časopisu. Časopis dříve vycházel pod názvem *EMP* (Evropské a mezinárodní právo) – *Jurisprudence* a je stále zaměřen hlavně na judikaturu evropských soudů [*Jurisprudence : specialista na komentování judikatury*, 2006].

5. Elektronické zdroje judikatury

5.1. Právní informatika a judikáty

Právní informatika slouží jako teoretický základ pro budování právních informačních systémů a umožňuje také celostní systémové chápání práva i právního řádu v užším smyslu.

Vznik právní informatiky lze zhruba zasadit do šedesátých let 20. století, kdy vznikaly i základy informační vědy. V roce 1963 vyšla kniha Viktora Knappa *O možnosti použití kybernetických metod v právu*, kde naznačil ideu právního dokumentačního systému [KNAPP, 1963]. Knappova práce patří k prvním v daném oboru v Evropě. Se jménem V. Knappa se pojí další vývoj oboru právní informatiky až dodnes. Od počátku byla pro československou právní informatiku typická snaha spojovat teoretické výsledky s aplikovaným výzkumem, který usiloval o praktická vyústění. Postupně se tak právní informatika profilovala jako věda o strojovém zpracování informací, jejímž určujícím cílem je automatizovat procesy práce s právními informacemi.

Při řešení jakéhokoli právního problému na jakékoli úrovni (např. soudní, občanskoprávní apod.) potřebuje uživatel tři typy informace:

- informaci o platné právní úpravě (tedy o tom, které konkrétní právní normy našeho právního řádu řešený případ upravují nebo se k němu vztahují),
- informaci o výkladu těchto právních norem (tedy příslušnou judikaturu)

- informaci o skutkovém stavu řešeného právního problému (konkrétní obsah řešeného případu) [CEJPEK, 1997, s. 16].

Právní informatika se zaměřuje na zpracování, uchovávání a zprostředkování prvních dvou typů informací. Judikáty patří do kategorie aplikačních nebo také interpretačních zdrojů právních informací. Ty se dají dělit i podle jiných kritérií, např. podle účelu, kterému slouží na informace legislativní, justiční, správní atd. nebo podle pramene právní informace na normativní, aplikační a literární. Judikát se od ostatních typů právních informací liší tím, že je do právní praxe komunikován hned několika typy informačních kanálů. Ačkoli původním zdrojem judikatury jsou soudy, médiem pro přenos těchto informací často nejsou přímo vyhlášení soudu (tedy oficiální ústní nebo písemná proklamace rozhodnutí), ale jeho publikace v některé z volně dostupných forem [KÜHN et al., 2006, s. 144].

5.2. Právní informační systémy

Účel vytváření a provozování jakéhokoli informačního systému spočívá v tom, aby uživateli umožnil vyhledat ty informace, které potřebuje.

Z hlediska technického je možné rozlišovat mezi právními informačními systémy s vlastní kmenovou databází a takovými, které v rámci již existující informační sítě provádějí vyhledávání nad relativně nezávislými bázemi dat. V prvním případě je databáze součástí informačního systému, je vytvořena a doplňována jeho dodavatelem a dodávána jako jeho integrální součást. Při zadání dotazu se tak systém pro odpověď obrací dovnitř a příslušné informace hledá sám v sobě. Výhodou tohoto řešení je jednak jeho relativní nezávislost na okolním prostředí – systémy tohoto typu tak lze provozovat nezávisle na dostupnosti počítačové sítě či na možnostech připojení do celosvětové sítě – a rovněž skutečnost, že databáze sama je ušita příslušnému vyhledávacímu algoritmu takříkajíc na míru a ten pak s její obsluhou nemá problém.

Druhým typem jsou informační systémy, které nemají vlastní báze dat, ale fungují pouze jako automatizované vyhledávací algoritmy nad nezávislými databázemi. Na dotaz pak takový systém obvykle provede analýzu dostupných zdrojů, připojí se k tomu, který se jeví být nejvhodnějším a příslušné informace v něm následně vyhledá. Výhodou tohoto řešení je mnohem širší báze dat, nevýhodou pak obvykle nutnost provozovat takový systém na počítači s připojením k lokální nebo častěji celosvětové síti. Určitou nevýhodou jsou i vyšší nároky na samotný vyhledávací algoritmus, který je nucen pracovat s databázemi různých typů – nejčastěji se přitom báze liší v datových formátech, struktuře dat nebo použitými indexy.

V České republice se běžně vyskytují zejména prvně jmenované právní informační systémy, tj. takové, jejichž součástí je i vlastní báze dat. Důvodem toho, že se u nás zatím příliš neobjevují systémy využívající nezávislých právních databází, je skutečnost, že volně přístupných databází s právními informacemi je prozatím k dispozici minimum [KŮHN et al., 2006, s. 151].

Právní informační systémy mohou uživatelům poskytovat rešerše s vysokou mírou adresnosti, jaké lze stěží dosáhnout při ručním vyhledávání z informačního fondu. Přitom jsou tyto systémy schopny uspokojovat požadavky nejrůznějšího druhu – od tematicky velmi širokých a hrubě formulovaných až po značně úzké a jemné. Předností těchto systémů v porovnání s tradičními soupisy právních dokumentů, ve srovnání s katalogy, bibliografickými seznamy a rejstříky je zejména to, že v jediném dotazu uživatele na takový systém lze podle účelu kombinovat řadu hledisek. Zásadní údaje obsahové (tematické) je možno kombinovat s údaji o popisné jednotce jako celku (lze brát v úvahu např. druh dokumentu – vyhláška, usnesení, nález, atd., zemi vydání dokumentu či jazyk základního textu dokumentů), s údaji původce (soud, vláda, ministerstva), názvu, edičními, s údaji o vztazích k jiným dokumentům – (dotčené předpisy). Z údajů edičních jsou pro právníky zvláště důležité údaje časové. U právního předpisu je to např. datum účinnosti, datum přijetí právního dokumentu, u mezinárodních smluv datum

zavření mezinárodní smlouvy a datum ratifikace takové smlouvy, datum usnesení soudu, datum publikace judikátu. Rozsah těchto možností je dán úrovní selekčního a dotazovacího jazyka systému, jeho programovým a technickým vybavením.

Báze dat právních informací odráží ve své části právních předpisů téměř aktuální stav právního řádu. Značnou roli proto při vyhledávání informací hraje časový faktor, ale také slovník selekčního jazyka, jenž může pomoci sjednocovat právní terminologii [CVRČEK, 1992].

5.2.1. ASPI

Viktor Knapp vyvíjel od sedmdesátých let projekt ASPI – Automatizovaný systém právních informací. Z projektu nakonec sešlo, zůstal však speciální rubrikátor, tezaurus a název. Název byl nejprve použit slovenským ministerstvem spravedlnosti pro vlastní právní systém a poté byl název použit pro komerční právní systém, jímž se zabývá tato kapitola.

Automatizovaný systém právních informací ASPI byl vyvíjen již od roku 1986 ve Výzkumném ústavu vodohospodářském Zdeňkem Lacigou, Jiřím Vomlelou a Janem Klíchou a následně firmou Byll Software. Od roku 1989 začal být distribuován.

V roce 1998 došlo nejprve ke spolupráci a následně v roce 2000 ke sloučení s nakladatelstvím Codex Bohemia pod hlavičkou ASPI Publishing, což je firma, která podle výpisu z obchodního rejstříku vznikla přejmenováním CODEX Bohemia a je současně právním nástupcem společnosti Byll Software. Od 1. ledna 2005 se ze společnosti ASPI Publishing s ručením omezeným stává akciová společnost ASPI, a. s. Také se společnost stává členem Wolters Kluwer, mezinárodní informační společnosti.

ASPI je chráněná obchodní značka firmy ASPI. Systém ASPI je chráněn autorskými právy Jana Klíchy, Zdeňka Lacigy a Jiřího Vomlely, jakož i autorů publikovaných

textů na základě příslušných licenčních smluv. Jedná se o nejrozšířenější systém právních informací v České republice.

Obsah databáze Judikatura:

- ASPI obsahuje podsystemy Předpisy (databáze zákonů, vyhlášek, nařízení a mezinárodních smluv), Literatura a judikatura (články z odborného tisku, komentáře, úryvky z monografií a soudní rozhodnutí) a Aplikace (menší informační systémy či databáze, které mají vztah k právním předpisům či obecně k právním informacím a právu, a které se spouštějí z ASPI jako samostatné úlohy, např. Celní sazebník nebo OKEČ).
- Část **Judikatura** zahrnuje judikaturu soudů v České republice a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a Evropského soudního dvora (sbírky *Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a Judikatura Evropského soudního dvora*).
- V systému je zpracována předrevoluční *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* od roku 1949 do roku 1989.
- Porevoluční *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu* je průběžně zpracovávána a zařazována do systému a to tím způsobem, že konkrétní tištěné číslo Sbírky je přepsáno do počítače. Hlavní zásadou ASPI při doplňování databáze Judikatury totiž je, že vychází ze zdroje. Tzn. přebírá judikáty v takové podobě, v jaké byly zveřejněny v čerpaném zdroji.
- *Sbírku rozhodnutí Nejvyššího správního soudu* nakladatelství ASPI vydává, takže její přebírání probíhá jednoduše v elektronické podobě. V databázi Judikatura jsou obsažena všechna čísla od počátku vydávání, tedy od roku 2003.
- Ústavní soud na základě smluvní spolupráce do ASPI zasílá všechny své nálezy v podstatě ihned po vyhlášení. Využívá totiž webového rozhraní ASPI pro zveřejňování své rozhodovací činnosti na internetu (<http://www.judikatura.cz>). Tak se do systému ASPI dostávají i nálezy, které ještě nevyšly v oficiální *Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu*. V momentě, kdy nálezy ve Sbírce vyjdou, jsou k těm samým nálezům, již v systému ASPI obsaženým, doplněny údaje o publikaci ve Sbírce (tj. číslo nálezů ve Sbírce, číslo Sbírky a čísla stran). Rozdíl v počtu nálezů

a usnesení publikovaných ve Sbírce a těch, které jsou obsaženy v ASPI, činí podle šéfredaktorky ASPI Olgy Kotlánové 300 – 400 ve prospěch ASPI⁴.

- Další rozhodnutí Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu jsou vybírána na základě doporučení spolupracujících soudců, odborné veřejnosti, ale i uživatelů systému ASPI (např. účastník nějakého soudního řízení považuje konečný rozsudek za tak zajímavý, že ho ASPI doporučí k zařazení).
- Rozhodnutí nižších soudů – tedy vrchních, krajských a okresních – jsou do databáze Judikatura zařazována na základě doporučení soudců nejvyšších soudů, spolupracujících s ASPI.
- Kompletně byly hned na počátku do databáze zpracovány historické sbírky *Vážného* a *Bohuslavova*.
- Ostatní judikatura je do systému přebírána z právnických časopisů a jiného odborného tisku, na něž má ASPI autorské právo. Především se jedná o neoficiální sbírku *Soudní judikatura*, která dříve nahrazovala sbírku rozhodnutí Nejvyššího správního soudu v tom smyslu, že vydávala správní judikaturu (ne judikaturu Nejvyššího správního soudu, ten před rokem 2003 neexistoval). Nyní toto periodikum obsahuje rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR a rozhodnutí vrchních soudů, vybíraná soudci NS ČR.

Zpracování soudních rozhodnutí zařazovaných do ASPI:

- ASPI provádí redakční úpravy obvyklé u soudních rozhodnutí – tedy zkracuje text odůvodnění (na doporučení spolupracujícího soudce nebo nejčastěji samotného autora rozhodnutí) a anonymizuje ho (pro anonymizaci neexistují žádná jednotná pravidla – jedná se o nepsané zvyklosti).
- Pokud má rozhodnutí ve zdroji právní větu, doplní se do databáze i s touto právní větou.
- ASPI umožňuje vyhledávat judikaturu z podsystému **Předpisy** – z konkrétního

⁴ Rozhovor s šéfredaktorkou právního informačního systému ASPI JUDr. Olgou Kotlánovou, vedený 6. 12. 2006 v sídle firmy ASPI v Praze.

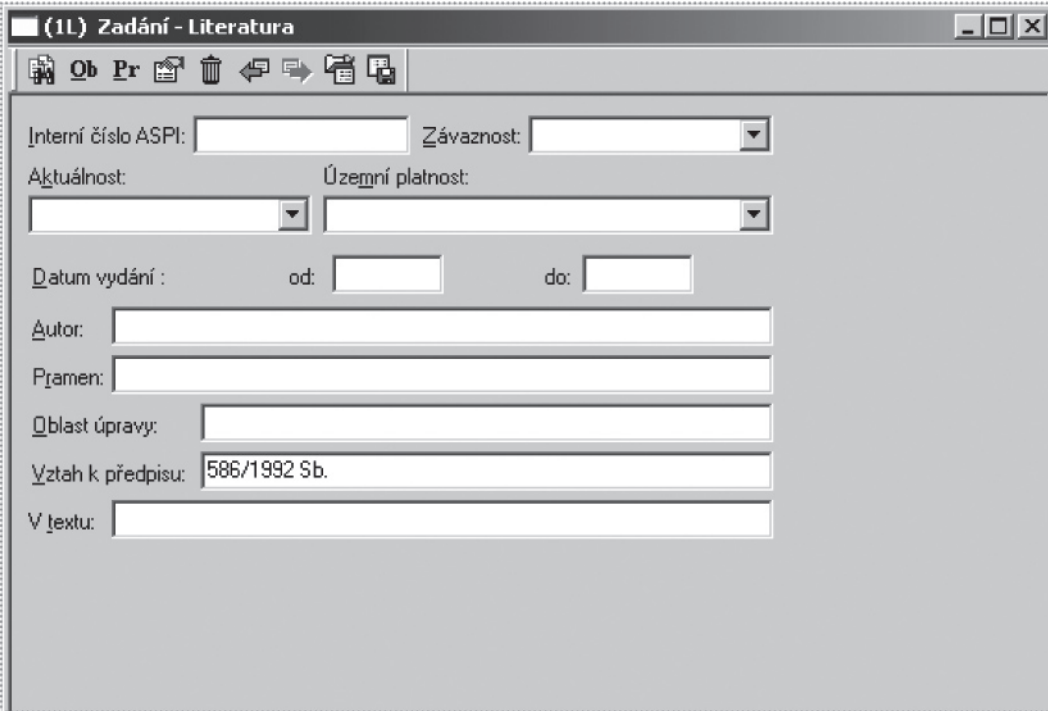
ustanovení zákona je možné automaticky vyhledat soudní rozhodnutí, jež se k tomuto ustanovení vztahují. Tato provázanost se týká těch částí zákona, které jsou pro soudní rozhodnutí významné, nejedná se o všechna ustanovení v rozhodnutí zmíněná. ASPI tedy provádí prolinkování mezi těmito ustanoveními. Vazby k předpisům označují spolupracující soudci.

- Důležitým prvkem zpracování je zařazení rozhodnutí do konkrétních oblastí úpravy. Oblast úpravy je věcná oblast práva (obchodní právo, právo duševního vlastnictví), do níž soudní rozhodnutí spadá. Zde neplatí zásada o zdroji, protože i judikáty přepisované z oficiální Sbírky jsou vkládány do některé z oblastí úpravy vypracovaných v systému ASPI, i když samy uvádějí ve Sbírce nějaká vlastní věcná hesla nebo klíčová slova.

Vyhledávání judikátů:

Položky pro vyhledávání se zadávají v okně Zadání (L). Toto okno se zobrazí při spuštění nové úlohy některým z dále uvedených způsobů (obr. 1):

- stiskem tlačítka Li na ASPI panelu nebo

The screenshot shows a window titled '(1L) Zadání - Literatura'. It contains the following fields and controls:

- Interní číslo ASPI: [text input]
- Závaznost: [dropdown menu]
- Aktuálnost: [dropdown menu]
- Územní platnost: [dropdown menu]
- Datum vydání: [text input] od: [text input] do: [text input]
- Autor: [text input]
- Prámen: [text input]
- Oblast úpravy: [text input]
- Vztah k předpisu: 586/1992 Sb. [text input]
- V textu: [text input]

Obr. 1: Okno Zadání v podsystemu Literatura

- příkazem Hledat – Nové zadání úlohy – Literatura na nabídkové liště nebo
- kombinací kláves Shift+F2.

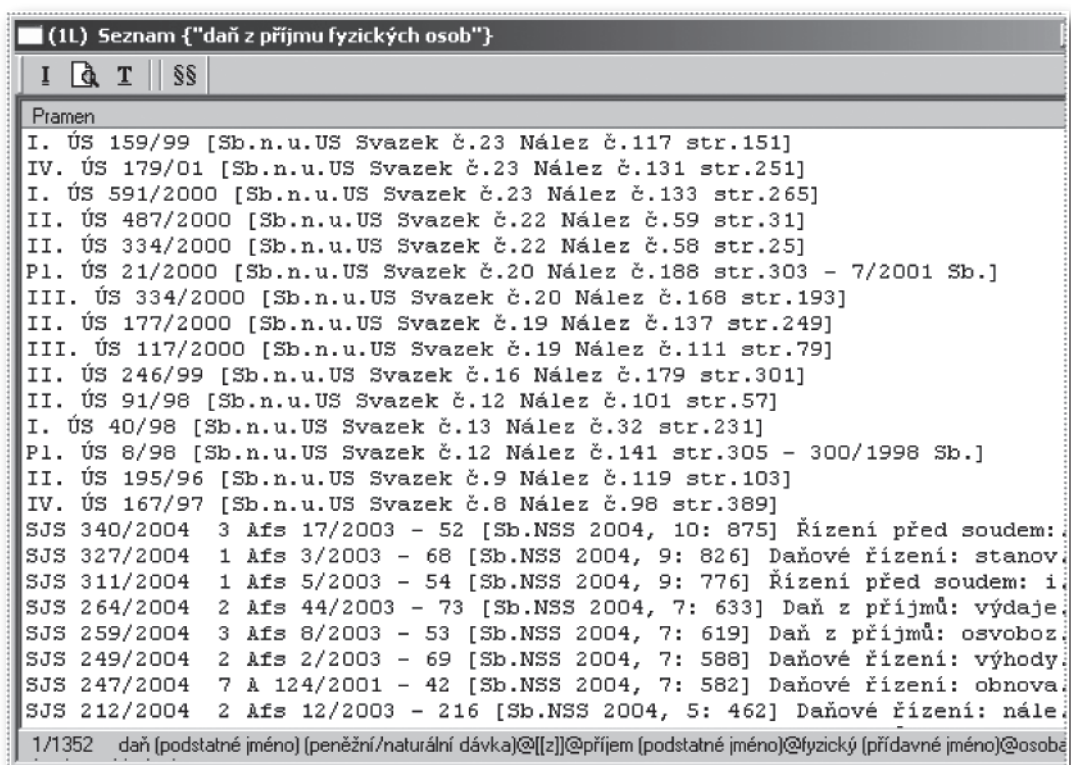
Uvádím zde popis jednotlivých polí z formuláře Zadání, protože názvy některých z nich jsou matoucí či nevystihují přesně, k čemu slouží:

- **Interní číslo** – pole Interní číslo obsahuje pořadové číslo automaticky přidělené počítačem. Nemá žádný věcný vztah k záznamům v databázi (a podle mého názoru je zcela zbytečné a může sloužit maximálně interním potřebám firmy ASPI)
- **Závaznost** – pole Závaznost nabízí seznam různých stupňů závaznosti úpravy. Seznam lze vyvolat kliknutím myši na černé šipce pro rozbalení, umístěné v poli pole Závaznost
- **Aktuálnost** – pole Aktuálnost má význam v databázi Předpisy, zde nikoliv
- **Územní platnost** – pole Územní platnost rovněž nemá pro databázi Judikatura význam, obě pole by bylo vhodné z formuláře vyřadit
- **Datum vydání** – pole Datum vydání uvádí datum vydání zdroje ve tvaru DD.MM.RRRR. Pokud byl znám pouze rok vydání, je pro zjednodušení uvedeno datum 1. 1. příslušného roku. V případě nepublikované judikatury se jedná o den usnesení soudu
- **Autor** – pole Autor umožňuje zadat název rozhodujícího soudu. Název pole Autor je nevhodný z toho důvodu, že některá judikatura publikovaná v právních časopisech má komentujícího autora, zadat ho v tomto poli je však paradoxně nemožné. Název Soud by byl určitě vhodnější i pro rychlou orientaci ve formuláři
- **Pramen** – do pole Pramen se zadává spisová značka, což je údaj, který má uživatel nejčastěji k dispozici. V tomto poli lze vyhledávat také podle citace zdroje publikovaného rozhodnutí
- **Oblast úpravy** – pole Oblast úpravy umožňuje zadat část názvu oblasti úpravy nebo si vybrat ze seznamu
- **Vztah k předpisu** – pole udává vztah záznamu judikatury k ustanovení dotčených či souvisejících předpisů, zápis má tvar: 235/2004 Sb.: §2. Toto pole je velmi

užitečné, pokud člověk nezná konkrétní judikát, ale hledá judikaturu k určitému případu nebo problematickému ustanovení zákona

- **V textu** – pole umožňuje vyhledávání pojmů nebo jejich spojení v textu záznamu

Výsledky vyhledávání se zobrazí v okně Seznam v této podobě:

Obr. 2: Výsledky vyhledávání v okně Seznam

Z panelu Seznam je možné zobrazit:

- Okno Informace o záznamu
- Okno Vyhledání (pojmu v textu) – ikona lupy – umožní vyhledání výskytu hledaných pojmů v samotném textu záznamu literatury. Nalezené výskyty zvýrazní
- Okno Text s textem záznamu – ikona T – zpřístupní plný text záznamu
- Okno Vztah k předpisu – ikona §§ – okno Vztah zobrazí seznam předpisů, případně i jejich částí, ke kterým má aktuální záznam v literatuře vztah

Vyhledané judikáty lze tisknout a exportovat.

Jak je vidět, systém ASPI od počátku pochopitelně věnoval péči především databázi Předpisy. Databáze Literatura a judikatura není pro jiný typ dokumentů než jsou předpisy (hlavně pro judikáty) vhodně upravená. Dle Olgy Kotlánové se v blízké budoucnosti připravuje rozdělení na samostatné databáze Literatura a Judikatura. Judikatura by tak měla ve vyhledávacím formuláři obsahovat jí odpovídající nová pole – např. Typ judikatury nebo Spisová značka a naopak by z formuláře měla zmizet nevyužitelná pole jako Aktuálnost či Územní platnost.

Systém právních informací ASPI měl díky svému dlouholetému vývoji téměř monopolní postavení na českém trhu. Z počátku se vývoj pochopitelně věnoval především vylepšení funkcí v databázi Předpisy. V posledních letech, kdy v českém právním řádu začíná role judikatury obecně posilovat, se ASPI věnuje i zaplnění a zdokonalení databáze Judikatura. Stejně tak v posledních dvou letech vznikají i další právní informační systémy, jejichž součástí už je judikatura automaticky.

5.2.2. LEXDATA

Systém LexData začal být vyvíjen v roce 1998 odborníky ze společnosti IFEC s. r. o. Ta vznikla v roce 1994 jako mezinárodní poradenská firma v oboru ekonomiky a financí, v roce 1996 byla odkoupena českými majiteli a postupně přetransformována do softwarové a poradenské společnosti zaměřené zejména na právní informatiku a expertní systémy pro překlad textu. Rovněž vydávala právní literaturu. V roce 2002 vyvíjený produkt zakoupilo nakladatelství C. H. Beck.

Systém pro ukládání a vyhledávání právních předpisů a literatury LexData používá technologii IBM Lotus Notes / Domino.

LexData obsahuje databáze právních předpisů od roku 1918 včetně aktuálních znění a legislativu Evropské unie, databázi judikatury, věstníky a zpravodaje (periodické publikace ministerstev a ústředních orgánů), předpisy místní samosprávy (hlavního

města Prahy, statutárních měst a krajů), celní sazebník a také databázi Literatura – články a komentáře z časopisů (Právní rozhledy, Soudní rozhledy, Trestněprávní revue, Ad Notam a Právní zpravodaj) a knih nakladatelství C. H. Beck.

V části **Judikatura** jsou zařazeny všechny judikáty zveřejněné v zákonných sbírkách judikatury, tedy:

- *Sbírka nálezů a usnesení ÚS ČR* (od roku 1993 vychází v nakladatelství C. H. Beck)
- *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu* (od roku 1992 vydává nakladatelství Lexis Nexis CZ s. r. o.)
- *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu* (od roku 2003 vydává společnost ASPI a.s.)

Vydávání těchto sbírek je určené zákonem a nevztahuje se na ně autorské právo, i když jsou vydávány soudy ve spolupráci se soukromými nakladateli. Proto nakladatelství C. H. Beck může jejich obsah volně přebírat do svého právního systému. To se týká také *Sbírek soudních rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku*. Z ostatních zdrojů judikatury obsahují LexData judikáty publikované v již zaniklém časopisu *Správní právo* (vycházel v Ústavu státu a práva).

Dalšími zdroji jsou časopisy, sbírky a výběry judikatury z produkce nakladatelství C. H. Beck:

- *Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu*, svazek 1–24
- *Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu*
- judikatura zveřejněná v časopisech *Právní rozhledy*, *Soudní rozhledy*, *Trestněprávní revue*, *Ad Notam* a *Právní zpravodaj*
- *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu*, 1918–1996
- *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu*, 1918–2004
- *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu zákonu*, 1918–1995
- *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*

Do databáze Judikatura v systému LexData jsou doplňována soudní rozhodnutí citovaná v komentovaných zákonech, které knižně vydává C. H. Beck (tzv. šedé komentáře). Samozřejmě kromě judikátů ze sbírek vydávaných jinými nakladatelstvími, na něž se vztahují autorská práva, a která jsou zde rovněž citována. Je zde tak snaha o provázanost mezi všemi produkty nakladatelství C. H. Beck – knižními tituly i právním systémem.

Zpracování judikátu:

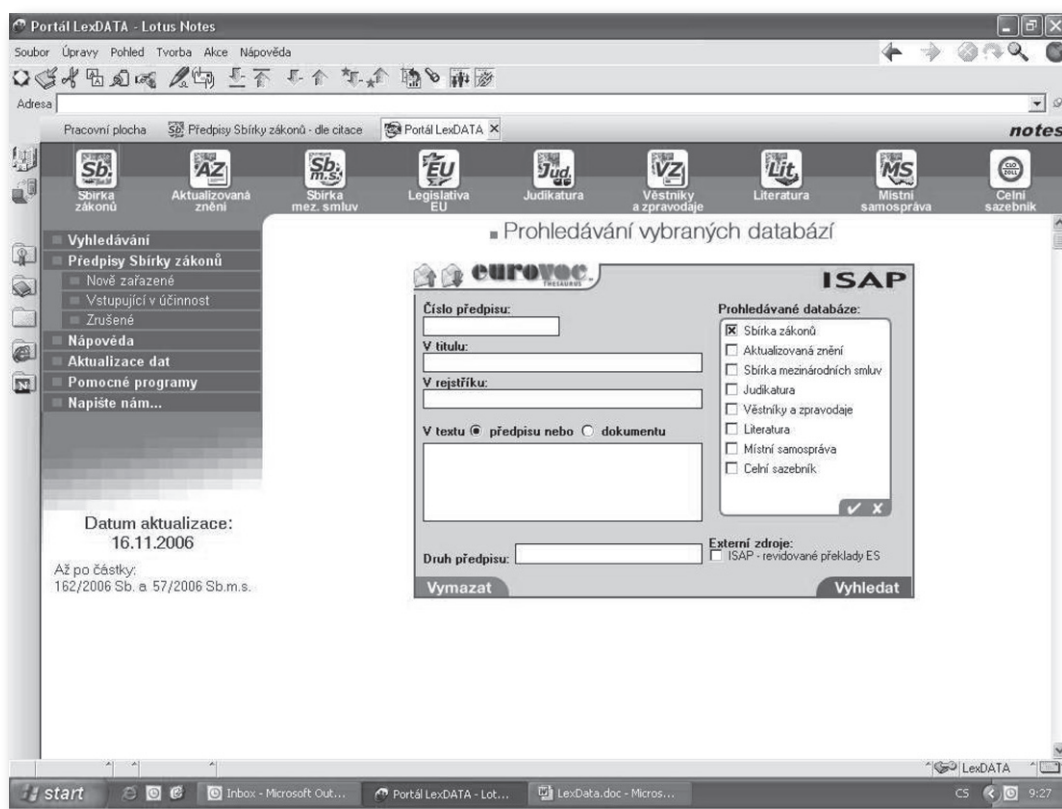
- Judikát v systému LexData se skládá z právní věty, tzv. hlavičky a samotného textu soudního rozhodnutí. Do údajů v hlavičce patří pole jako Číslo judikátu, které vyjadřuje číslo judikátu ve sbírce, Právní obor nebo Číslo sešitu. Jak je zřejmé, oproti systému ASPI je databáze judikatury v Lexdatech zpracovávána s ohledem na specifika aplikačních dokumentů.
- Každému judikátu je přiřazeno jedno nebo více věcných hesel, která je při vyhledávání možné vybrat z rejstříku, pole s věcným heslem je označeno jako Právní obor
- Podle vedoucího redaktora Vratislava Chaloupka je každý judikát vkládaný do systému opatřený právní větou. To znamená, že pokud judikát ve zdroji, z něhož je přebírán, právní větu měl, je vkládán i s touto právní větou. Pokud právní větu neměl, je dodatečně vytvořena autory (právníky, soudci) spolupracujícími s nakladatelstvím.⁵

Vyhledávání:

- Vyhledávání lze spustit z několika míst v systému a je možné využít následující tři možnosti:
 - a) z „portálu“ – umožňuje vyhledávat z formuláře společného pro všechny databáze systému LexData – zaškrtnout databázi Judikatura a vyhledávat v textu.

⁵ Rozhovor s šéfredaktorem právního informačního systému LexData Mgr. Vratislavem Chaloupkem, uskutečněný 22. listopadu 2006 v sídle firmy C. H. Beck v Praze.

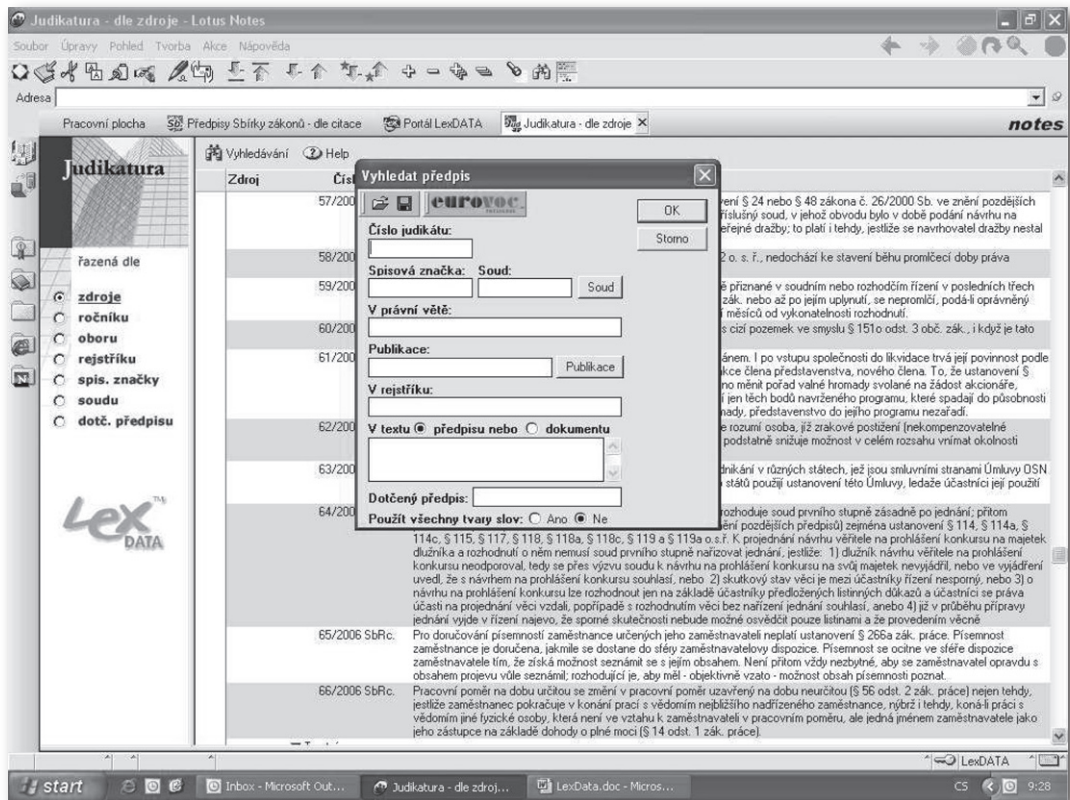
Tento způsob je vhodný pro uživatele, kteří pracují většinou z databází Předpisy nebo pro ty, kteří neznají strukturu textu judikátu (obr. 3).

Obr. 3: Vyhledávací formulář v databázi LexData

- b) z řádky – umožňuje zadat kombinovaný dotaz za použití logických operátorů
- c) z formuláře – tento způsob vyhledávání je uživatelsky velmi přívětivý a odborníkům z oblasti práva usnadňuje práci volbou takových vyhledávacích polí, která odpovídají struktuře judikátů (obr. 4).

Databáze judikatury v systému LexData má oproti konkurenčním systémům tu velkou výhodu, že může čerpat z produktů nakladatelství C. H. Beck, jež patří mezi nejsilnější na trhu. Časopisy Právní a Soudní rozhledy a Právní zpravodaj jsou právníky považovány za hlavní právnické časopisy. Hledají potom často judikaturu, na níž je v člancích těchto periodik odkazováno, a tu v Lexdatech naleznou, protože právě o takovou provázanost LexData usilují.

Obr. 4: Vyhledávací formulář v podsystému Judikatura

Podle V. Chaloupka je v současné době vyvíjen nový program, který by pro chod systému nevyžadoval instalaci programu Lotus Notes. Má přinést mnohá programová vylepšení – zautomatizovat indexaci a linkování a zlepšit vyhledávací funkce ⁶.

5.2.3. OSTATNÍ PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉMY

LEXGALAXY

Právní informační systém LexGalaxy přímo navazuje na systém Legsys Galaxy. Legsys byl produktem Ústavu státu a práva Akademie věd ČR, od roku 2003 se autorský tým osamostatnil, vznikla společnost Epsilon Delta s. r. o., která vyvinula nový systém Lexgalaxy. Ten patří do kategorie univerzálních právních systémů, které zahrnují všechny právní předpisy.

⁶ Rozhovor s šéfredaktorem právního informačního systému LexData Mgr. Vratislavem Chaloupkem, uskutečněný 22. listopadu 2006 v sídle firmy C. H. Beck v Praze.

Autoři systému Legsys František Cvrček, František Novák a nověji také František Brabec (od roku 1992) vyvíjeli již od roku 1985 databázi informací o právních předpisech. Při obhajobě projektu v roce 1989 bylo rozhodnuto vytvořit na základě již hotové databáze na bázi technologie dBase 3 právní informační systém. Od roku 1991 byl tento rejstříkový systém nabídnut pod názvem CS LEGSYS 1.0 v komerční podobě prvním uživatelům. Vývoj systému pokračoval přes verzi 2 a byl ukončen verzí 2.5. Na tento systém navázal systém obsahující plné texty právních dokumentů. Byl postaven na bázi rejstříku s přibližně třiceti tisíci dokumenty a třemi tisíci textů. Tento plnotextový systém označený jako verze 3 byl uveden na trh v lednu 1994. Šlo o první systém s automatickými hypertextovými odkazy na českém trhu. Systém byl zcela přeprogramován v jazyce C pod vedením současného šéfprogramátora Davida Havlína. Programovací jazyky C a C++ na platformě C++ Builder od společnosti Borland jsou používány dodnes. V roce 1994 byl systém spolu s příchodem nové textové verze přejmenován z CS Legsys na Legsys a od roku 1995 jde o zapsanou chráněnou ochrannou známku. V roce 1997 byla po verzích pro rozhraní DOS uvedena Legsys ,98 verze 7 pro Windows. Na konci roku 2003 byla vypovězena spolupráce s Ústavem státu a práva AV ČR na distribuci a aktualizaci systému, kterou přebírá společnost Epsilon Delta s. r. o.

Svým obsahem je program jedním z nejrozsáhlejších systémů na českém trhu. Obsahuje Rejstřík právních předpisů od roku 1784 a historické právní památky (nyní celkem 105.000 dokumentů):

- základní rakouské předpisy přejeté do českého právního řádu (asi 1 100 dokumentů)
- kompletní *Sbírka zákonů* od roku 1918 (včetně období protektorátu)
- výběr dokumentů vydaných v Úředním listě
- rejstřík všech oficiálních judikátů od roku 1950
- právní památky (např. Návrh mírové smlouvy krále Jiřího z Poděbrad)
- kompletní sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR a ČSFR
- *Věstník Evropské unie*

V systému jsou plné texty cca 40 000 dokumentů od roku 1811 (a historie od 992). Výběr zahrnuje používané platné právo a podstatný výběr používaných neplatných dokumentů. LexGalaxy obsahuje úplná znění předpisů a důvodové zprávy k zákonům.

Systém obsahuje judikaturu z následujících zdrojů:

- *Nálezy a usnesení Ústavního soudu ČR a ČSFR* – kompletní texty nálezů a usnesení, včetně odůvodnění, provázané s jednotlivými ustanoveními předpisů
- Oficiální judikatura – civilní, trestní a správní rozhodnutí oficiálních sbírek přibývají po jednotlivých ročnících. Část s judikaturou zahrnuje kompletní ročníky od roku 1950 s texty, celkem více než 8.000 dokumentů od roku 1950
- Judikáty z 1. republiky (sbírky Vážného a Bohuslavova)
- Neoficiální judikatura – soudní rozhodnutí z ostatních zdrojů. Buď právní věty nebo informace v rejstříku nebo i s plnými texty. Celkem asi 20 000 dokumentů.

Bohužel se mi nepodařilo s LexGalaxy blíže seznámit. Uvádím ho zde podrobněji hlavně proto, že jde spolu s ASPI o vývojově nejstarší právní informační systém u nás, který má mnoho uživatelů, hlavně v akademické sféře.

CODEXIS ADVOKACIE

Zcela nový právní informační systém Codexis Advokacie vytvořený ve spolupráci České advokátní komory a společnosti ATLAS consulting spol. s r.o. byl připraven na základě zadání IV. sněmu ČAK v roce 2005 – zajistit pro členy Komory aktivní právní informační systém, který v návaznosti na legislativu a judikaturu ČR umožní práci s předpisy ES/EU a judikaturou soudních institucí ES/EU. Na trh byl uveden na konci roku 2006.

Codexis Advokacie obsahuje:

- Legislativu Evropské unie
- Judikaturu Evropské unie

- Legislativu České republiky
- Judikaturu České republiky
- Advokátní předpisy

Judikatura Evropské unie obsahuje rozhodnutí Soudního dvora a Soudu prvního stupně Evropských společenství, z toho aktuálně cca 1 000 dokumentů tvoří žaloby a rozhodnutí o předběžných otázkách. Všechna rozhodnutí vydaná po 1. 5. 2004 jsou v českém jazyce. Mimo to obsahuje zdroj Judikatura ESD také 869 zásadních dokumentů vydaných před 1. 5. 2004, z nich je aktuálně v češtině k dispozici 95 dokumentů. Zbývající texty jsou v anglickém jazyce, postupně však budou nahrazovány českými překlady. Celkem je zde aktuálně cca 4 200 dokumentů. Judikatura České republiky obsahuje vybranou judikaturu zdrojů Nejvyšší správní soud ČR, Nejvyšší soud ČR, Ústavní soud ČR. Celkem je zde aktuálně cca 13 000 dokumentů.

5.3. Ostatní elektronické zdroje judikatury

5.3.1. DATABANKA JUDIKATURY

Produkt nakladatelství LexisNexis CZ s.r.o. (dříve Orac) Databanka judikatury online obsahuje utříděnou judikaturu českých soudů a Evropského soudu pro lidská práva s retrospektivou od roku 1996. V současné době obsahuje cca 3300 soudních rozhodnutí. Online služba na adrese <http://www.judikatury.cz/> obsahuje soudní rozhodnutí z těchto zdrojů vydávaných nakladatelstvím LexisNexis CZ:

- *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího soudu trestní*
- *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího soudu civilní*
- *Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva*
- *Judikatura z časopisu Daně*
- *Sbírka daňová*
- *Obchodní a správní sbírka*
- *Pracovní a sociální sbírka*
- *Sbírka trestní*

- *Sbírka ústavní*
- *Judikatura z časopisu Trestní právo*
- *Zdravotnická sbírka*

Databanka judikatury má přehledný a jednoduchý vyhledávací formulář, který umožňuje zadat spisovou značku, což ostatní elektronické zdroje většinou opomíjejí. Vzhledem k nižší ceně tohoto produktu je vhodné použít Databanku judikatury jako doplňující zdroj k některému z právních informačních systémů. Sbírkou nakladatelství LexisNexis totiž publikují a komentují často judikaturu nižších soudů, k níž je jinak přístup nesnadný.

5.3.2. SALVIA

Informační systém Salvia (na adrese <http://salvia2.gurkol.net/>) tvoří zajímavou výjimku mezi ostatními elektronickými zdroji judikatury. Jedná se o nekomerční projekt na základě dobrovolnosti, který spravuje právník Milan Kvasnica a několik externích programátorů, kteří pracují za finanční podpory dobrovolných dárců.

Počátek vzniku Salvie sahá do poloviny roku 2002, kdy advokátní kancelář v Bohumíně vznesla požadavek na nalezení informačního systému, který by šel spustit v operačním systému Linux. Vzhledem k tomu, že běh aplikací určených pro Windows nebyl v té době v operačním systému Linux optimální, připadala v úvahu pouze možnost vytvořit vlastní aplikaci.

Za účelem zjednodušení vývoje bylo zvoleno využití kombinace webového serveru Apache a uživatelského rozhraní webového prohlížeče. Pro vytvoření aplikace tak postačovala základní znalost html kódu a několika příkazů v programovacím jazyce Perl.

Pro fulltextové vyhledávání slouží volně dostupný vyhledávač Sherlock Holmes Search Engine.

Na počátku se autoři Salvie (právník Milan Kvasnica, programátor Lukáš Seibert) zabývali úvahou, že by aplikace generovala úplná znění právních předpisů na základě analýzy jednotlivých novel. Zjistili však, že právní předpisy publikované na webových stránkách Ministerstva vnitra ČR nejsou převoditelné do textového formátu pomocí v té době dostupných programů.

V září roku 2002 autoři Salvie začali intenzivně vyvíjet katalog judikatury Nejvyššího soudu ČR. Judikáty jsou každý den přebírány z webových stránek Nejvyššího soudu ČR a tříděny do katalogu podle citovaných právních norem. Skutečnost, že byl judikát publikován v některé z oficiálních sbírek, není vůbec zohledňována.

Jednotlivé judikáty je možno komentovat do Salvia bloku, přičemž do budoucna autoři plánují, že komentované judikáty budou na výpisu zvýrazněny. Komentovat judikáty může každý registrovaný uživatel, model Salvia založený na nekomerční bázi však zatím příliš nemotivuje uživatele ke komentování rozhodnutí. Počet okomentovaných rozhodnutí se tak pohybuje okolo čísla 50. S ohledem na množství judikátů (cca. 20 denně) by v budoucnu – za předpokladu zapojení akademické sféry do projektu – umožnil okomentovat všechna rozhodnutí.

V nejbližší době bude projekt Salvia rozšířen o judikaturu Nejvyššího správního soudu ČR, na rok 2007 je připraven projekt automatického rozlišování rozhodnutí podle jejich relevance, a to na základě požadavku jednoho z uživatelů z června 2005.⁷

5.4. Webové prezentace nejvyšších soudů

Podle §3 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím jsou povinné subjekty, které vedou a spravují registry obsahující informace, které jsou na základě zvláštního zákona každému přístupné, jsou tyto údaje povinny zveřejňovat

⁷ Informace získané z emailové korespondence s Milanem Kvasnicou.

v přehledné formě způsobem umožňujícím i dálkový přístup [Česko, 1999, s 2578]. Nejvyšší soudy jsou podle Ústavy povinny vyhlašovat své rozsudky veřejně. Soudní rozhodnutí těchto soudů by tak měla být zpřístupňována na jejich webových stránkách.

Všechny tři naše nejvyšší soudy zpřístupňují výsledky své rozhodovací činnosti na svých webových stránkách. Každý soud tak činí jiným způsobem, více či méně vhodným, všechny však zveřejňují plné texty rozhodnutí.

5.4.1. ÚSTAVNÍ SOUD ČR

Na webových stránkách Ústavního soudu, na adrese <http://www.concourt.cz>, lze nalézt informace o rozhodovací činnosti soudu. Sekce Rozhodovací činnost pojednává o jednání soudu, nabízí přístup k nálezům a usnesením Ústavního soudu ČR a poskytuje statistické informace o rozhodovací činnosti soudu.

The screenshot shows the ASPI search interface. At the top, there is a logo for ASPI (Wolters Kluwer) and a brief description of the service: 'Tato služba nabízí zdarma přístup k nálezům a usnesením Ústavního soudu ČR. Poskytuje možnost vyhledávat požadované nálezy a usnesení podle data vydání, oblasti úpravy, jednacích čísel (položka pramen) a vztahu k předpisu. Ve všech textech můžete využít fulltextové vyhledávání. Nálezy a usnesení Ústavního soudu jsou součástí právního informačního systému ASPI, kde jsou mimo judikatury zpracovány také kompletní předpisy a literatura. Doporučujeme Vám se seznámit s návodem na vyhledávání v nálezích a usneseních Ústavního soudu ČR.' Below this is a search form with several fields: 'Evidenční číslo ASPI:', 'Závaznost:', 'Aktuálnost:', 'Územní platnost:', 'Datum vydání: od: do:', 'Autor:', 'Pramen:', 'Oblast úpravy:', 'Vztah k předpisu:', and 'V textu:'. There are also 'Zobrazovat:' options (set to 20) and buttons for 'Vyhledání' and 'Vymazání'. At the bottom, there is a checkbox for 'Rozlišovat zápory' and a checked checkbox for 'jus-1'.

Obr. 5: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu

Odkaz Projednávané plenární věci otevře tabulku aktuálně projednávaných případů s informacemi o datu podání, spisové značce, navrhovateli a stručném obsahu.

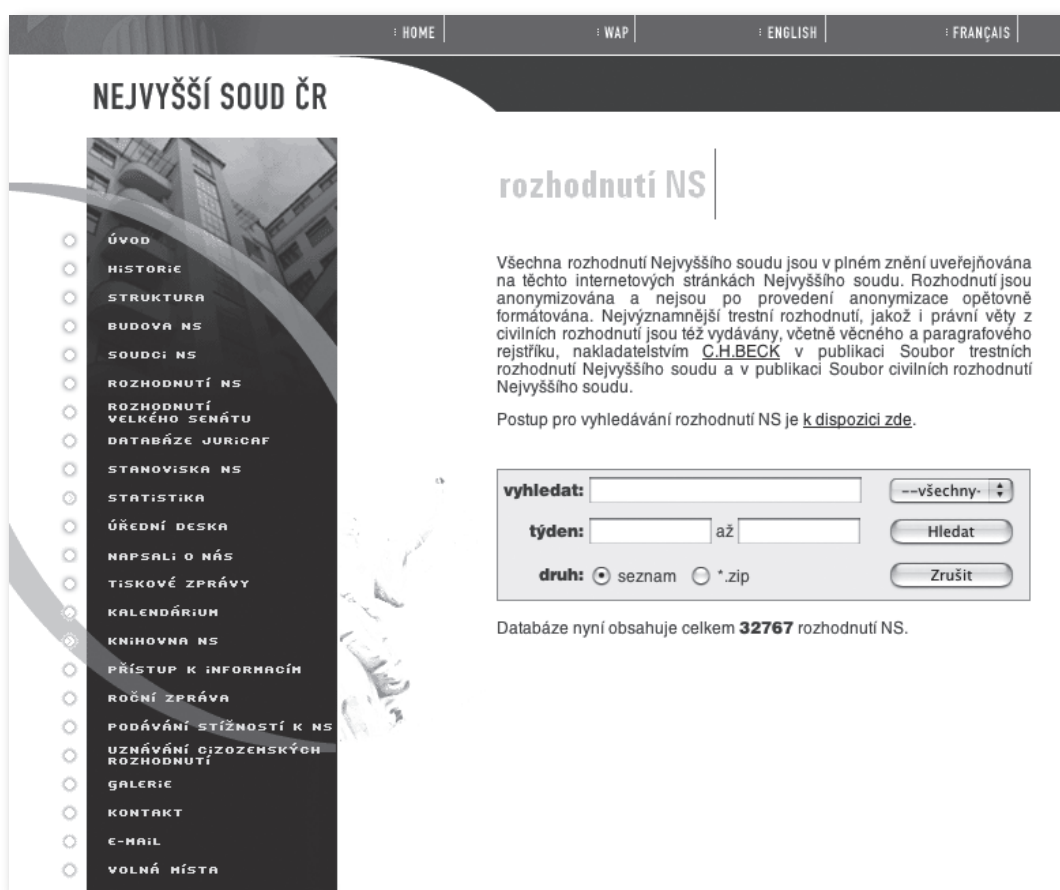
Odkaz Jednání soudu obsahuje program projednávaných případů v následujících dnech a týdnech.

Odkaz Vyhledání rozhodnutí ÚS umožňuje vyhledat nálezy a usnesení ÚS. Odkazuje na adresu <http://www.judikatura.cz/>, která je součástí právního informačního systému ASPI. Na této webové stránce se otevře stejný vyhledávací formulář, jaký známe pro vyhledávání judikatury v ASPI. Obsahově je služba omezená právě na nálezy a usnesení ÚS (obr. 5).

5.4.2. NEJVYŠŠÍ SOUD ČR

Od 1. 6. 2000 jsou na webových stránkách Nejvyššího soudu <http://www.nsoud.cz/> v sekci Rozhodnutí NS uveřejňována všechna rozhodnutí i stanoviska Nejvyššího soudu.

Formulář obsahuje pole Vyhledat, Týden, Rok a Druh.

The screenshot shows the website of the Czech Supreme Court (Nejvyšší soud ČR). At the top, there are navigation links for HOME, WAP, ENGLISH, and FRANÇAIS. The main heading is "NEJVYŠŠÍ SOUD ČR". On the left, there is a vertical navigation menu with various categories, including "ROZHODNUTÍ NS". The main content area is titled "rozhodnutí NS" and contains the following text:

Všechna rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou v plném znění uveřejňována na těchto internetových stránkách Nejvyššího soudu. Rozhodnutí jsou anonymizována a nejsou po provedení anonymizace opětovně formátována. Nejvýznamnější trestní rozhodnutí, jakož i právní věty z civilních rozhodnutí jsou též vydávány, včetně věcného a paragrafového rejstříku, nakladatelstvím **C.H.BECK** v publikaci Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu a v publikaci Soubor civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Postup pro vyhledávání rozhodnutí NS je [k dispozici zde](#).

The search form includes the following elements:

- vyhledat:** A text input field.
- týden:** A dropdown menu with "--všechny--" selected.
- az:** A text input field for the end date.
- druh:** Radio buttons for "seznam" (selected) and "*.zip".
- Hledat:** A button to execute the search.
- Zrušit:** A button to cancel the search.

Below the search form, it states: "Databáze nyní obsahuje celkem **32767** rozhodnutí NS."

Obr. 6: Vyhledávání rozhodnutí Nejvyššího soudu

Do položky Vyhledat se zadává spisová značka (dále jen sp. zn.) ve tvaru [senát] [agenda] [číslo sp. zn.]/[rok] (např. 20 Cdo 4000/2003). Při zadávání sp. zn. je zapotřebí dodržovat mezery. Vyhledávač nerozlišuje velká a malá písmena.

Při vyhledávání slova nebo slovních spojení vyhledávač nehledá kořen nýbrž tvar slova resp. slov v přesném znění tak, jak se zadá do podmínky vyhledávání. Pomoci mohou i tzv. divoké znaky jako jsou „%“, které zastupuje libovolný řetězec znaků a „_“ zastupuje jeden znak. Vyhledávání pomocí slovních spojení je zde však téměř nemožné, protože lze zadat pouze jedno slovo, nikoliv kombinaci slov. V oboru, který používá specializovaný jazyk (např. chemie) by to snad ještě bylo přípustné, v oblasti práva však ne. Hledá-li uživatel judikaturu k určitému tématu nebo k problematickému zákonnému předpisu, nemá téměř šanci získat relevantní výsledek. Pole Týden určuje kalendářní týden, kdy bylo rozhodnutí vloženo na internet. Opodstatnění pro toto pole žádné nevidím, protože datum publikace na internetu u judikátu o ničem nevypovídá. Omezení lze provést pomocí roku, ve kterém bylo rozhodnutí vloženo na internet, toto omezení je však vzhledem k počtu zveřejňovaných rozhodnutí příliš široké. Stejný postup vyhledávání platí pro oddělené databáze Rozhodnutí velkého senátu a Stanoviska NS.

Nejvyšší soud získal od roku 2004 (jako člen Asociace nejvyšších soudů zemí sdílejících zčásti francouzský jazyk se sídlem v Paříži) přístup do databáze nejvyšších frankofonních soudů JURICAF.

V současné době se uvažuje o zpřístupnění vnitřní databáze judikatury Nejvyššího soudu ostatním soudům. Tato vnitřní databáze obsahuje oproti webové stránce NS neanonymizovaná rozhodnutí doplněná o údaj o dotčených právních předpisech a v některých případech i o právní věty. Vzhledem k potřebě vyřešit v souvislosti s tímto projektem řadu technických, právních a ekonomických otázek, což vše je limitováno nedostatkem rozpočtových prostředků, nelze očekávat jeho realizaci v krátké době. Bohužel se prozatím neuvažuje o změnách ve způsobu publikace

rozhodnutí na internetu. Podle mého názoru Nejvyšší soud sice naplňuje zákonnou povinnost a zpřístupňuje veřejnosti svou judikaturu, jenže v takové podobě, kdy bez znalosti konkrétní spisové značky požadované rozhodnutí nenalezneme

5.4.3. NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR

Na internetových stránkách <http://www.nssoud.cz> v sekci Rozhodovací činnost poskytuje Nejvyšší správní soud přístup ke svým rozhodnutím. V podsekti Rozhodnutí a stanoviska průběžně zveřejňuje všechny rozhodnutí asi se 14-denním zpožděním.

The screenshot shows the website of the Czech Supreme Administrative Court (Nejvyšší správní soud). The page is titled "Rozhodnutí a stanoviska" (Judgments and Opinions). On the left, there is a navigation menu with various categories such as "Obecné informace", "Historie", "Správní soudnictví", "Průvodce řízením", "Zjištění příslušnosti", "Kontakty na soudy", "Organizace soudu", "Struktura soudu", "Organizační dokumenty", "Soudci", "Právní úprava", "Jednání soudu", "Úřední deska", "Rozhodovací činnost", "Rozhodnutí a stanoviska", "Statistika", "Sbírka rozhodnutí", "Přístup k informacím", "Přístup k informacím", "Informace dle zákona č. 106/1999 Sb.", "Roční zpráva o činnosti a hospodaření", "Aktuality", "Kontakty", "Kontakty", "Obecné", "Podatelna", "Kancelář předsedy soudu", and "Tisková mluvčí".

The main content area is titled "Základní informace" (Basic information) and contains the following text:

Nejvyšší správní soud uveřejňuje v anonymizované podobě svá rozhodnutí. Sleduje tím zlepšení veřejné kontroly výkonu soudnictví. Uveřejnění rozhodnutí v této rubrice nemá žádné procesní účinky. Zejména jim není dotčeno vyvěšování rozhodnutí na úřední desce na internetových stránkách, ani doručování vyvěšením rozhodnutí nebo jiné písemnosti na úřední desce na internetových stránkách. Uveřejněná rozhodnutí a stanoviska lze volně užívat k nekomerčním účelům. K jakémukoliv komerčnímu užití uveřejněných rozhodnutí a stanovisek je třeba svolení Nejvyššího správního soudu. Citujete-li uveřejněná rozhodnutí, označte je prosím jejich formou, dnem vydání, číslem jednacím a internetovou adresou Nejvyššího správního soudu; např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 7. 2005, čj. 2 Afs 17/2004-92, www.nssoud.cz. Databáze rozhodnutí a stanovisek obsahuje k dnešnímu dni 9002 položek a bude trvale doplňována.

Below the text, there are search filters:

- Datum:** [] - []
- Spisová značka:** [] / [] - []
- Oblast práv. úpravy:** []
- Forma rozhodnutí:** []
- V textu:** []

There are also buttons for "Hledej" (Search) and "Vymazat" (Clear).

On the right, there is a calendar for "prosinec 2006" (December 2006) and a table of "Nejnovější rozhodnutí:" (Latest judgments):

Spis. značka	Datum	Oblast právní úpravy	Sbírka
Vol 77 / 2006 - 26	20.11.2006	Volby – neplatnost voleb a hlasování	Nepubl.
Vol 78 / 2006 - 15	20.11.2006	Volby – neplatnost voleb a hlasování	Nepubl.
Vol 76 / 2006 - 10	13.11.2006	Volby – neplatnost voleb a hlasování	Nepubl.
Vol 79 / 2006 - 23	13.11.2006	Volby – neplatnost voleb a hlasování	Nepubl.
Vol 80 / 2006 - 7	13.11.2006	Volby – neplatnost voleb a hlasování	Nepubl.
8 Azs 198 / 2005 - 47	7.11.2006	Azyl	Nepubl.
Vol 73 / 2006 - 10	1.11.2006	Volby – neplatnost voleb a hlasování	Nepubl.
Vol 74 / 2006 - 12	1.11.2006	Volby – neplatnost voleb a hlasování	Nepubl.
Vol 75 / 2006 - 5	1.11.2006	Volby – neplatnost voleb a hlasování	Nepubl.
7 Azs 254 / 2005 - 65	31.10.2006	Azyl	Nepubl.

Obr. 7: Vyhledávání rozhodnutí Nejvyššího správního soudu

Vyhledávací formulář obsahuje pole Datum, Spisová značka, Oblast právní úpravy, Forma rozhodnutí a vyhledávání V textu. Datum je možné zapsat nebo vybrat z kalendáře. Pole Spisová značka umožňuje vybrat údaje z rolety. Pole Oblast právní úpravy nabízí výběr z použitých předmětových hesel. Pole Forma rozhodnutí lze rovněž otevřít v rejstříku a vybrat si z nabídky (rozsudek, usnesení, stanovisko, sdělení).

Pod vyhledávacím formulářem je seznam nejnovějších rozhodnutí řazený podle spisové značky, data zveřejnění a oblasti právní úpravy. Také je zde uveden údaj o ne/publikaci ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu.

Způsob zpřístupňování rozhodnutí Nejvyššího správního soudu považuji za jednoznačně nejlepší. Vyhledávací formulář odpovídá struktuře textu soudních rozhodnutí a oblasti právní úpravy zase skutečně odpovídají řešeným případům.

Odkaz Sbírka rozhodnutí obsahuje naskenované titulní stránky periodika *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu* s obsahem, jak byl uveden ve Sbírce. Jednotlivé judikáty lze otevřít, ale obsahují pouze název, publikační údaje a právní větu. Obsah Sbírky je zveřejňován až po 3 měsících od vydání.

Nejvyšší správní soud však na svých webových stránkách obsahuje sporné prohlášení, že uveřejněná rozhodnutí a stanoviska lze volně užívat k nekomerčním, ale nikoliv ke komerčním účelům. Jak již víme, na rozhodnutí soudů se nevztahuje autorský zákon, je tedy s čistým textem rozhodnutí možné nakládat jakkoliv.

5.5. PORTÁLY PRÁVNÍCH INFORMACÍ

iPRAVNIK

Právní portál *iPravnik* na adrese <http://www.ipravnik.cz/> provozuje nakladatelství C. H. Beck. Portál uveřejňuje informace o nově schválených či připravovaných zákonech a vyhláškách, informace právních předpisech vyhlášených ve *Sbírce*

zákonů, anotace článků z odborných časopisů, databázi vzorů smluv, zpřístupňuje databáze Obchodní rejstřík, ARES, Evidence úpadků, poskytuje informace ze seznamů advokátů, notářů a exekutorů a také umožňuje vyhledávání v rozhodnutích českých, evropských i zahraničních soudů.

Rozhodnutí českých soudů jsou rozdělená na civilní, trestní, správní a na nálezy Ústavního soudu. Možnosti vyhledávání jsou omezené, stejně jako na jiných portálech, i zde lze pouze zadat slovo nebo slovní spojení do vyhledávací řádky. Judikatura se na portálu objevuje ve formě seznamu „článků“ s informací o názvu, rozhodujícím soudu a dni zveřejnění na portálu. Rozhodnutí je přebíráno bez úprav ve své původní podobě (např. tak, jak se objevuje na webových stránkách Nejvyššího soudu).

ePRAVO

Portál *ePravo* na adrese <http://www.epravo.cz/> není provozován žádným právním nakladatelstvím jako *iPravnik*. Zřizuje ho akciová společnost *ePravo.cz*, a to se projevuje na zvýšeném počtu reklam a širším zaměřením portálu. Portál je rozdělený na dvě části, jednu s informacemi neoborného charakteru (například o golfu či bydlení) a druhou vyloženě právní. Tato část obsahuje sekce Články, Zákony, Soudní rozhodnutí, Praktické rady a Občan a úřad.

Soudní rozhodnutí jsou rozdělena podle oblastí práva na občanské, trestní, obchodní, finanční, správní, ústavní, mezinárodní, evropské a pracovní právo. Rozsudky jsou řazeny podle data publikace na portálu, nejsou krácené a obsahují právní větu. Vyhledávací formulář je rozdělený na vyhledávání v zákonech a v článcích. Soudní rozhodnutí je považováno za článek. Formulář je rozšířen o časové omezení, což vyhledávání oproti vyhledávání na portálu *iPravnik* velmi usnadňuje.

Vyhledávání soudních rozhodnutí na právních portálech považuji za vhodné pro uživatele, kteří nemají dostatek prostředků na koupi právního informačního

system a také pro ty uživatele, již chtějí udržet krok s tím, co je v oblasti judikatury zrovna diskutováno, na co je upozorňováno.

6. Citování judikatury

6.1. Citační praxe v Evropě

6.1.1. PRAVIDLA CITACE SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ V ANGLII A WALESU

Pro citaci anglických judikátů jsou respektovány níže popsané zásady, které ovšem nejsou nijak formálně ustanovené. Tištěné sbírky jsou vydávány soukromými vydavateli a od roku 1865 polooficiální charitativní institucí – tzv. Nezávislým úřadem vyhlášujícím právo Anglie a Walesu (Incorporated Council of Law Reporting for England and Wales). Metoda citování z těchto zdrojů se nazývá „proprietary citation“ – chráněná citace. V chráněné citaci jsou rozhodnutí citována podle jmen stran s odkazem na publikaci, v níž se rozhodnutí objevilo. Chráněná citace neuvádí jurisdikci ani rozhodující soud, ale přidává příponu zkráceného jména soudu (např. CA pro Court of Appeal). Tato citace tedy obsahuje následující údaje:

- Jména stran – na prvním místě je uváděna žalující strana, dále písmeno v. (versus), na druhém místě strana žalovaná
- Rok, kdy bylo rozhodnutí publikováno
- Číslo svazku sbírky
- Jméno sbírky (obvykle zkrácené)
- Číslo strany, na níž rozhodnutí začíná

Příklad:

Sweet v Parsley [1969] 1 All E.R. 347

- tato citace označuje, že uvedené rozhodnutí lze nalézt v prvním svazku sbírky *Zprávy o všech anglických zákonech (All England Law Reports)* z roku 1969, počínaje stranou 347.

R v Butterwasser [1948] 1 KB 4 at p. 9

- toto rozhodnutí bylo publikováno v čísle jedna sbírky *Zprávy o zákonech (Law Reports)*, oddílu Královská soudní stolice (King's Bench Division) v roce 1948. Rozhodnutí začíná na straně 4, ale konkrétní citace pochází ze strany 9. Písmeno R označuje krále (Rex) a vyjadřuje, že žalovací stranou je stát.

Od roku 2001 se používá tzv. neutrální citace rozhodnutí. Neutralita označuje, že v citaci se již neuvádí sbírka, z níž je citováno. Tato nová forma citace obsahuje následující údaje:

- Jména stran
- Rok, kdy bylo rozhodnutí učiněno
- Zkrácený název soudu
- Číslo rozhodnutí

Příklad:

Lawal v Northern Spirit Ltd [2002] EWCA Civ 1218

- rozhodnutí číslo 1218 bylo učiněno Odvolacím soudem pro Anglii a Wales (England and Wales Court of Appeals), Oddělením pro občanské právo, v roce 2002.

Tato neutrální forma citace již neuvádí čísla stran. Místo toho se odkazuje na číslo odstavce (v hranatých závorkách na konci citace) – to je možné díky tomu, že čísla odstavců jsou v rozhodnutích uváděna. To považuji za velmi užitečný prvek, který umožňuje maximální přesnost citace.

6.1.2. CITACE JUDIKÁTŮ V NĚMECKU

V Německu není obvyklé citovat podle jmen stran, protože ta jsou anonymizována stejně jako u nás. V některých oblastech práva, kde jsou jména stran obecně známá a rozhodnutí je známé pod jménem nebo jmény stran, je možné jméno uvést. Cituje se podle rozhodujícího soudu, na prvním místě se tedy uvádí zkratka pro soud a druh rozhodnutí (civilní, trestní, správní, atd.). Mezi povinné údaje tedy patří:

- Zkratka rozhodnutí soudu
- Číslo svazku ve sbírce vydávané pro účely publikace tohoto druhu rozhodnutí tohoto soudu
- Číslo první strany
- Číslo konkrétní strany, z níž je citováno (v závorce)

Rozhodnutí spolkových soudních dvorů v trestních věcech (citovaná jako „BGHSt“ – die Sammlung der Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Strafsachen) pokrývají trestní judikaturu v současné SRN. Judikatura od německého sjednocení v roce 1871 do roku 1945 se nachází v *Rozhodnutích říšských soudů v trestních věcech* (citováno jako „RGSt“ – die Entscheidungen des Reichsgerichts in Strafsachen). Podobně, rozhodnutí v soukromém právu mohou být citována z *Rozhodnutí spolkových soudů v civilních věcech* (citováno jako „BGHZ“ – die Sammlung der Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen) a z *Rozhodnutí říšských soudů v civilních věcech* („RGZ“ – die Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen).

[KÜHN, 2006, s. 114–115]

Příklad:

BGHZ 82, 296 (298)

- tato citace odkazuje na rozhodnutí Spolkového soudního dvora v civilních věcech uveřejněné ve sbírce civilních rozhodnutí tohoto soudu ve svazku č. 82, které počíná na straně 296, přičemž citace je ze strany 298.

6.1.3. CITACE JUDIKÁTŮ V RAKOUSKU

Pravidla podobná německým mohou být aplikována na citaci rakouské judikatury. Rozhodnutí nejvyššího soudu (Oberster Gerichtshof) mohou být citována podle oficiálních sbírek (SZ pro soukromé právo a SSt pro trestní právo) nebo podle právních přehledů. V případě oficiálních sbírek se na rozdíl od Německa uvádí spíše než číslo strany číslo judikátu ve sbírce.

Příklad:

SZ 82/123

- odkazuje na judikát číslo 123 ve svazku 82 oficiální sbírky soukromoprávních rozhodnutí

VfSlg. 11.738/1988

- z této citace poznáme, že jde o rozhodnutí Spolkového ústavního dvora (der Verfassungsgerichtshof – VfGH) z roku 1988 uveřejněného ve sbírce jeho rozhodnutí pod celkovým pořadovým číslem 11 738 publikovaných rozhodnutí tohoto soudu.

6.1.4. CITACE JUDIKÁTŮ SOUDŮ EVROPSKÉ UNIE

Zdrojem judikatury v komunitárním právu je Evropský soudní dvůr a Soud první instance. Každý případ se v den, kdy se objeví u jednoho z těchto soudů, označí pořadovým číslem, rokem a písmenem C pro rozhodnutí Evropského soudního dvora a písmenem T pro rozhodnutí Soudu první instance. Identifikátor soudního rozhodnutí tedy může vypadat např. takto: C-365/98 nebo T-168/96.

Citace obvykle obsahuje následující údaje:

- Identifikátor
- Jména stran
- Rok rozhodnutí nebo publikace rozhodnutí
- Zdroj, v němž lze rozhodnutí nalézt

Příklad:

Case C-132/92 Birds Eye Walls Ltd v Friedel M Roberts [1993] ECR I-5579

- jedná se o rozhodnutí Evropského soudního dvora č. 132 z roku 1992, žalující stranou je Birds Eye Walls Ltd, žalovanou Friedel M Roberts. Rozhodnutí bylo publikováno v *European Court Reports* v roce 1993 v sekci I a začíná na straně 5579.

6.2. Citační praxe ve světě

6.2.1. PRAVIDLA CITACE SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ V USA

Citační kultura v anglosaských zemích má dlouhou tradici danou již samostatným systémem práva založeným na precedentu. Obecně akceptovaným manuálem pro právní citace v USA je tzv. *Modrá kniha (Bluebook) : jednotný systém citací* [Harvard Law Review Association, 2005]. *Bluebook* je vydáván editory čtyř prestižních právních časopisů z Kolumbijské, Harvardské, Pensylvánské univerzity a Yalské univerzity.

Obvyklá forma citace obsahuje následující údaje:

- jména stran – úplná jména stran v soudním řízení jsou vždy ve formátu *Žalobce v. Obžalovaný* v občanském řízení a *Vláda v. Obžalovaný* v trestním řízení
- číslo svazku – číslo svazku sbírky, z níž je citováno. Když je číslo větší než 999, zahájí se druhá série a k názvu sbírky se přičítá „2nd“ (angl. „druhá“)
- název sbírky – název sbírky, v níž bylo rozhodnutí publikováno. Uvádí se latinkou a většinou zkráceně, např.:

U.S. Reports, zkráceno na „U.S.“

West's Supreme Court Reporter, zkráceno na „S.Ct.“

Federal Reporter, zkráceno na „F.“

Federal Supplement, zkráceno na „F.Supp.“

Federal Rules Decisions, zkráceno na „F.R.D.“

Pro zkracování citovaných pramenů existují rozsáhlé, byť zpravidla neoficiální návody. Tak komunikace soudních rozhodnutí jednoduchou a krátkou citací dostává všeobecně akceptovatelnou podobu.

- číslo strany – číslo strany, na níž rozhodnutí začíná
- lokace a druh soudu – sídlo (př. Massachusetts) a druh (př. vrchní soud, nejvyšší odvolací soud) rozhodujícího soudu
- rok vydání rozhodnutí – mezi údajem o soudu a rokem není čárka

Příklady:

Roe v. Wade, 410 U.S. 113, 118 (1973)

- z této citace vyčteme, že jde o rozhodnutí z roku 1973 publikované ve 41. svazku rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, přičemž rozhodnutí začíná na straně 113 a konkrétní citát je ze strany 118

U.S. v. Carroll Towing Co., 159 F.2d 169 (2dCir. 1947)

Palsgraf v. Long Island Railroad Co., 162 N.E. 99 (N.Y. 1928)

Ybarra v. Spangard, 154 P.2d 687 (Cal. 1944)

Výše uvedený popis citací se týká soudních rozhodnutí publikovaných v oficiálních sbírkách, tedy těch soudních rozhodnutí, která mají sílu precedentu.

Nepublikovaná rozhodnutí nejsou závazná, ale mohou mít hodnotu argumentu. Formát citace je stejný jako u publikovaného rozhodnutí, kromě čísla a názvu sbírky, ty jsou nahrazeny údaji o elektronické databázi. Např. citace 1991 WL 55402 at *3 cituje rozhodnutí dostupné v databázi *Westlaw*, ale ne v oficiálních sbírkách. Toto konkrétní rozhodnutí bylo v pořadí 55402. položkou přidanou do *Westlaw* v roce 1991 a konkrétní citovaná část je na straně 3.

V roce 2001 začalo vydavatelství West, producent databáze *Westlaw*, publikovat *Federal Appendix*, který zahrnuje rozhodnutí, která nebyla vybrána k publikaci ve *Federal reporter*, oficiální sbírce. Citace z tohoto zdroje jsou ve stejném tvaru jako citace z oficiální sbírky, v názvu sbírky se uvádí zkrácené *Fed. Appx* [STANDLER, 2004].

6.2.2. PRAVIDLA CITACE SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ V AUSTRÁLII

Australské metody citace se blíží anglickému způsobu. Rozlišují citaci publikovaných rozhodnutí a tzv. na médiu nezávislou citaci.

Správná citace publikovaného rozhodnutí zahrnuje následující položky:

- Jména stran – jména stran se tradičně uvádějí kurzivou, „v“ (versus) se uvádí

latinkou, ale často se akceptuje i kurziva. Používají se pouze příjmení stran. Jestliže je na jedné straně více účastníků, uvádí se první v seznamu. Ostatní účastníci se uvádějí jako „& Ors“ (and others) – a ostatní. Pokud je jméno strany tvořeno částí obchodního jména nebo jména společnosti, měly by se v citaci uvést. Korporátní zkratky (Ltd., Co.) se používají.

- Rok – tento údaj následuje údaj o jménech stran. Uzavírá se buď do hranatých nebo do kulatých závorek. Hranaté závorky se používají, pokud je rok součástí názvu sbírky, tj. tam, kde sbírka nemá číslované svazky, nebo kde číslování začíná se začátkem každého nového roku. Tam, kde rok není podstatnou součástí referované citace, uvádí se v kulatých závorkách – je to rok, kdy bylo na rozhodnutí odkazováno, což není vždy shodné s rokem publikace rozhodnutí ve sbírce.
- Číslo svazku – pokud je číslo svazku součástí názvu sbírky, musí být uvedeno hned po údaji o roku.
- Zkrácený název sbírky nebo číslo ve sbírce – pro většinu právních sbírek existují standardní zkrácené tvary. Sbíрка většinou uvádí tento tvar na začátku každého svazku.
- První číslo strany
- Bod citačního odkazu – číslo specifické strany referovaného rozhodnutí
- Znamé nebo zkrácené jméno – pokud má případ mimořádně dlouhý název, nebo je běžně užíván známý název, první citovaná jména musí být v úplném tvaru, na konci citace se však uvede zkrácený nebo známý název v kulatých závorkách.

Příklady:

Groom v Crocker [1938] 1 KB 194

Johnson v Miller (1937) 59 CLR 467

Commonwealth v Tasmania (1983) 158 CLR 1 (Dams case)

R v Commonwealth Conciliation & Arbitration Commission; ex parte Amalgamated Engineering Union (Australian Section) (1967) 118 CLR 219 (Basic Wage case)

Tam, kde je soudní rozhodnutí uvedeno v oficiální i neoficiální sbírce, se upřednostňuje citace z oficiální sbírky.

Na médiu nezávislá citace je metoda citování soudních rozhodnutí, která nečiní rozdíl mezi rozhodnutími publikovanými v elektronických médiích a rozhodnutími v tištěné podobě. Každý soud má svůj identifikátor a každý rok každé rozhodnutí dostává průběžné číslo. Každý odstavec v rozhodnutí je číslován, což zvyšuje přesnost v citaci, která odkazuje na konkrétní body rozhodnutí.

Citace by měla zahrnovat následující prvky:

- Jména stran – v kurzivě
- Rok publikace
- Zkratku soudu, soudní identifikátor
- Číslo rozhodnutí určené soudem
- Číslo odstavce – v hranatých závorkách po anglické předložce „at“ („v“)

Příklady:

Patrick Stevedores Operations No 2 Pty Ltd & Ors v Maritime Union of Australia & Ors [1998] HCA 30

Eastman v Director of Public Prosecutions (ACT) [2003] HCA 28 at [110]

Existuje také způsob citování nepublikovaných rozhodnutí, je však třeba poznamenat, že nepublikovaná rozhodnutí nemají takovou argumentační váhu jako rozhodnutí, jež byla publikována. Pokud tedy judikát nebyl oficiálně publikován, jeho úplná citace by měla zahrnovat následující prvky v daném pořadí:

- Jména stran – stejná pravidla jako pro citování jmen v publikovaných rozhodnutích
- Oznámení o tom, že rozhodnutí je nepublikované – slovo „unreported“ a za ním následuje středník
- Soud – celý nebo zkrácený název rozhodujícího soudu, za ním následuje středník
- Číslo souboru – číslo přidělené soudem každému projednávanému případu nebo číslo knihovny – některé soudy přidělují rozhodnutí číslo, které odpovídá číslu rozhodnutí v knihovně soudu
- Datum – den přijetí nebo citace rozhodnutí

Příklady:

Commonwealth of Australia v International Air Aid Pty Ltd & Ors, unreported; Federal Court of Australia; ACTG 66/1989; 274/1990; 22 June 1990

Fozard v Antonetti, unreported; FCt SCt of WA; Lib No. 8135; 2 March 1990

R v Semon Abianthony, unreported; Supreme Court of NSW; 61085/1988; 10 May 1989 [GREENSHIELDS, 2007].

6.3. Současná citační praxe v České republice

V České republice neexistuje v citování judikátů ustálená praxe. Odborné časopisy, právnická literatura i právníci citují judikáty nejčastěji pod tzv. spisovou značkou. Je třeba říci, že taková praxe je velmi nešťastná a nemá ve světě obdoby.

Spisová značka (např. *5 Afs 158/2002* nebo *32 Odo 2401/2000*) je sice důležitým, ale čistě vnitřním evidenčním nástrojem soudu, sama o sobě o ničem nevyovídá a jako identifikátor je nepoužitelná. Takováto citace způsobuje, že citované rozhodnutí nelze dohledat ani v právním informačním softwaru, ani ve veřejně dostupných sbírkách. I pokud lze judikaturu dohledat (např. přes spisovou značku na internetové adrese Nejvyššího soudu ČR), může být pro právníka podstatné, z jakého zdroje je judikatura citována: například zda je to z plnotextového zdroje na internetové stránce Nejvyššího soudu nebo z editované verze v některé tištěné publikaci, kde bude obvykle soudnímu rozhodnutí přidělena také právní věta. Citace spisovou značkou je projevem obecnějšího jevu, kdy je judikatura tříděna a anotována podle kritérií, jež jsou spojena s podáním, nikoli s rozhodnutím. Na judikátu je ale právě důležitý způsob, jímž soud naložil s podáním. Pohled do zahraničí ukazuje, že judikatura musí být vyhledatelná jak podle vstupních, tak výstupních charakteristik (např. aplikované normy, typ rozhodnutí, procesní postup apod.) [KÜHN et al., 2006, s. 113–114].

Situaci u nás (ale nejen u nás – viz výše) komplikuje důsledná **anonymizace** soudních rozhodnutí. Není pak možné citovat podle jména žalující a žalované strany,

i když tento způsob jednoznačné identifikace konkrétního judikátu mi připadá nejvhodnější. Pouhým nahlédnutím do jakéhokoliv svazku *Sbírky nálezů a usnesení ÚS ČR* nebo jakékoliv jiné sbírky soudních rozhodnutí lze zjistit, že žádná jednotná citační praxe dnes v České republice skutečně neexistuje. Současný způsob citace typu „nález III. ÚS 84/94, Ústavní soud: Sbírka nálezů a usnesení, C.H. Beck, Praha 1994, sv. 3, str. 257 a násl.“ vzbuzuje pochybnosti. V zemích jako je Německo či USA je nepředstavitelné citovat pod spisovou značkou (zde: „III. ÚS 84/94“) a existují rozsáhlé, byť zpravidla neoficiální, návody pro zkracování citovaných pramenů (zde uvedené „Ústavní soud: Sbírka nálezů a usnesení, C.H. Beck, Praha“ by bylo možné zkrátit např. na SNU). Důvodem zkracování je jak úspora času, tak úspora místa a celkové zefektivnění komunikace judikátů [KÜHN et al., 2006, s. 115].

Pro publikovaná rozhodnutí lze tvořit **bibliografickou citaci**. Soudní rozhodnutí publikovaná v oficiálních sbírkách mají v podstatě podobu článku v seriálové publikaci a tímto způsobem je možné řešit citaci (norma ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2) podle následujícího modelu:

- Odpovědnost za judikát (rozhodující soud). Název judikátu). In *Název zdrojového dokumentu (název sbírky)*. Vydání. Rok vydání, Svazek/Ročník, číslo, číslo části (číslo judikátu ve sbírce – zkracovat na č.j.), Rozsah stran. Standardní číslo ISSN.

Příklad:

Česko. Nejvyšší správní soud. Azyl : důvody pro udělení azylu. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2004, roč. II., č. 12, č.j. 397, s. 1045-1046. ISSN 1214-6056.

Česko. Nejvyšší soud ČR. Převod nemovitosti. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*. 2004, roč. 56., č. 7, č.j. 67, s. 528-531. ISSN 0036-522X.

Stejným způsobem lze tvořit citaci soudních rozhodnutí citovaných v tištěných neoficiálních sbírkách nebo právnických časopisech.

Příklad:

Česko. Nejvyšší soud ČR. Přeměna investičního fondu na otevřený podílový fond.

In *Soudní judikatura*. 2002, roč. 6., č. 1, č.j. 12, s. 48-53. ISSN 1211-8362.

Česko. Nejvyšší soud ČR. K procesnímu postupu odvolacího soudu. In *Právní*

rozhledy. 2005, roč. 13., č. 11, s. 416-417. ISSN 1210-6410.

Soudní rozhodnutí publikovaná v elektronických zdrojích – na webových stránkách soudů nebo v právních informačních systémech – lze citovat podle pravidel ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 pro elektronické zdroje, konkrétně jako (samostatný) příspěvek v elektronické monografii, webovém sídle, databázi či počítačovém programu. Tedy podle modelu:

- Primární odpovědnost k příspěvku. Název : podnázev příspěvku (nebo spisová značka). In Primární odpovědnost ke zdrojovému dokumentu. *Název : podnázev zdrojového dokumentu* [Druh nosiče]. Vydání a/nebo verze. Místo vydání : Nakladatel/Vydavatel, Datum vydání, Datum aktualizace/revize [Datum citování u online dokumentů]. Číslování v rámci zdrojového dokumentu. Lokace v rámci zdrojového dokumentu. Poznámky. Dostupnost a přístup. Standardní číslo.

Příklad:

Česko. Nejvyšší soud ČR. 32 Odo 1285/2005. In *Nejvyšší soud ČR : Rozhodnutí NS* [online]. Poslední úpravy 4. 4. 2007. Brno : Nejvyšší soud, 2007, 2007-03-24 [2007-04-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.nsoud.cz/rozhod.php>>.

Česko. Ústavní soud ČR. III. ÚS 162/98. In *Judikatura* [databáze online]. Ver. 13.2. Praha : ASPI, 2007, 1998-10-28 [2007-04-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.judikatura.cz/>>.

Jak uvádím níže, ve světě se začíná používat tzv. neutrální neboli na médiu nezávislá citace. Jejím radícím prvkem jsou však názvy stran, které u nás vzhledem k anonymizaci soudních rozhodnutí nemůžeme použít a není jisté, kdy a zda vůbec se tato situace změní. Neutrální citace odkazuje na soudní rozhodnutí bez

vazby k médiu, na němž se konkrétní soudní rozhodnutí vyskytuje, bez vazby ke konkrétnímu dokumentu. Výhodou takové citace je, že bude pro jeden judikát vždy stejná citace. Nevýhodou právě to, že neodkazuje ke zdroji, tedy místu, kde judikát lze nalézt.

Navrhovala bych tento model neutrální citace:

- Zkratka rozhodujícího soudu, (Řada) a Číslo rozhodnutí/Rok

Tato forma předpokládá zavedení zkratk pro soudy, což by neměl být problém:

- Ústavní soud ČR zkrátit na ÚS
- Nejvyšší soud ČR zkrátit na NS
- Nejvyšší správní soud zkrátit na NSS
- Krajský soud v Praze zkrátit na KSA
- Krajský soud v Plzni zkrátit na KSP apod.

Dalším předpokladem mnou navrhovaného návrhu je lineární číslování soudních rozhodnutí v rámci jednoho soudu a jednoho roku, s možným rozdělením do více řad, jako v případě Evropského soudního dvora. Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR označovat tak, jak jsou číslována v rámci neoficiální sbírky *Soubor civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu* a sbírky *Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu*. Tedy písmeny C a T a pořadovým číslem judikátu.

Takto tvořené citace by vypadaly například takto:

NS, C2584/2007

- civilní rozhodnutí Nejvyššího soudu číslo 2584 z roku 2007

NSS, F12/1996

- rozhodnutí Nejvyššího správního soudu finanční řady číslo 12 z roku 1996

KSA, 158/2006

- rozhodnutí Krajského soudu v Praze číslo 158 z roku 2006.

Jde samozřejmě o potenciální řešení současné problematické situace, o mnou navrhované řešení v rámci této diplomové práce. Přesto si nemyslím, že by měl být velký problém ustanovit podobný standard a zavést ho do praxe. Domnívám se, že pro potřeby právníků a soudců, informačních specialistů, ale i pro potřeby informačních systémů, by byl přínosem.

Závěr

Hlavním záměrem této diplomové práce bylo shromáždit a analyzovat informace o dostupných zdrojích judikatury v České republice. Tyto informace se mi podařilo získat, ukázalo se však, že situace na poli zpřístupňování soudních rozhodnutí je možná ještě kritičtější než jsem původně předpokládala. Oficiální sbírky judikátů vycházející ze zákonného nařízení a reprezentující činnost našich soudních orgánů se potýkají s edičními úpravami, které nemají daleko k cenzurním zásahům. Judikáty, které se do těchto soudních sbírek nedostanou, nejsou publikovány systematicky. Nelze například předpokládat, že všechna tato významná soudní rozhodnutí uživatel nalezne v jednom zdroji. Přestože zákon soudní rozhodnutí výslovně z autorského práva vyřazuje, s judikáty se v praxi zachází jako s autorskými díly (vydavatelé na sbírky rozhodnutí vztahují autorské právo), a tak je jejich zařazení do určitého právního informačního systému omezené. Například vydavatelství ASPI může do systému právních informací ASPI zařadit pouze ty judikáty, které předtím byly publikovány v tímto vydavatelstvím vydávané sbírce. Většina publikovaných soudních rozhodnutí je k publikaci vybírána samotnými soudci. Ti určují, které rozhodnutí vhodně reprezentuje řešení určité právní otázky, případu. Pokud je však toto řešení problematické, těžko bude jeho kritik hledat argumenty v podobě jiných soudních rozhodnutí. A to z toho prostého důvodu, že další soudní rozhodnutí nebyla vybrána k publikaci nebo jde o rozhodnutí nižších soudů, která se do informačních zdrojů dostávají velmi zřídka. Text odůvodnění je často krácen, jména a názvy podle standardu tzv. anonymizace rovněž.

Osobně jsem přesvědčena, že nic nebrání tomu, aby soudní rozhodnutí byla až na výjimky publikována v úplnosti. Ať už v elektronické podobě, (čemuž nahrává fakt, že informace jsou téměř výhradně ukládány v elektronické podobě), nebo klasicky v tištěné podobě. Ať už rozhodnutí městských, krajských a vrchních soudů, tak soudů nejvyšších. Zahlcenosti se není třeba obávat (tyto obavy často sdíleli odborníci, s nimiž jsem práci konzultovala). Pokud budou rozhodnutí zveřejňována v elektronické podobě, například na oficiálním serveru českého soudnictví <http://portal.justice.cz/>, s dostatečně vstřícným uživatelským rozhraním s dostatečně širokou nabídkou vyhledávacích polí, může být množství zde zveřejňovaných rozhodnutí jakkoli velké.

Soudy jako instituce reprezentující platnost práva a spravedlnosti musí dbát o svou důvěryhodnost, což vyžaduje maximální otevřenost a komunikaci s veřejností. Ostatně praxe zavedených demokracií zařazuje justiční „public relations“ mezi důležité prvky posilování legitimacy výkonu spravedlnosti. Publikace rozhodnutí (např. ve spolupráci s komerčními vydavateli) v uživatelsky přívětivé formě hraje při budování příznivého obrazu justice nezastupitelnou roli.

Jak uvádí Zdeněk Kühn [KÜHN et al., 2006]: „Statický pohled na právo jako sumu norem vyjádřenou v textech zákonů je v soudobém kontinentálním právním diskursu již dávno překonán. Na právo je dnes nahlíženo dynamicky. Právní systém je něčím, co je systémově předvídanými technikami soustavně vytvářeno z aktuálně existující masy práva (tvořeného zákony, soudcovským právem, tradičními i měnícími se složkami relativně autonomního právního uvažování a rozptýleným komplexem vztahů právního systému k systémům extralegálním) kontinuálně fungující praxí aplikačních orgánů i adresátů právních norem. Protože dnes již neredukujeme právo jen na texty zákonů, je třeba věnovat publikaci a citaci judikatury mnohem větší pozornost, než tomu tak donedávna bylo. Nelze nadále trpět situací, že judikatura se někdy podobá císařovým novým šatům: všichni o ní mluví, ale nikdo ji vlastně neviděl“.

A na publikaci a citaci judikatury by s odborníky z oblasti práva měla spolupracovat také informační věda. Ta může přispět znalostí zpracování přirozeného i formalizovaného jazyka, odbornou prací se strukturou dokumentů v elektronických zdrojích a odborným pohledem na tvorbu a využívání vhodné formy citace.

V této diplomové práci bych ráda snahy o zlepšení informačního zpracování a komunikace judikátů zahájila a alespoň nepatrným dílem přispěla k odstranění problémů v této oblasti.

Seznam použité literatury

SEZNAM ZAHHRNUJE 56 ZÁZNAMŮ

- BAŇOUCH, Hynek; KÜHN, Zdeněk. 2005. O publikaci a citaci judikatury, aneb, Proč je někdy judikatura jako cisařovy nové šaty. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13, č. 13, s. 484-491. ISSN 1210-6410.
- Bulletin advokacie*. 2007. 2002- , roč. 1, č. 1- . Praha : Česká advokátní komora, 2002- . Měsíčně. ISSN 1210-6348.
- CEJPEK, Jiří. 1997. *Úvod do právní informatiky*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1997. 94 s. ISBN 80-7184-336-9.
- CVRČEK, František; NOVÁK, František. 1992. *Základy právní informatiky*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1992. 99 s. ISBN 80-210-0533-5.
- Česko. 1952. Zákon č. 66 ze dne 30. října 1952, o organizaci soudů. In *Sbírka zákonů republiky Československé*. 1952, částka 35, s. 295-301. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1952/sb35-52.pdf>>.
- Česko. 1961. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1961, částka 66, s. 513-576. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1961/sb66-61.pdf>>.
- Česko. 1963. Zákon č. 99 ze dne 17. prosince 1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 56, s. 401. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1963/sb56-63.pdf>>.
- Česko. 1969. Zákon č. 156 ze dne 17. prosince 1969, kterým se mění a doplňuje zákon č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců. In *Sbírka zákonů*. Československá socialistická republika. 1969, částka 48, s. 514-524. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1969/sb48-69.pdf>>.
- Česko. 1993a. Usnesení č. 2 ze dne 16. prosince 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1, s. 17-23. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1993/sb01-93.pdf>>.
- Česko. 1993b. Zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1, s. 1-16. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1993/sb01-93.pdf>>.
- Česko. 1993c. Zákon č. 182 ze dne 16. června 1993, o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 46, s. 914-933. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1993/sb46-93.pdf>>.
- Česko. 1999. Zákon č. 106 ze dne 11. května 1999 o svobodném přístupu k informacím. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 39, s. 2578-2582. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1999/sb039-99.pdf>>.
- Česko. 2000. Zákon č. 121 ze dne 7. dubna 2000, autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 36, s. 1658-1685. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2000/sb036-00.pdf>>.
- Česko. 2002a. Zákon č. 6 ze dne 30. listopadu 2001, zákon o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 4, s. 162-215. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2002/sb004-02.pdf>>.
- Česko. 2002b. Zákon č. 131 ze dne 15. března 2002, o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 57, s. 3206-3207. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2002/sb057-02.pdf>>.

- Česko. 2002c. Zákon č. 150 ze dne 21. března 2002, soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 61, s. 3306-3330. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2002/sb061-02.pdf>>.
- Česko. 2006. Zákon č. 176 ze dne 3. května 2006, o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 60, s. 2047-2055. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2006/sb060-06.pdf>>.
- Česko. Ministerstvo spravedlnosti. 2001. Informační politika civilní části resortu spravedlnosti v letech 2001-2005 [online]. Verze 3.3, 2001-03-21. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?o=23&j=33&h=1&q=informa%25u010dn%25u00ed+politika&d=9039>>
- Česko. Nejvyšší soud. 2004. Jednací řád Nejvyššího soudu ČR. In *Soudce*. 2004, č. 4. ISSN 1211–5347.
- Česko. Nejvyšší soud. 2006. 29 Odo 551/2006. In *Nejvyšší soud ČR : Rozhodnutí NS* [online]. Brno : Nejvyšší soud, 2007, 2007-03-24 [cit. 2007-04-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.nssoud.cz/rozhod.php>>.
- Česko. Nejvyšší správní soud ČR. 2003. *Nejvyšší správní soud : historie Nejvyššího správního soudu* [online]. 2003 [cit. 2007-01-28]. V češtině a angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.nssoud.cz/>>.
- Česko. Nejvyšší správní soud ČR. 2007. *Nejvyšší správní soud : Jednací řád Nejvyššího správního soudu* [online]. 2007 [cit. 2007-04-03]. V češtině. Dostupný z WWW: <http://www.nssoud.cz/jedn_rad.php>.
- Česko. Ústavní soud. 1999. Nález III. ÚS 470/97 ze dne 25. listopadu 1997. In *Sbírka nálezů a usnesení*. 1999, sv. 16, nález č. 163, s. 203. Dostupný také z WWW: <http://www.judikatura.cz/cgi-bin/jus/aspi_lit_4?WVCNC+1057+jus-1>.
- Česko. Ústavní soud. 2004. Nález I. ÚS 370/04 ze dne 27. října 2004. In *Sbírka nálezů a usnesení*. 2004, sv. 35, nález č. 159, s. 181. Dostupný také z WWW: <http://http://www.judikatura.cz/cgi-bin/jus/aspi_lit_4?WVCNC+2107+jus-1>.
- Česko. Ústavní soud. 2005. Nález III. ÚS 252/04 ze dne 25. ledna 2005. In *Sbírka nálezů a usnesení*. 2005, sv. 36, nález č. 16, s. 173. Dostupný také z WWW: <http://www.judikatura.cz/cgi-bin/jus/aspi_lit_4?WVCNC+2139+jus-1>.
- Česko. Ústavní soud. 2007. *Kancelářský a spisový řád* [online]. Úplné znění od 1. ledna 2007. [cit. 2007-03-14]. Dostupný z WWW: <http://www.concourt.cz/pages/org_us/kan_rad.html>.
- DERKA, Ladislav; KÜHN, Zdeněk. 2005. Je anonymizace publikovaných soudních rozhodnutí vskutku nutná? In *Jurisprudence*. 2005, č. 1, s. 21-25. ISSN 1210-3977.
- FULLER, L. 1998. *Morálka práva*. 1. vyd. Praha : Oikoymenh, 1998. 230 s. ISBN 80-86005-65-8.
- GREENSHIELDS, Anne; Young, Anne. 2007. *Legal Citation Guide*. 3rd Ed. Murdoch : Murdoch University, 2003.]. Verze z 2007-02-01 [cit. 2007-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.lib.murdoch.edu.au/find/citation/lawcite.html-b1>>.
- Harvard Law Review Association. 2005. *Bluebook : a Uniform System of Citation*. 18th ed. Cambridge : Harvard Law Review Association, 2006. ISBN 600014329X.
- HENDRYCH, Dušan. 2003. *Právní slovník*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003. 1320 s. ISBN 80-7179-740-5.
- HOLLÄNDER, Pavel. 2003. *Ústavněprávní argumentace : ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. 1. vyd. Praha : Linde, 2003. 103 s. ISBN 80-86131-37-8.
- Judikát. In *Wikipedie : Otevřená encyklopedie* [online]. Verze z 2006-09-13 [cit. 2007-01-24]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Judikát&oldid=772921>>.

- Jurisprudence : specialista na komentování judikatury*. 2006. 1991-, roč. 1, č. 1-. Brno : EMP Stichting, 1991-. 8x ročně. ISSN 1212-9909.
- KINDL, Vladimír. 2004. Judikatura československých soudů o církvích, náboženských společnostech a duchovenstvu, publikovaná v letech 1948–1989. In MALÝ, Karel. *Vývoj práva v Československu v letech 1945-1989*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2004, s. 560-575. ISBN 80-246-0863-4.
- KNAPP, Viktor. 1963. *O možnosti použití kybernetických metod v právu*. Praha : ČSAV, 1963.
- KÜHN, Zdeněk et al. 2006. *Judikatura a právní argumentace : teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. 1. vyd. Praha : Auditorium, 2006. 234 s. ISBN 80-903786-0-9.
- KÜHN, Zdeněk. 2005a. *Aplikace práva soudcem v éře střeoevropského komunismu a transformace*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005. 222 s. ISBN 80-7179-429-5.
- KÜHN, Zdeněk. 2005b. Stanoviska nejvyšších soudů: specifikum střeoevropské právní kultury nebo komunistické reziduum? In *Jurisprudence*. 2005, č. 4, s. 9-11. ISSN 1212-9909.
- KÜHN, Zdeněk. 2006. Role judikatury v České republice a její proměna v průběhu posledních patnácti let. In *Jurisprudence*. 2006, roč. 6, č. 2, s. 51-57.
- MADAR, Zdeněk. 1995. *Slovník českého práva*. 1. vyd. Praha : Linde, 1995. ISBN 80-7201-150-2.
- Právní rozhledy*. 2005. 1993-, roč. 1, č. 1-. Praha : C. H. Beck, 1993-. 2x měsíčně. ISSN 1210-6410.
- Právní zpravodaj*. 2005. 1999-, roč. 1, č. 1-. Praha : C. H. Beck, 1999-. Měsíčně. ISSN 1212-8694.
- Sbírka nálezů a usnesení ÚS ČR*. 1994. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1994. 818 s. Beckova edice Judikatura. ISBN 80-7179-724-3.
- Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2003, roč. 1, č. 1-. Praha : ASPI Publishing, 2003-. 1x měsíčně. ISSN 1214-6056.
- Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*. 2004. Nejvyšší soud ČR. 2004, roč. 1, č. 1-. Praha : Lexis Nexis CZ, 1971-. 10x ročně. ISSN 0036-522X.
- Sbírka zákonů České republiky*. 1989-, roč. 44, částka 1-. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, 1989-. ISSN 1211-1244.
- Soubor civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu*. 2004, roč. 1, č. 1-. Praha : C. H. Beck, 2004-. 10x ročně. ISSN 1213-189X.
- Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu*. 2004, roč. 1, č. 1-. Praha : C. H. Beck, 2004-. 10x ročně. ISSN 1214-5920.
- Soudní judikatura : rozhodnutí soudů ČR*. 2002. 1997-, roč. 1, č. 1-. Praha : ASPI Publishing, 1997-. 1x měsíčně. ISSN 1211-8362.
- Soudní judikatura 1997-2002* [CD-ROM]. 2003. Archiv ročníků 1997–2002. Praha : ASPI Publishing, 2003. 1 CD-ROM.
- Soudní judikatura 2002-2003* [CD-ROM]. 2004. Archiv ročníků 1997–2002. Praha : ASPI Publishing, 2004. 1 CD-ROM.
- Soudní rozhledy*. 2005. 1994-, roč. 1, č. 1-. Praha : C. H. Beck, 1995-. 1x měsíčně. ISSN 1211-4405.
- STANDLER, Ronald B. 2004. *Legal Research and Citation Style in USA* [online]. 2000, 23 Nov 2004 [cit. 2007-04-04]. DTD HTML 3.2. V angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.rbs0.com/lawcite.htm>>.
- TULÁČEK, Jan. 2005. Soudní rozhodnutí a právní věty z hlediska autorského práva. In *Bulletin advokacie*. 2005, č. 4, s. 36-38. Dostupný z WWW: <http://www.cak.cz/files/173/BA_05_04.pdf>.
- ŽANTOVSKÝ, Michael; KUŽÍLEK, Oldřich. 2002. *Svoboda informací : svobodný přístup k informacím v právním řádu ČR*. 1. vyd. Praha : Linde Praha, 2002. 184 s. ISBN 80-7201-318-1.

Slovníček

Common Law – anglosaské právo, výraz původně označoval princip zvykového práva, v současnosti slovo „common“ označuje obecnost

Judikát – (anlicky: judgment, adjudication, judicial decision, court decision, legal decision, precedent; německy: das Urteil, der Urteilsspruch, die Gerichtsentscheidung, der Gerichtsbeschluss, francouzsky: jugement) – významné soudní rozhodnutí; výraz pochází z latiny – iudicare znamená soudit

Judikatura (anlicky: dispute resolution, precedents; německy: die Judikatur, die Rechtsprechung) je rozhodovací činnost soudů, souhrn judikátů. Hendrych uvádí: „Judikatura je souhrnný pojem, kterým se rozumí jednak rozhodovací činnost soudů v trestní, civilní (občanskoprávní, obchodněprávní, pracovněprávní, i rodinněprávní), ústavněprávní, i správní oblasti nebo častěji výsledky této rozhodovací činnosti ve formě souboru, rozhodnutí publikovaných v oficiální sbírce nebo v neoficiálních sbírkách“ [HENDRYCH, 2003]. Někdy se hovoří o soudní judikatuře. Takový termín je však pleonasmem, resp. nesprávným užitím, neboť judikátem může být pouze rozhodnutí soudu.

Jurisdikce – soudní pravomoc

Jurisprudence – právní věda, teorie práva

Kasační rozhodnutí – přezkumné rozhodnutí

Nález – je významné, meritorní soudní rozhodnutí Ústavního soudu

Precedens – nebo precedent – závazné soudní rozhodnutí, výraz se používá v oblasti anglosaského práva, obecněji a v oblasti kontinentálního práva se používá také ve významu vzor, příklad. Právní slovník uvádí: „Rozhodnutí některého z vyšších soudů, jimž je přiznáno právo taková precedenční rozhodnutí vytvářet, je v angloamerickém systému soudcovského práva pramenem práva. Precedent platí nejen mezi stranami sporu, ale i obecně jako právní norma (navazuje na tzv. „the doctrine of precedent“ nebo „stare decisis“ – „setrvati při rozhodnutí“). Nedostává-li se precedent pro nějaký případ, o němž soud precedenčně rozhoduje, soud jej svým rozhodnutím vytvoří“ [HENDRYCH, 2003].

Rozsudek je významné soudní rozhodnutí obecných, vrchních či nejvyšších soudů. V této práci používám výrazy soudní rozhodnutí, rozsudek a judikát ve stejném významu.

Stanovisko – nejvyšší soudy (NS a NSS) sledují a vyhodnocují pravomocná rozhodnutí soudů a v zájmu jednotného rozhodování soudů k nim zaujímají stanoviska

Usnesení je méně významné, procesní soudní rozhodnutí všech typů soudů

Přílohy

1. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek – obálka
2. Ukázka judikátu ze Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek
3. Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu – obálka
4. Soudní judikatura – obálka
5. Právní rozhledy – obálka
6. Soudní rozhledy – obálka
7. Ukázka judikátu publikovaného v Soudních rozhledech
8. Právní zpravodaj – obálka

NEJVYŠŠÍ
SOUD
ČESKÉ
REPUBLIKY

7/2004

ročník
LVI

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

OBSAH:

Rozhodnutí ve věcech trestních

Neoprávněné užívání cizí věci	č. 30
Podvod	č. 32
Pokračování v trestném činu	č. 32
Řízení o dovolání	č. 29
Vydírání	č. 31
Zneužívání pravomoci veřejného činitele	č. 31
Zpronevěra	č. 30

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Náhrada škody	č. 65
Nájem nebytových prostor	č. 66
Náklady řízení	č. 61
Převod nemovitostí	č. 67
Výkon rozhodnutí	č. 62
Výkon rozhodnutí	č. 63
Zástavní právo	č. 64

Okolností případu, která ve smyslu ustanovení § 151 odst. 2 o. s. ř. odůvodňuje určení výše odměny advokáta podle ustanovení zvláštního předpisu o mimosmluvní odměně, není jednoduchost určitého druhu sporů.

(Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 1. 2003, sp. zn. 36 Co 99/2002)

Žalobce podal návrh, aby žalovanému byla uložena povinnost zaplatit mu peněžité plnění za nezaplacené jízdné s přírážkou. Uvedl, že dne 1. 12. 2001 se žalovaný nemohl prokázat přepravnímu kontrolorovi platným jízdním dokladem.

Napadeným platebním rozkazem ze dne 12. 7. 2002 **O b v o d n í s o u d** pro Prahu 9 uložil žalovanému povinnost k úhradě žalované částky a k zaplacení náhrady nákladů řízení.

Proti tomuto platebnímu rozkazu, a to pouze proti výroku o nákladech řízení podal odvolání žalovaný. Namítl, že odměna za právní zastoupení neměla být určena paušální částkou podle vyhlášky č. 484/2000 Sb., ale za použití § 151 odst. 2 o. s. ř. podle vyhlášky č. 177/1996 Sb. (advokátního tarifu). Okolnosti případu ve smyslu § 151 odst. 2 o. s. ř., které tento postup odůvodňují, dovozuje z vlastního předmětu sporu, který je velmi jednoduchý, podání žaloby nevyžaduje ze strany advokáta žádnou přípravu, ve věci byly učiněny jen 2 úkony, žalovaný nebyl předem upomenut o zaplacení a paušální odměna je proto nepřiměřeně vysoká. P okázal též na svou osobní finanční situaci, pro kterou žalovanou částku sám neuhradil.

Žalovaný uplatnil přípustný odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. f) o. s. ř.

M ě s t s k ý s o u d v Praze poté dle § 212 odst. 1 o. s. ř. napadený výrok o nákladech řízení přezkoumal, aniž nařizoval jednání (§ 214 odst. 2 písm. e/ o. s. ř.). Odvolání neshledal důvodným. Proto platební rozkaz soudu prvního stupně potvrdil.

Z o d ů v o d n ě n í :

Odvoláním nebylo napadeno rozhodnutí ve věci samé, v němž bylo žalobci plně vyhověno. Podle § 142 odst. 1 o. s. ř. je proto žalovaný povinen zaplatit žalobci náklady řízení. To žalovaný ostatně sám ani nezpochybňuje a namítá pouze nesprávné určení jejich výše, pokud jde o náklady zastoupení advokátem. K jeho námítkám obsaženým v odvolání je třeba uvést:

Podle § 151 odst. 2 o. s. ř. při rozhodování o náhradě nákladů řízení soud určí výši odměny za zastoupení advokátem podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním předpisem, odůvodňují-li to okolnosti případu, postupuje podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně. Zákon v tomto směru stanovil výjimku rozhodování podle paušálních sazeb, která musí být vykládána restriktivně.

SBÍRKA
ROZHODNUTÍ
 NEJVYŠŠÍHO
SPRÁVNÍHO
SOUDU

12

2004
II. ročník
22. 12. 2004

(Rozhodnutí č. 394–421)

6. ročník / 31. 1. 2002

1 | 2002

SOUDNÍ JUDIKATURA

ROZHODNUTÍ SOUDŮ ČR

redakční rada:

JUDr. Jaroslav Bureš, JUDr. Ljubomír Drápal
JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Vladimír Kurka,
JUDr. Ivana Štenglová, JUDr. Hana Müllerová

11/2005

13. ROČNÍK / 6. ČERVNA

ČASOPIS PRO VŠECHNA PRÁVNÍ ODVĚTVÍ

PRÁVNÍ ROZHLEDY

REDAKČNÍ RADA

JUDr. Petr Bohata
Prof. JUDr. Dušan Hendrych
Doc. JUDr. Vladimír Kratochvíl
JUDr. Tomáš Linhart
JUDr. Jindřiška Munková
Doc. JUDr. Stanislav Plíva
Doc. JUDr. Pavel Šámal
JUDr. Ivana Štenglová
Prof. JUDr. Jiří Švestka
Doc. JUDr. Helena Válková
Prof. Dr. Rainer Arnold

Z OBSAHU

M. Bělina, J. Pichrt, **Nad návrhem nového zákoníku práce** str. 381

J. Mikeš, J. Švestka, **Úvaha nad převodem vlastnického práva k nemovitostem** str. 389

J. Bejček, **Pět letmých pozastavení nad poslední ložskou novelou obchodního zákoníku** str. 397

T. Philippi, **Právní účinky odstoupení od smlouvy realizovaného prostřednictvím smluvní fikce doručení** str. 401

M. Chmelík, **Stanovení daně podle pomůcek – „hlediska věcněprávní“** str. 404

Nejvyšší soud České republiky: **K uznání závazku z leasingové smlouvy za situace, kdy tato smlouva je absolutně neplatná** str. 412

Nejvyšší soud České republiky: **K nepřiměřené formě omluvy za zásah do práva na ochranu osobnosti** str. 413

Evropský soud pro lidská práva: **K cenové regulaci nájemného v bytech** str. 417

SRN: Spolkový soudní dvůr: **Odstranění označení ukazujících na výrobce – identifikační popisky** str. 419

STRANY 381–422

3/2005

11. ROČNÍK

23. BŘEZNA 2005

MĚSÍČNÍK ČESKÉ, ZAHRANIČNÍ
A EVROPSKÉ JUDIKATURY

NOVÁ SOUDNÍ ROZHODNUTÍ VYDÁVANÁ REDAKCÍ ČASOPISU
VE SPOLUPRÁCI SE SOUDCI NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR

SOUDNÍ ROZHLEDY

REDAKČNÍ RADA

JUDr. František Balák

JUDr. Antonín Drašík

JUDr. Jindřich Fastner

JUDr. Josef Holejšovský

JUDr. Ivo Kouřil

JUDr. František Púry

JUDr. Jiří Spáčil

Doc. JUDr. Pavel Šámal

Doc. JUDr. Helena Válková

JUDr. Petr Vojtek

Z OBSAHU

R. Neruda, D. Raus, **Judikatura Nejvyššího správního soudu: cenové předpisy** str. 81

Nejvyšší soud České republiky: **Překážka rozhodnuté věci, totožnost předmětu řízení a účastníků řízení** str. 89

Nejvyšší soud České republiky: **K možnosti reálného rozdělení obytného domu v případě jediné elektrické, vodovodní nebo plynovodní přípojky. Nesprávnost částečného rušení rozsudku soudu prvního stupně odvolacím soudem v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví** str. 96

Nejvyšší soud České republiky: **Příklad výjimky při hodnocení dobré víry z hlediska poměru výměry pozemku převedeného a pozemku, ke kterému mělo být vlastnické právo vydrženo** str. 101

Vrchní soud v Praze: **Více směnek zajišťujících tentýž závazek** str. 103

Vrchní soud v Praze: **K zápisu dne zániku prokury do obchodního rejstříku** str. 104

Vrchní soud v Olomouci: **K místní příslušnosti soudu a k odnětí a přikázání věci** str. 105

Městský soud v Praze: **K neoprávněnému rozšiřování autorského díla nabízením neoprávněně pořízených kopií takového díla** str. 107

Evropský soudní dvůr: **Nepřípustná omezení volného pohybu služeb** str. 118

STRANY 81–120

ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU ČR**32. K prioritě ochrany vlastnického práva majitele pozemku před ochranou práva vlastníka úmyslně zřízené „neoprávněné stavby“**

§ 135c odst. 1 ObčZ
čl. 11 odst. 4 LPS

Veřejný zájem ve smyslu čl. 11 odst. 4 LPS nelze v obecné rovině spatřovat pouze v zájmu státu či státních institucí, ale rovněž v potřebě společnosti (spravedlivě) vymezit práva vlastníků při jejich vzájemné kolizi, jež nastává v případě tzv. neoprávněných staveb (§ 135c ObčZ).

Při posuzování případů neoprávněných staveb, k jejichž zřízení došlo úmyslným protiprávním jednáním stavebníka, je povinností soudů brát v úvahu, že v zájmu společnosti není ochrana takového „neoprávněného“ stavebníka, ale majitele pozemku. O postupu podle § 135c odst. 1 ObčZ proto třeba uvažovat zpravidla vždy a výjimku mohou tvořit případy, kdy na straně stavebníka existují důvody hodné zvláštního zřetele.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2005, **sp. zn. II. ÚS 455/03**, ve věci ústavní stížnosti stěžovatelů *J. R. a R. R.*, proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 6. 2003, č. j. 47Co576/2002-94, 47 Co 577/2002-94, a souvisejícím rozsudkům Okresního soudu v Lounech ze dne 28. 6. 2002, č. j. 12 C 804/99-59, a ze dne 16. 8. 2002, č. j. 12 C 804/99-76, kterým byl zamítnut návrh stěžovatelů na uložení povinnosti žalovaným odstranit stavbu z pozemku stěžovatelů.

Výrok: Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 6. 2003, č. j. 47 Co 576/2002-94, 47 Co 577/2002-94, a rozsudky Okresního soudu v Lounech ze dne 28. 6. 2002, č. j. 12 C 804/99-59, a ze dne 16. 8. 2002, č. j. 12 C 804/99-76, se zrušují.

Z odůvodnění: Stěžovatelé se domáhali zrušení shora uvedených rozhodnutí, neboť jimi mělo být porušeno jejich právo, zakotvené v čl. 11 odst. 4 LPS.

Ze soudního spisu Ústavní soud zjistil, že rozsudkem okresního soudu ze dne 28. 6. 2002 byl zamítnut návrh stěžovatelů na uložení povinnosti žalovaným odstranit na vlastní náklady část jejich stavby nacházející se na pozemku stěžovatelů. Soud dospěl k závěru, že se jedná o neoprávněnou stavbu ve smyslu § 135c ObčZ, resp. přístavbu na cizím pozemku, jež se stala ve smyslu § 120 ObčZ součástí původní stavby, protože nemůže být oddělena od stávající stavby, aniž by došlo ke znehodnocení celé původní stavby. Dále se soud zabýval otázkou hospodářského významu stavby a dospěl k závěru, že ten velký není, na druhou stranu však dle výsledků dokazování nedochází k zásadnímu omezení vlastnických práv stěžovatelů, přičemž odstranění části stavby se soudy jeví jako neúčelné, nevhodné a nemající praktický význam. Doplňujícím rozsudkem ze dne 16. 8. 2002 zřídil okresní soud ve prospěch žalovaných věcné břemeno stavby na cizím pozemku, spočívající v povinnosti stěžo-

vatelů strpět užívání části pozemku o výměře 21,22 m², zastavěného částí stavby – dílnou žalovaných, stěžovatelům bylo dále uloženo umožnit vedlejším účastníkům vstup na předmětný pozemek v rozsahu nezbytném k údržbě stavby žalovaných částečně umístěné na tomto pozemku. Uvedené věcné břemeno bylo zřízeno za náhradu 420 Kč ročně. V rozhodnutí se uvádí, že věcné břemeno lze zřídit i bez návrhu, protože by v důsledku zamítnutí návrhu na odstranění části stavby zůstaly vztahy mezi účastníky neuspořádané (§ 135c odst. 3, § 151o ObčZ). Tento postup dle soudu není v rozporu s Ústavou ČR, ani Listinou základních práv a svobod, neboť k omezení vlastnického práva dochází na základě zákona, za náhradu a ve veřejném zájmu. Uvedl, že veřejný zájem nelze spatřovat pouze v zájmu státu či státních institucí, ale může být dán i tehdy, je-li nutné umožnit užívání věci i v soukromém vlastnictví, zde je dán nezbytností uspořádat poměry mezi účastníky a nastolit stav právní jistoty při užívání pozemku stěžovatelů a stavby žalovaných.

Krajský soud rozsudek a doplňující rozsudek okresního soudu potvrdil. Uvedl, že žaloba ve smyslu § 135c odst. 1 ObčZ může být úspěšná, pokud by odstranění stavby bylo účelné, což je třeba hodnotit objektivně, tj. s přihlédnutím ke všem okolnostem a povaze jednotlivého případu; v rámci této volné úvahy soud musí přihlížet zejména k povaze a rozsahu hospodářské ztráty, která by odstraněním stavby vznikla, k tomu, zda vlastník stavby a jeho rodina ve stavbě bydlí či nikoliv, jaký je rozsah zastavěného pozemku, zda vlastník stavby věděl, že staví na cizím pozemku, či zda stavěl v dobré víře, že mu pozemek patří, soud musí porovnat hospodářskou i jinou ztrátu, která by odstraněním stavby vznikla na straně jedné se zájmem na dalším využití stavby na straně druhé. Okresní soud se tímto porovnáním zabýval a jeho závěr o neúčelnosti odstranění stavby je správný. Nálezací soud správně přistoupil k vypořádání mezi účastníky dle § 135c odst. 3 ObčZ, protože postup podle ustanovení § 135c odst. 2 ObčZ nepřicházel v úvahu a zřízení věcného břemena se jevílo jako nejúčelnější vypořádání vztahů mezi účastníky.

Stěžovatelé tvrdili, že rozhodnutí obecných soudů jsou protiústavní, neboť nebyly splněny podmínky čl. 11 odst. 4 LPS a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Dodatkový protokol k Úmluvě“) pro omezení vlastnického práva, konkrétně, že v daném případě neexistuje veřejný zájem na zachování stavby. Veřejný zájem dle stěžovatelů nelze spatřovat v nezbytnosti uspořádat poměry mezi účastníky a nastolit stav právní jistoty, jak dovodily obecné soudy, protože pak by kdokoliv mohl zabrat pozemek jiného rozšířením své stavby, čímž by neoprávněně zabraný pozemek fakticky vyvlastnil a omezil dispozice vlastníka s ním, načež by tento protiprávní stav byl legalizován ve prospěch tohoto porušitele. Nesprávné právní posouzení věci spatřovali stěžovatelé v závěru, že nelze naříditi odstranění části věci (stavby), neboť právo oddělení součástí věci od věci hlavní nezakazuje, a skutečnost, že dojde k určitému znehodnocení původní stavby, nemůže převážit nad zájmem ústavně zaručené ochrany vlastnického práva stěžovatelů, protože vedlejší účastníci jednali protiprávně; vznik případné újmy ne-

www.pravnizpravodaj.cz

jedenkrát měsíčně
na internetu

aktuální právní informace
pro předplatitele
Právního zpravodaje

cena 100 Kč

Právní zpravodaj

1

leden
2005
ročník VI.

M Ě S Í Č N Í K P R O P R Á V N Í P R A X I

Obsah

UDÁLOST 1

K 1. lednu 2005 nabyl účinnosti
desítky právních předpisů
(- red -)

Počet nových právních předpisů
na historickém maximum
(- red -)

TÉMA 1

Doručování soudních písemností
jako jeden z problémů
spravedlnosti
(A. Winterová)

KOMENTÁŘE A NÁZORY 6

K nové právní úpravě
v pojišťovnictví
(V. Skopová)

Některá sporná ustanovení novely
zákona o daních z příjmů
(L. Frjzsek)

Spam a legální zaslání
hromadných zásilek
(P. Mates, V. Smejkal)

LEGISLATIVA 12

Komise ES o stavu sektoru
elektronických komunikací –
výzva pro ČR
(Z. Vaníček)

Aktuální změny zákonů
v legislativním procesu
(- red -)

JUDIKATURA 15

Zkušenosti soudů ČR s aplikací
novely TrŘ provedené zákonem
č. 265/2001 Sb.
(J. Pácal)

Rozhodnutí Evropského
soudního dvora a Evropského
soudu prvního stupně
(AK Gleiss Lutz, v.o.s.)

ZE ZAHRANIČÍ 19

Zprávy o právním vývoji
v zahraničí

Právní akty a dokumenty ES/EU
vyhlášené v Úředním věstníku EU

MONITOR 20

Aktualizace právních předpisů

STYL 22

Diář – vzdělávání pro praxi
Fejeton
(P. Hajn)

UDÁLOST

K 1. lednu 2005 nabyl účinnosti desítky právních předpisů

Na Nový rok nabyl účinnosti něco málo přes sto obecně závazných právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů ČR, v rámci kterých bylo schváleno nebo novelizováno na 120 zákonů, přes 30 vládních nařízení a více než 80 vyhlášek (včetně dělené účinnosti a vícenásobných novelizací právních předpisů).

Po vstupu České republiky do Evropské unie je však nutné k tomuto počtu připočítat také stovky nařízení, vyhlášených v řadě L Úředního věstníku Evropské unie, která jsou závazná v celém rozsahu a přímo použitelná ve všech členských zemích EU. Pro úplnost je třeba dodat, že Česká republika má také povinnost implementace směrnic ES, ve které vykazuje trvalý deficit; k zatím poslednímu statisticky zjištěnému datu – 15. 11. 2004 – dosáhl podle Evropské komise její implementační deficit 2528 směrnic. Jinými slovy, počet platných nových právních předpisů by neměl být konečný.

- red -

podrobněji viz strana 2

TÉMA

Doručování soudních písemností jako jeden z problémů spravedlnosti

ALENA WINTEROVÁ

profesorka na Právníké fakultě UK v Praze

Dne 1. ledna 2005 nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu¹⁾ provedená zákonem č. 555/2004 Sb. (dále pro účely tohoto článku „novela 555/2004“), která se, až na několik jiných drobností, věnuje výtučně doručování. Tématu doručování soudních písemností je věnován i následující článek.

Přes počáteční výtky na adresu zákonodárce je tento článek psán s dobrou vůlí přiblížit zájemcům novou úpravu a přispět tak k jejímu bezproblémovému praktickému uplatnění, o němž již předem mnozí pochybují. Za tuto nedůvěru a skepsi si může zákonodárce sám. Autorka článku však stále ještě ctí Ulpianovu zásadu *lex dura sed lex a žádný jiný přístup nepovažuje za možný.*

obdobné pojetí. Proč se v praxi neosvědčilo, vysvětluje důvodová zpráva k novele 555/2004 takto: Předchozí novelou měl být nastolen stav, že při doručování soudních písemností poštou (jako nikoli jediným, ale stále ještě hlavním doručovacím způsobem) je třeba postupovat podle pravidel obecního práva.

I. Východiska nové úpravy doručování

Již předchozí úprava doručování provedená zákonem č. 30/2000 Sb. – tzv. velkou novelou občanského soudního řádu – a další dílčí změna zákonem č. 151/2002 Sb., zavedla v civilním řízení

¹⁾ K samotnému stavu novelizací občanského soudního řádu chci uvést alespoň tolik, že jen v roce 2004 bylo přijato osm jeho dílčích novelizací. Celkový počet změn tohoto základního procesního kodexu se tak blíží sedmdesátce. Nejenom sám počet novelizací je však závažný. Jde také o to, že legislativní orgány nejsou s to ani drobné změny sjednotit do jedné větší novely, takže výsledný dojem, že si v základním procesním kodexu novelizuje kdo chce co chce, nebude daleko od pravdy. Již dávno nejde jen o změny v původním textu z r. 1963; některé instituty se mění znovu a znovu, např. právě doručování.

pokračování na str. 3

9 771212 869006

0 1